

การศึกษารายกรณีการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำของผู้ติดยาเสพติด คลินิกยาเสพติด 8
ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์
ของ
นางสาวรุจิรา แก้วสอาด

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
มีนาคม 2548
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

362 2ค3

86617

53

การศึกษารายการณัฏการกลับไปเสพเฮโรอินซ้ำของผู้ติดยาเสพติด คลินิกยาเสพติด 8
ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

นางสาวรุจิรา แก้วสอาด

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

มีนาคม 2548

h 265835

รุจิรา แก้วสอาด (2548) การศึกษารายกรณีการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำของผู้ติดยาเสพติด
คลินิกยาเสพติด 8 ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ สำนักอนามัย
กรุงเทพมหานคร สารนิพนธ์ กศ ม (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพมหานคร
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์ที่ปรึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทา สุรักษา

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารายกรณีการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำของผู้ติดยาเสพติด คลินิกยาเสพติด 8 ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีนที่กลับมาเสพเฮโรอีนซ้ำ อายุระหว่าง 25-40 ปี จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบทดสอบบุคลิกภาพ ภายหลังการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยสังเคราะห์ วิเคราะห์ แปลความหมาย และสรุปข้อมูล

ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้

การกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำของผู้ติดยาเสพติด มีสาเหตุมาจากองค์ประกอบต่อไปนี้
ผู้ติดยาเสพติดติดใจรสชาติเฮโรอีน มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม ขาดความมั่นใจในตนเอง อารมณ์อ่อนไหวง่าย ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดี ครอบครัวแตกแยก ไม่ได้รับการเอาใจใส่จากครอบครัว ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดหรือแบบปล่อยปละละเลยจากบิดามารดาและอยู่ในสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสม คบเพื่อนที่ติดยาเสพติด และเมื่อผู้เข้ารับการบำบัดได้รับการบำบัดเป็นระยะเวลา 4 เดือน พบว่า พฤติกรรมการเสพเฮโรอีนระหว่างการบำบัดมีแนวโน้มลดลง ทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองเพิ่มขึ้น

A CASE STUDY OF HEROIN RELAPSING OF PATIENTS AT DRUG ADDICT
CLINIC 8 OF HEALTH CENTER 22 WAT PARKBOR, HEALTH DIVISION, BANGKOK

ABSTRACT

BY

MISS RUJIRA KAEWSAARD

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master of Education Degree
in Guidance and Counseling Psychology
at Srinakharinwirot University
March 2005

Rujira Kaewsaard (2005) *A Case study of Heroin Relapsing of Patients at Drug Addict Clinic 8 of Health Center 22 Wat Parkbor, Health Division, Bangkok*
Master Project, M Ed (Guidance and Counseling Psychology) Bangkok
Graduate School, Srinakharinwirot University Master Project Advisor
Asst Prof Dr Nanta Sooraksa

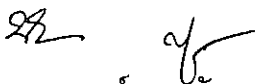
The purpose of this research was to study the heroin relapsing of patients at drug addict clinic 8 of health center 22 Wat Parkbor, health division, Bangkok. The subjects included five heroin relapsing patients, ranging in age from 25 to 40 years. The research instruments were an observational recording form, an interviewing form, and a personality test. The data were synthesized, analyzed, interpreted, and summarized by the researcher.

The results of the study were as follows:

The causes of heroin relapsing of the patients were comprised of the following factors: preference of heroin taste, inappropriate personality, lack of self-confidence, very sensitive, poor family relationships, family dysfunction, lack of parent support, stricted or neglected parental-child rearing, an underclass neighborhood environment, and associating with delinquent peers. In addition, the heroin use behavior of the patients participated in the 4 month therapy decreased and also the patients' self-esteem increased.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร นันทา สุรักษา)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร ทศพร ประเสริฐสุข)

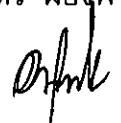
คณะกรรมการสอบ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร นันทา สุรักษา)

ประธาน

(ศาสตราจารย์ ดร ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(อาจารย์อนุสรณ์ อรรถศิริ)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ ดร สมชาย ชูชาติ)
วันที่ 11 เดือน มีนาคม พ ศ 2548

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทา สุรักษา อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ที่ได้เมตตา ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของสารนิพนธ์ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสารนิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาที่ได้รับเป็นอย่างยิ่ง จึงกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ด้วย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทา สุรักษา ศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และอาจารย์อนุสรณ์ อรรถศิริ คณะกรรมการสอบปากเปล่าสารนิพนธ์ ที่ได้กรุณาชี้แนะ ให้คำแนะนำและพิจารณาการสอบปากเปล่าสารนิพนธ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทา วงษ์อินทร์ อาจารย์ที่ปรึกษา และท่านคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ ชี้แนะแนวทางและให้แสงสว่างในการศึกษาเล่าเรียนตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จการศึกษา

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการศูนย์บริการสาธาณสุข 22 วัดปากบ่อ และเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่มีส่วนร่วมคอยช่วยเหลือ ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณสุพจน์ ชุตติดำรง ที่คอยให้คำปรึกษาและเอื้อเฟื้อเอกสารในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณเพื่อนๆ สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนวทุกคน ที่ให้กำลังใจและแสดงความห่วงใยผู้วิจัยเสมอมา

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา สมาชิกทุกคนในครอบครัว แก้วสอาด คุณสันติ สุโขชนัง และครอบครัวสุนิชา ที่คอยห่วงใยและให้กำลังใจในการเรียนตลอดมา จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

รุจิรา แก้วสอาด

สารบัญ

บทที่

หน้า

1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ข้อตกลงเบื้องต้น	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี	7
ความหมายของการศึกษารายกรณี	7
จุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณี	9
ประโยชน์ของการศึกษารายกรณี	10
กระบวนการในการศึกษารายกรณี	12
วิธีการที่ใช้ในการศึกษารายกรณี	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี	31
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ	32
ความหมายของการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ	32
สาเหตุของการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ	34
ผลกระทบของการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ	35
การป้องกันการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ	36
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีบุคลิกภาพของแอดเลอร์	38
แนวคิดทฤษฎีบุคลิกภาพของแอดเลอร์	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีบุคลิกภาพของแอดเลอร์	46
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	47
แหล่งข้อมูล	47
วิธีการศึกษารายกรณี	47
การวิเคราะห์ข้อมูล	49

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	50
การศึกษารายการที่ 1	50
การศึกษารายการที่ 2	58
การศึกษารายการที่ 3	67
การศึกษารายการที่ 4	74
การศึกษารายการที่ 5	82
5 บทย่อ การสรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	91
บทย่อ	91
ความมุ่งหมายและวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	91
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	92
อภิปรายผล	98
ข้อเสนอแนะ	99
บรรณานุกรม	100
ภาคผนวก	105
ประวัติย่อผู้วิจัย	111

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 แผนภูมิแสดงจำนวนครั้งของผู้ที่เข้ารับการบำบัดรักษาใน 1 ปี

3

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มนุษย์เป็นทรัพยากรอันดับแรกในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญในด้านต่าง ๆ การพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพที่ดีเป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนางานด้านอื่น ๆ ต่อไป เช่น ด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเป็นสุข ภัยพิบัติอย่างหนึ่งที่ยังคงทำลายคุณภาพชีวิต ก็คือ ยาเสพติด ซึ่งนับเป็นปัญหาที่เป็นภัยร้ายแรง คอยบั่นทอน ทำลายมวลมนุษยชาติ ความมั่นคงของประเทศ ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต ทำให้เกิดความสูญเสียด้านกำลังคน ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาประเทศ สูญเสียด้าน เศรษฐกิจ และนำไปสู่การสร้างปัญหาสังคมมากมาย อาทิ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโสเภณี ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการว่างงาน ฯลฯ ทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณในการป้องกันปราบปรามทั้งผู้ค้าและผู้เสพยาเสพติด (วิชัย โปษยะจินดา 2522 4) จากผลร้ายที่เกิดขึ้น ทำให้นานาประเทศ ร่วมมือกันจัดปัญหายาเสพติด และเพื่อให้ปัญหานี้ลดหรือหมดไปโดยเร็ว ดังนั้น ที่ประชุมสมัชชาใหญ่ องค์การสหประชาชาติ จึงได้กำหนดให้วันที่ 26 มิถุนายนของทุกปี เป็นวันต่อต้านยาเสพติดโลก (อำนาจ อินทุภุติ 2544 9)

ในปัจจุบันประเทศไทยยังประสบปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังมานาน นับวันยิ่งเป็นปัญหา และทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยได้ประมาณการจำนวนผู้เสพยาเสพติดในประเทศเมื่อปลายปี พ.ศ. 2539 ว่ามีจำนวนผู้เสพยาเสพติดสูงถึง 1,767,490 คน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2539ก 373) จาก รายงานข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดรักษาประเทศไทย ปีปฏิทิน 2541 ในส่วนของผู้ที่เข้ารับการบำบัดรักษาในสถานบำบัดรักษาทั่วประเทศ มีจำนวนผู้เข้ารับการบำบัดรักษาทั้งหมด 67,096 ราย ในส่วนของประเภทของยาเสพติดหลักที่ใช้ใน 30 วันก่อนเข้ารับการบำบัดรักษา พบมากที่สุด คือ เฮโรอีน รองลงมาคือ แอมเฟตามีน ผีน สารระเหย กัญชา โดยมีจำนวน 20,656, 12,740, 1,782, 653, 278 คิดเป็นร้อยละ 57.0, 35.2, 4.9, 1.8, และ 0.8 ตามลำดับ เช่นเดียวกันกับการศึกษาลักษณะสารที่ผู้ติดยาเสพติดใช้ระหว่างช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2527 – 2537) จะพบสถานภาพการติดยาและสารเสพติดว่า เฮโรอีนยังคงเป็นปัญหาสำคัญ ที่ผู้เข้ารับการบำบัด เจ้งต่อสถานพยาบาล กล่าวคือ มีการใช้เฮโรอีนสูงถึงร้อยละ 65.68 ผีนร้อยละ 23.18 กัญชาร้อยละ 5.2 นอกจากนั้นเป็นสารเสพติดประเภทอื่น (ธำรง ทศนาญชลี 2538 373) โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2534 – 2538 ได้มีการแพร่ระบาดของ เฮโรอีนอย่างมาก จากข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดรักษาเฮโรอีนทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2538 พบว่ามีจำนวนมากถึง 54,313 คน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2539ข 1) แสดงให้เห็นว่าปัญหาการเสพยาเสพติด เฮโรอีนยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญอยู่ในปัจจุบัน

กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางในด้านต่าง ๆ ของประเทศ และมีประชากรกว่า 6 ล้านคนและเป็นเมืองที่มีปัญหาเฮโรอีนมากที่สุดในประเทศไทย โดยคิดเป็นสัดส่วนประชากรที่มีปัญหาเฮโรอีนประมาณ 19 1000 คน (กองป้องกันและบำบัดยาเสพติด 2541 1) ทั้งนี้เพราะลักษณะโครงสร้างทางสังคมในเขตกรุงเทพมหานครเป็นสังคมเมือง มีการเจริญเติบโตในทุกด้าน ทำให้บุคคลในสังคมต้องแข่งขันกันทำมาหากินเพื่อความอยู่รอด บุคคลจะเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นในสังคม ความไม่มั่นคงของสถาบันครอบครัวที่เกิดขึ้นล้วนมีส่วนชักนำให้บุคคลหันไปใช้เฮโรอีนได้ง่ายขึ้น จากสถิติสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ปี พ.ศ. 2541 พบว่า จำนวนผู้ติดเฮโรอีนที่เข้ารับการบำบัดรักษาเขตกรุงเทพมหานคร ประเภทผู้ป่วยนอกมีถึงร้อยละ 99 12 ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุอยู่ระหว่าง 15 – 39 ปี ใช้เฮโรอีนครั้งแรกอายุ 15 – 24 ปี มีการใช้เฮโรอีนตั้งแต่ชนิดเดียวและหลายชนิด มีผู้ผ่านการบำบัดมากกว่า 10 รอบ คิดเป็นร้อยละ 23 12 ผู้ป่วยส่วนใหญ่ขาดการรักษาถึงร้อยละ 61 33 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2541 1 – 12)

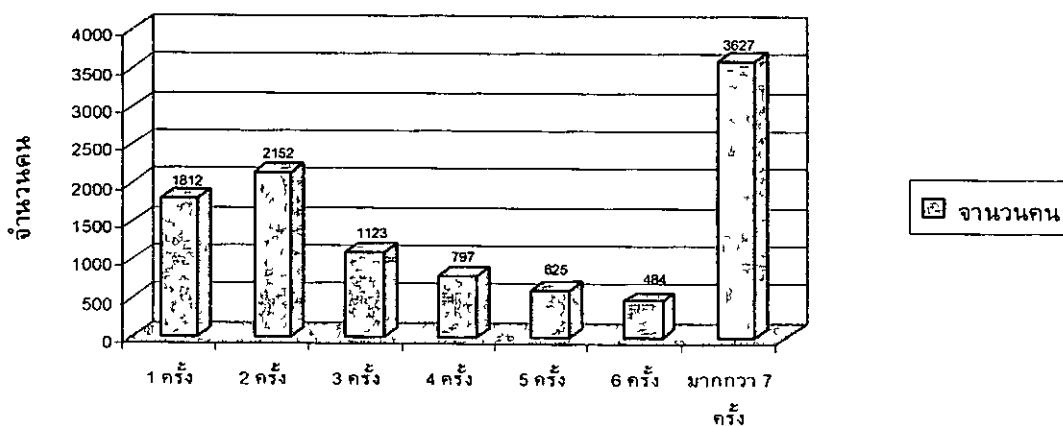
นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าผู้ติดเฮโรอีนส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยแรงงาน ซึ่งวัยนี้เป็นวัยแห่งการเสริมหลักฐานในชีวิต การเริ่มงานอาชีพที่มั่นคงเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นเครื่องชี้วัดของความสำเร็จ ในชีวิตอย่างหนึ่งและจากภาวะค่าครองชีพที่สูงขึ้นในปัจจุบัน บุคคลในสังคมจำนวนไม่น้อยต้องทำงานล่วงเวลา เพื่อหารายได้พิเศษมาจุนเจือครอบครัว

ด้วยเหตุนี้ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ซึ่งถือเป็นหน่วยงานหลักในการทำหน้าที่ปราบปรามและแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงพยายามทุกวิถีทางที่จะสกัดกั้นและลดจำนวนผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีน ให้เหลือน้อยลงที่สุด ซึ่งนอกจากการสร้างค่านิยมปลูกฝังให้เด็กรุ่นใหม่รู้ถึงโทษของยาเสพติดแล้ว ล่าสุดยังได้กำหนดนโยบายและแผนงานบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีน เพื่อแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเฮโรอีนในกลุ่มผู้ติดยาเสพติด และเพื่อแก้ไขสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีนให้เลิกจากการเสพยา ตลอดจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติอีกด้วย โดยผู้เข้ารับการบำบัดรักษาทุกคนจะต้องผ่านขั้นตอนการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีน ตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข ที่กำหนดไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนพิษยาขั้นพื้นฐานฟูสมรรถภาพ และสุดท้ายเป็นการติดตามผลหลังการรักษา

ในการดำเนินงานด้านการบำบัดรักษา พบว่าผลของความพยายามที่จะบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพให้เลิกยาเสพติดด้วยวิธีการต่าง ๆ นั้น ผู้ติดยาเสพติดส่วนมาก เมื่อเข้ารับการบำบัดรักษาจนหายแล้ว มักจะกลับไปสู่วัฏจักรเดิมเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดหวนกลับไปติดยาซ้ำซึ่งมีจำนวนมากถึงร้อยละ 96 และ (อรุณ เขาวนาศรัย และ ละออ พงษ์พานิช 2521 1) สามารถช่วยให้ผู้ติดยาเสพติดเลิกเสพยาได้ในระหว่างการบำบัดรักษา แต่หลังการบำบัดรักษาปรากฏว่ามีผู้ติดยาเสพติดที่สามารถหยุดใช้ยาอีกจำนวนไม่น้อยหวนกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำอีก (สุพจน์ ชูติดำรง 2545 57) ซึ่งการหวนกลับไปเสพยาเฮโรอีนซ้ำอีก ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ แก่ตัวผู้เสพทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ ผู้เสพติดยาเฮโรอีน

จะมีร่างกายทรุดโทรม สมองและประสาทถูกทำลาย ระบบต่าง ๆ ของร่างกายเสื่อมไป อายุสั้น เพราะอาจเสียชีวิตได้จากมีโรคแทรกซ้อน หรือจากการใช้ยามากเกินไป พิษของเฮโรอีนจะทำให้การหายใจถูกกด หัวใจเต้นผิดจังหวะ และอาจทำให้เสียชีวิตได้ จากการศึกษาของศักดิ์นาบุญเปี่ยม (2534 : 64) พบว่า ผู้ที่ติดยาเสพติดและได้รับการรักษาที่โรงพยาบาลรัฐญารักษ์ ร้อยละ 31.5 ได้รับการรักษาเพราะมีปัญหาสุขภาพทรุดโทรม ผู้เสพติดเฮโรอีนส่วนมากจะเริ่มฉีดเฮโรอีนละลายน้ำแล้วฉีดเข้าเส้นเลือด (ประภาส สุขพรรณนีย์ 2536 : 2) ซึ่งการฉีดเฮโรอีนเข้าเส้นเลือดนั้น ก่อให้เกิดภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ได้มากมาย เช่น การอักเสบหรือการติดเชื้อของเส้นเลือดและผิวหนัง การติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบ การติดเชื้อโรคเอดส์ เป็นต้น (เสมอจันทร์ อะนะเทพ 2533 : 1).

วิธี จะเห็นได้ว่า การหวนกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่จะต้องให้ความสนใจ เพราะผู้ติดยาเสพติดเมื่อรักษาหาย มักจะหวนมาติดซ้ำอยู่เรื่อย ๆ (ชาญคณิต ก สุริยะมณี และคณะ 2529 : 11) จากรายงานข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดรักษา ปี 2538 ของกองบำบัดรักษา สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้แสดงจำนวนครั้งของผู้ที่เข้ารับการบำบัดรักษาใน 1 ปี ของผู้เข้ารับการบำบัดรักษาทั่วประเทศ พบว่า มีผู้ที่เข้ารับการบำบัดรักษา ตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไปมากถึงร้อยละ 36.5 โดยมีผู้ที่รับการรักษาซ้ำเป็นครั้งที่ 2 มากถึง 9,937 คน และจำนวนครั้งที่เข้ารับการบำบัดรักษายังมีมากกว่า 6 ครั้ง ขึ้นไป ซึ่งย่อมแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เข้ารับการบำบัดรักษาไม่ประสบความสำเร็จในการบำบัดรักษา และหวนกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำอีกเป็นจำนวนมาก (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2539 ข 13) นอกจากนี้ จากรายงานข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดรักษา ปี 2544 ของกองบำบัดรักษา สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้แสดงจำนวนครั้งของผู้ที่เข้ารับการบำบัดรักษาใน 1 ปี ของผู้เข้ารับการบำบัดรักษาทั่วประเทศ ดังแสดงในภาพที่ 1

จำนวนครั้งที่เข้ารับการบำบัดรักษา

ภาพประกอบ 1 แสดงจำนวนครั้งของผู้ที่เข้ารับการบำบัดรักษาใน 1 ปี

แหล่งที่มา (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2545 : 7)

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้เห็นว่า ปัญหาการกลับไปติดยาเสพติดซ้ำ เป็นปัญหาที่สร้างภาระให้กับสังคมต้องรับผิดชอบต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นนักสังคมสงเคราะห์คลินิกยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ สำนักอนามัย จึงมีความสนใจที่จะใช้วิธีการศึกษารายกรณีในการศึกษาถึง ภูมิหลัง ประวัติชีวิตของผู้ติดยาเสพติด สถานการณ์ที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ โดยศึกษาลักษณะของการตัดสินใจกลับมาเสพติด นอกจากนี้ยังสนใจที่จะศึกษาถึงรูปแบบชีวิต (Life Style) ของผู้ติดยาเสพติด หลังจากที่ยุติดยาได้แล้ว ซึ่งการศึกษาถึงรูปแบบชีวิตเพื่อใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์การเสพติดของผู้ติดยาเสพติด เนื่องจากแนวคิดของแอตเลอร์ อธิบายว่ามนุษย์มีโอกาที่จะปรับตัวให้ดีขึ้นหรือเลวลงในการแก้ปัญหาและพัฒนาไปสู่การปรับตัวที่สมบูรณ์ในขบวนการดำเนินชีวิต ซึ่งมนุษย์แต่ละคนจะพัฒนารูปแบบเฉพาะของลักษณะพฤติกรรมและงานอดิเรก นั่นก็คือ แบบแผนชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะตัวซึ่งเกิดจากการเรียนรู้อันเนื่องมาจากการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งมีขึ้นในช่วงแรกของชีวิตโดยมีพื้นฐานจากความรู้สึกด้อยและการชดเชย (นวลละอ อ สุภาพล 2527 : 109 – 120) จากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้เป็นแนวทางในการป้องกันมิให้ผู้ที่ยุติดยาเสพติดแล้วกลับไปเสพติดอีก และนำไปสู่การมีพฤติกรรมการติดยาเสพติดซ้ำน้อยลง หรือสามารถหายจากการติดยาเสพติดได้โดยเด็ดขาด เป็นผลให้ผู้ติดยาเสพติดสามารถกลับไปดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาถึงเหตุการณ์ สาเหตุที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ และเป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือในการบำบัดรักษาให้สามารถเลิกเฮโรอีนได้ โดยศึกษาเป็นรายกรณี

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีน เข้าใจถึงเหตุการณ์ที่นำไปสู่การกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ เข้าใจรูปแบบชีวิต (Life Style) ของผู้ติดยาเสพติด ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดทราบถึงเหตุการณ์ที่ทำให้กลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ เพื่อเป็นแนวทางในการเลิกใช้เฮโรอีน และสามารถนำมาวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไขปัญหการกลับมาเสพติด ตลอดจนนำไปดำเนินการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการในการบำบัดรักษา

ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีน เพศชาย ที่มีอายุระหว่าง 25 – 40 ปี ซึ่งเป็นผู้ติดยาเสพติดที่เคยรับการบำบัดรักษายาเสพติดในสถานพยาบาลมาแล้ว กลับไปใช้ชีวิตในชุมชน แล้วหวนกลับมาติดยาเสพติดซ้ำตั้งแต่ครั้งที่ 5 ขึ้นไป โดยคัดเลือกจากแฟ้มประวัติผู้เข้ารับการบำบัดรักษา และเป็นผู้ที่สมัครใจเข้ามารับการบำบัดรักษายาเสพติดในชั้นก่อนพิษยา ที่คลินิกยาเสพติด 8 ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากผู้เสพเฮโรอีนซ้ำทั้งหมด 15 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1 การศึกษารายกรณี (Case Study) หมายถึง การศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ของผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีน ที่กลับมาเสพเฮโรอีนซ้ำ โดยศึกษาอย่างต่อเนื่องในระยะเวลาหนึ่ง แล้วนำรายละเอียดที่ศึกษาได้มาวิเคราะห์ตีความ เพื่อให้เข้าใจถึงเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ กระบวนการคิด การตัดสินใจที่จะเสพซ้ำ ความตั้งใจในการเลิกยาเสพติด ตลอดจนรูปแบบชีวิตของผู้ติดยาเสพติด เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา นำมาวิเคราะห์หาแนวทาง ในการแก้ไขปัญหาการกลับไปเสพซ้ำ และสามารถนำไปดำเนินการปรับปรุงรูปแบบ และวิธีการในการบำบัดรักษา โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ดำเนินการ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การกำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐาน หมายถึง การที่ผู้วิจัยได้กำหนดที่จะศึกษาถึงเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ และตั้งสมมติฐานว่าการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำของผู้ติดยาเสพติดน่าจะมีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบชีวิตของผู้เข้ารับการบำบัด

1.2 การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1.2.1 การรวบรวมข้อมูล หมายถึง การหาข้อเท็จจริงหลังจากที่มีการกำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐานแล้ว โดยใช้เครื่องมือในการแนะแนวเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ รูปแบบชีวิตของผู้ติดยาเสพติด โดยรวบรวมข้อมูลจากการใช้เทคนิคต่าง ๆ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบประเมินรูปแบบชีวิต แบบทดสอบ

1.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การแปลความหมายข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลในแต่ละเทคนิค เพื่ออธิบายเหตุและผลเกี่ยวกับการเสพเฮโรอีนซ้ำของผู้ติดยาเสพติดอธิบายถึงรูปแบบชีวิตของผู้ติดยาเสพติด

1.3 การวินิจฉัย หมายถึง การนำเอาผลการวิเคราะห์ หรือตีความข้อมูลที่รวบรวมจากหลาย ๆ วิธีการ มาเป็นพื้นฐานประกอบการพิจารณา เพื่อวินิจฉัยว่า อะไรน่าจะเป็นสาเหตุของการเสพเฮโรอีนซ้ำ และการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำน่าจะมีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบชีวิตของผู้เข้ารับการบำบัด โดยนำหลักเกณฑ์ในทฤษฎีทางจิตวิทยาามาพิจารณาดัดสนปัญหา

1 4 การช่วยเหลือ หมายถึง การหาแนวทางในการป้องกันการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำของผู้เข้ารับการบำบัด โดยการให้คำปรึกษาเพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดเข้าใจตนเอง ให้ผู้เข้ารับการบำบัดเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถป้องกันการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำได้ และให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการเสพเฮโรอีนซ้ำแก่ผู้เข้ารับการบำบัด

1 5 การติดตามผล หมายถึง การติดตามเพื่อประเมินดูว่า ในระหว่างเข้ารับการบำบัดรักษา ผู้เข้ารับการบำบัดมีการเสพรหว่างการรักษาหรือไม่

1 6 การสรุปผลและข้อเสนอแนะ หมายถึง การสรุปสิ่งที่ได้จากการศึกษาการเสพเฮโรอีนซ้ำของผู้ติดยาเสพติดทั้งหมด ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะกับผู้ติดยาเสพติดที่เสพเฮโรอีนซ้ำ และหาแนวทางในการปรับปรุง วิธีการบำบัดรักษา การป้องกันการกลับมาเสพเฮโรอีนซ้ำ

2 เฮโรอีน จัดเป็นวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทประเภท 1 มีชื่อทางเคมีว่า Diacetyl Morphine Hydrochloride แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ เฮโรอีนบริสุทธิ์ ลักษณะเป็นผงละเอียดสีขาว ไม่มีกลิ่น รสขม ละลายน้ำง่าย อีกชนิด คือ เฮโรอีนผสม มีเนื้อเฮโรอีนประมาณ 10 – 20 % มีลักษณะเป็นเกล็ดหรือเม็ดป่นหยาบๆ ไม่มีกลิ่น รสขม มีสีต่างๆ กันออกฤทธิ์กดประสาท ทำให้รู้สึกเคลิบเคลิ้ม มึนเมาและนอนหลับ

3 ผู้ติดยาเสพติดที่เสพเฮโรอีนซ้ำ หมายถึง ผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีนเพศชาย อายุ 25 – 40 ปี ที่สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในชั้นถอนพิษยา ที่คลินิกยาเสพติด 8 ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ ซึ่งเป็นผู้ติดยาเสพติดที่เคยรับการบำบัดการรักษา ยาเสพติด ในสถานพยาบาลมาแล้ว กลับไปใช้ชีวิตในชุมชน แล้วหวนกลับมาติดยาอีก ตั้งแต่ครั้งที่ 5 ขึ้นไป

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีนซ้ำทั้ง 5 คน รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ผู้วิจัยได้ใช้ข้อสมมติ ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาความลับ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี

1 1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี

1 1 1 ความหมายของการศึกษารายกรณี

1 1 2 จุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณี

1 1 3 ประโยชน์ของการศึกษารายกรณี

1 1 4 กระบวนการศึกษารายกรณี

1 1 5 วิธีการที่ใช้ในการศึกษารายกรณี

1 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ

2 1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ

2 1 1 ความหมายของการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ

2 1 2 สาเหตุของการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ

2 1 3 ผลกระทบของการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ

2 1 4 การป้องกันการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ

2 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ

3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีบุคคลิกภาพของแอดเลอร์และงานวิจัย

3 1 แนวคิดทฤษฎีบุคคลิกภาพของแอดเลอร์

3 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีบุคคลิกภาพของแอดเลอร์

1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี

1 1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี

1 1 1 ความหมายของการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณี หมายถึง การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลอย่างลึกซึ้ง และวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมเช่นนั้น หรือมีพฤติกรรมแปลกไป ว่ามีสาเหตุมาจากอะไร รวมทั้งแปลความหมายของพฤติกรรมนั้นๆ ว่ามีความสัมพันธ์กับปัญหาและการปรับตัวของบุคคลอย่างไร (พนม ลัมอารีย์ 2530 : 17) ซึ่งสอดคล้องกับ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 3) ที่กล่าวไว้ว่า การศึกษาบุคคลเป็นรายกรณี คือ การศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ที่สำคัญของหน่วยใดหน่วยหนึ่งในสังคม เช่น บุคคล กลุ่ม ชุมชน สถาบัน ฯลฯ โดยเฉพาะใน

ปัจจุบันมักเน้นศึกษารายละเอียดของแต่ละบุคคล การศึกษารายละเอียดนี้จะต้องศึกษาต่อเนื่องไปในระยะเวลาหนึ่ง แล้วนำรายละเอียดที่ได้มาวิเคราะห์ ตีความ เพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรมซึ่งอาจเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือไม่เป็นปัญหาก็ได้ เช่น พัฒนาการด้านต่าง ๆ ความสามารถพิเศษด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้าน ถ้าในรายที่เป็นปัญหาก็จะได้ใช้เป็นแนวทางในการที่จะช่วยเหลือหรือแก้ไข แต่ถ้าในรายที่ไม่เป็นปัญหาก็จะได้ใช้เป็นแนวทางในการป้องกัน ส่งเสริม หรือนำไปเป็นแบบฉบับแก่บุคคลอื่นต่อไปในปัจจุบันและอนาคต

สุภาพรรณ โคตรจรัส (2528 1) ได้กล่าวว่า การศึกษารายกรณีเป็นวิธีการศึกษาและวิเคราะห์สิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยละเอียด อาจเป็นการศึกษาบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ชุมชนใด ชุมชนหนึ่งหรือสถาบันใดสถาบันหนึ่ง การศึกษารายกรณีนี้ได้หมายความว่าเฉพาะการรวบรวมข้อมูล ประวัติของบุคคลที่ถูกทำการศึกษาเท่านั้น แต่ยังคงรวมถึงการนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ และหาความสัมพันธ์ เพื่อนำไปสู่การวินิจฉัย การให้ข้อเสนอแนะเพื่อดำเนินการและติดตามผลตามลำดับ

นันทิกา แยมสรวล (2529 7) ได้สรุปความคิดรวบยอดของการศึกษารายกรณีว่าเป็นวิธีการศึกษาบุคคลอย่างละเอียดทุกด้านต่อเนื่องกันไปเป็นระยะเวลานาน เป็นการรวบรวมข้อมูลทุกด้านของบุคคลมาจัดไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวินิจฉัยปัญหา เพื่อช่วยให้มองเห็นบุคลิกภาพรวมของบุคคล จนสามารถเข้าใจถึงธรรมชาติของบุคคลและสาเหตุของปัญหาอย่างชัดเจน แล้วจึงนำข้อมูลมาพิจารณา วางแผนให้การช่วยเหลือ และแนะให้บุคคลพยายามแก้ไขและพัฒนาสภาพชีวิตของตน ให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พนม ลิ้มอารีย์ (2530 6) กล่าวว่าการศึกษาบุคคลเป็นรายกรณี คือ การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลอย่างลึกซึ้ง และวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมเช่นนั้น หรือมีพฤติกรรมที่แปลกไปว่ามีสาเหตุมาจากอะไร รวมทั้งแปลความหมายพฤติกรรมนั้น ๆ ว่ามีความสัมพันธ์กับปัญหาและการปรับตัวของบุคคลนั้นอย่างไร

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การศึกษารายกรณี หมายถึง การศึกษารายละเอียด พร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องไปในระยะเวลาหนึ่ง โดยการใช้กระบวนการในการศึกษารายกรณี ได้แก่ การใช้เทคนิคการสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน อดีตประวัติ บันทึกประจำวัน สังคมมิติ แบบสอบถาม แบบทดสอบ และระเบียบสนทนา แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจถึงข้อเท็จจริง และสาเหตุของพฤติกรรม ซึ่งอาจเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือไม่เป็นปัญหาก็ได้ พร้อมทั้งหาแนวทางในการช่วยเหลือ ป้องกัน และส่งเสริม เพื่อให้ผู้รับการศึกษาสามารถเข้าใจและยอมรับตนเอง สามารถปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ

1 1 2 จุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณีมีจุดมุ่งหมายหลายประการ ดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 8 – 9) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณีโดยมีจุดมุ่งหมายหลัก 2 ประการ คือ

1 เพื่อใช้ในการแนะแนวและให้คำปรึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็นจุดมุ่งหมายย่อย ๆ ดังนี้

1 1 เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการวินิจฉัย และการรักษาในรายที่มีปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาการปรับตัว ปัญหาการเรียน ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

1 2 เพื่อให้ผู้ศึกษาเข้าใจบุคคลได้อย่างละเอียด ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการให้คำปรึกษา

1 3 เพื่อทำให้บุคคลที่รับการศึกษาได้รู้จักวิเคราะห์ตนเอง จนเกิดความเข้าใจตนเองได้อย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริง

1 4 เพื่อใช้อบรมครูประจำการให้เข้าใจวิธีการศึกษารายกรณีได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้งานแนะแนวมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2 เพื่อใช้ในกรณีอื่น ๆ ได้แก่

2 1 เพื่อใช้ในการวิจัย โดยศึกษาสาเหตุในอดีตและปัจจุบันเพื่อทำนายพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งอาจเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือไม่เป็นปัญหาก็ได้

2 2 เพื่อการติดตามผลของการใช้เทคนิค หรือวิธีการต่าง ๆ อันเป็นแนวทางที่จะปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่าง ๆ

2 3 เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษานักเรียนทุกคนทั่ว ๆ ไปที่ผู้ศึกษาสนใจ เช่น ความสามารถพิเศษ บุคลิกภาพที่ดี เป็นต้น

พนม ลิ้มอารีย์ (2530 : 18) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษารายกรณีไว้ ดังต่อไปนี้

1 เพื่อสืบค้นหาสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ผิดปกติ ซึ่งทางโรงเรียนจะได้ให้ความช่วยเหลือและแก้ไขได้อย่างถูกต้อง

2 เพื่อสืบค้นกระบวน (Pattern) ของพัฒนาการของนักเรียนทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและจิตใจ ซึ่งทางโรงเรียนจะได้ให้การส่งเสริมพัฒนาได้อย่างเหมาะสม

3 เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเอง ยอมรับความจริงเกี่ยวกับตนเอง สามารถพัฒนาตนเองและวางแผนชีวิตได้ ตัดสินใจเลือกแนวทางศึกษาต่อและเลือกอาชีพ ตลอดจนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ

4 เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจเด็กของตนเองดีขึ้นและให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการแก้ปัญหาของบุตรหลาน

5 เพื่อช่วยให้คณะครูได้เข้าใจนักเรียนอย่างละเอียดลึกซึ้ง ถูกต้อง และนำผลของการศึกษารายกรณีไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และการให้บริการต่าง ๆ แก่นักเรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

นอกจากนี้ ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 170) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณีเพื่อการแนะแนวไว้ดังต่อไปนี้

1 เพื่อการศึกษาแบบพัฒนาการของนักเรียนทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา อันจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม พัฒนานักเรียนได้อย่างเหมาะสม

2 เพื่อศึกษาสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน โดยเฉพาะพฤติกรรมที่ผิดปกติ ซึ่งทางโรงเรียนจะได้ให้ความช่วยเหลือและแก้ไขได้อย่างถูกต้อง

3 เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจและตระหนักรู้ในตนเอง ยอมรับความจริงเกี่ยวกับตนเอง สามารถพัฒนาตนเอง สามารถวางแผนชีวิต สามารถตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาต่อและเลือกอาชีพอย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ

4 เพื่อช่วยให้คณะครูได้รู้จักและเข้าใจนักเรียนได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ถูกต้อง และนำผลของการศึกษารายกรณีไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และการให้บริการต่าง ๆ แก่นักเรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของนักเรียน

5 เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจบุคลิกลักษณะของตนได้ดียิ่งขึ้น เพราะได้ทราบข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่ครูได้ศึกษารวบรวม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาของบุคลิกลักษณะของตน

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การศึกษารายกรณีมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและไม่เป็นปัญหาของผู้รับการศึกษาอย่างละเอียด ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัยเพื่อหาแนวทางช่วยเหลือ ป้องกัน และส่งเสริมให้ผู้รับการศึกษามีพฤติกรรมที่เหมาะสม นอกจากนั้นการศึกษารายกรณียังช่วยให้ผู้รับการศึกษาเข้าใจตนเองมากยิ่งขึ้น เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างผู้รับการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับการศึกษา เช่น บิดา มารดา ครู เป็นต้น

1.1.3 ประโยชน์ของการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณี เป็นเทคนิควิธีการศึกษาที่มีประโยชน์ต่องานของบุคคลหลายอาชีพ หลายหน่วยงาน ซึ่งมีประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังที่ กมลรัตน์ หล้าสูงรังษี (2527 : 9 – 10) ได้แบ่งประโยชน์ของการศึกษารายกรณีออกเป็น 2 แนวทาง คือ

1 ประโยชน์ทางตรง อันเป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้รับการศึกษา นั่นก็คือ ทำให้ผู้ศึกษาได้เข้าถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมากขึ้น เข้าใจสาเหตุของปัญหาได้กว้างขวาง ขณะเดียวกันก็ทำให้เป็นคนที่มีทักษะใช้เหตุผลในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

2 ประโยชน์ทางอ้อม เป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้รับการศึกษา นั่นก็คือ ทำให้ผู้รับการศึกษาได้รับความช่วยเหลืออย่างถูกต้อง ทันต่อเหตุการณ์ และในขณะเดียวกันผู้รับการศึกษาก็จะเข้าใจตนเองมากขึ้น รู้จักป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง และสามารถพัฒนาตนเองได้ในที่สุด

นันทิกา แยมสรวล (2529 10) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้รับการศึกษารายกรณีดังนี้

1 ทำให้ผู้ที่ทำการศึกษารายละเอียดของบุคคลหลาย ๆ ด้าน ทำให้รู้จักและเข้าใจธรรมชาติของบุคคลอย่างแท้จริง

2 ทำให้ผู้ทำการศึกษาเข้าใจถึงสาเหตุและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา จนทำให้ผู้ทำการศึกษามองเห็นแนวทางที่จะช่วยเหลือบุคคลได้

3 ทำให้ผู้ทำการศึกษามีความรู้และทักษะในการแนะแนวเพิ่มขึ้น รู้จักแก้ปัญหาโดยใช้ข้อเท็จจริงมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจ

4 ทำให้ผู้รับการศึกษาเข้าใจตนเองมากขึ้น

5 ทำให้ผู้รับการศึกษามีโอกาสปรับปรุงตนเอง หรือแก้ไขปัญหาให้มีสภาพชีวิตที่ดีขึ้น

6 ทำให้สถานศึกษาได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของบุคคล และนำข้อมูลมาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

7 ผลของการศึกษารายกรณีสามารถนำมาใช้เป็นตัวอย่างของการเกิดสถานการณ์ต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการศึกษาวิจัย และการสอนเกี่ยวกับบุคคลที่มีรูปแบบการพัฒนาพิเศษ

นอกจากนี้ พนม ลิ้มอารีย์ (2530 19) ได้สรุปประโยชน์ของการศึกษารายกรณีไว้ คือ

1 ประโยชน์ต่อครูหรือผู้แนะแนวที่เป็นผู้ศึกษาโดยตรง มีดังนี้

1 1 ช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวได้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียนอย่างกว้างขวาง ทำให้รู้จักเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ได้อย่างแท้จริง ช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวมีความเข้าใจและยอมรับในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลดีขึ้น มีจิตใจเป็นกลาง ไม่มีอคติต่อบุคคลที่มาเกี่ยวข้อง

1 2 ช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวเข้าใจถึงสาเหตุและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ช่วยให้เห็นช่องทางที่จะให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหากับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ทันเวลาและเหตุการณ์

1 3 ช่วยให้ครูและผู้แนะแนวมีความรู้ มีทักษะในการใช้เครื่องมือและกลวิธี ต่าง ๆ ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน และยังช่วยให้เป็นคนมีเหตุผล รู้จักเก็บข้อมูลอย่างมีระบบ รู้จักแก้ปัญหาโดยใช้ข้อมูลที่ได้รวบรวมไว้มาประกอบการพิจารณาตัดสินใจ

2 ประโยชน์ต่อนักเรียนที่เป็นผู้ได้รับการศึกษา ดังนี้

2 1 ช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเข้าใจตนเอง ยอมรับความจริงเกี่ยวกับตนเอง มีการปรับปรุงตนเองหรือแก้ปัญหาของตน เพื่อช่วยให้มีสภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม

2 2 ช่วยให้นักเรียนมีกำลังใจ และมีความเต็มใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไปอย่างมีความหวังและเข้มแข็ง

3 ประโยชน์ต่อคณะครูและโรงเรียน ดังนี้

3 1 ช่วยให้คุณครูรู้จักและเข้าใจนักเรียนของตนเองดีขึ้น ยินดีให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียน

3 2 ให้นักเรียนได้ทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของนักเรียน ทำให้สามารถนำข้อเท็จจริงเหล่านั้นมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และการให้บริการด้านต่าง ๆ แก่นักเรียนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

4 ประโยชน์ต่อผู้ปกครองของนักเรียนที่ได้รับการศึกษา

4 1 ช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจเด็กของตนดีขึ้น ทำให้สามารถปฏิบัติตนต่อบุตรหลานได้อย่างเหมาะสม

4 2 ช่วยให้ผู้ปกครองเกิดความสบายใจ เพราะได้ตระหนักว่าโรงเรียนมีความตั้งใจและจริงใจในการป้องกัน ช่วยเหลือแก้ไขและส่งเสริมพัฒนานักเรียน

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การศึกษารายกรณีมีประโยชน์มากกับบุคคลหลายฝ่าย คือ ผู้ศึกษา ผู้ถูกศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ถูกศึกษา อันได้แก่ บุคคลภายในครอบครัว เพื่อน สถาบันการศึกษา ในการนำผลของการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาช่วยเหลือผู้ถูกศึกษา อีกทั้งนำไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกันการเกิดปัญหากับบุคคลอื่นต่อไปได้

1 1 4 กระบวนการในการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณีเป็นวิธีการศึกษาบุคคลอย่างละเอียดทุกด้านอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน โดยการใช้เทคนิคการแนะแนวหลาย ๆ อย่าง ในการรวบรวมข้อมูลของบุคคลโดยมีขั้นตอนในการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อพยายามทำให้เป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ควรแก่การเชื่อถือได้ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ 2527 : 23)

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2520 : 16 – 17) ได้กล่าวว่า ในการศึกษารายกรณีจะต้องชี้แจงให้ทราบว่า เพราะเหตุใดจึงเลือกศึกษาเด็กคนใดคนหนึ่ง แล้วจึงเริ่มต้นทำการศึกษารายกรณีดังนี้

1 รวบรวมข้อมูลหลาย ๆ ด้านเกี่ยวกับตัวเด็กในสถานการณ์ต่าง ๆ

2 นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ โดยการเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กมาประชุมปรึกษาหารือกัน

3 วินิจฉัยปัญหาโดยนำผลของการวิเคราะห์มาทำการพิจารณา เพื่อวินิจฉัยว่า น่าจะมีอะไรเป็นเหตุของปัญหานั้น

4 สังเคราะห์ข้อมูล โดยศึกษาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม แล้วนำมาประกอบกับ ข้อเท็จจริงที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้เข้าใจปัญหาและสาเหตุได้ดียิ่งขึ้น

5 แก้ไขปัญหาโดยใช้วิธีการต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นให้หมดไป

6 ติดตามผล เพื่อที่จะทราบผลของการศึกษารายกรณีว่ามีผลดีหรือมี ข้อบกพร่องอย่างไร เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป

นอกจากนี้ พนม ลัมอารีย์ (2530 : 20 – 21) มีแนวคิดว่า ในการศึกษารายกรณี อาจจำแนกเป็นขั้นตอนการดำเนินงานได้ 6 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับบุคคล (Collecting of the necessary data) ซึ่งจะช่วยให้รู้จักนักเรียนที่ถูกรับการศึกษา ตลอดจนช่วยให้ทราบความเป็นไปใน ปัจจุบันของนักเรียนผู้นั้นอีกด้วย

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้รวบรวมเอาไว้มา วิเคราะห์หาข้อเท็จจริงต่าง ๆ และจำแนกออกเป็นด้าน ๆ เพื่อสะดวกในการตีความข้อมูล เกี่ยวกับบุคคลนั้น

ขั้นที่ 3 ขั้นตรวจวินิจฉัยปัญหา (Diagnosis) ขั้นนี้เป็นการนำเอาผล การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นที่ 2 มาเป็นพื้นฐานประกอบการพิจารณา เพื่อวินิจฉัยว่าอะไรน่าจะเป็น สาเหตุของปัญหา การลงความเห็นเกี่ยวกับปัญหานี้อาจเป็นการชั่วคราวไม่ใช่ข้อยุติ แต่ก็ เป็นพื้นฐานของการสังเคราะห์ข้อเท็จจริงได้ในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 4 ขั้นสังเคราะห์ข้อมูลหรือขั้นรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม (Synthesis) กล่าวคือ เมื่อตรวจวินิจฉัยว่าอะไรน่าจะเป็นปัญหาแล้ว ก็ควรจะได้ศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ ปัญหานั้นเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ และกลวิธีอื่น ๆ เป็นต้น แล้วนำข้อเท็จจริงที่ได้มาสังเคราะห์เข้าด้วยกันกับข้อเท็จจริงที่มีอยู่แล้วทำให้มองเห็น ความสัมพันธ์ของข้อมูลแต่ละด้านเกิดเป็นภาพรวมทางบุคลิกภาพของบุคคลผู้นั้น ช่วยให้ ผู้ศึกษาสามารถเข้าใจลักษณะของปัญหาและสาเหตุของปัญหาอย่างถ่องแท้

ขั้นที่ 5 ขั้นให้ความช่วยเหลือ (Treatment) เมื่อผู้ศึกษารายกรณีแน่ใจว่าการ ตรวจวินิจฉัยปัญหาของตนถูกต้องแล้ว ก็จะคิดหามาตรการต่าง ๆ เพื่อนำมาช่วยเหลือแนะ แนวทางนักเรียนในการแก้ไขปัญหานั้น แล้วดำเนินการให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจัง ให้สามารถ ปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง

ขั้นที่ 6 ขั้นติดตามผล (Follow-up) เมื่อผู้ทำการศึกษารายกรณีได้ให้ความ ช่วยเหลือหรือให้การแนะแนวกับนักเรียนที่ถูกทำการศึกษาไปแล้ว สิ่งที่เขาได้ไม่ได้ในการศึกษา รายกรณี คือ การติดตามผล เพราะจะทำให้ทราบว่า การศึกษารายกรณีประสบผลสำเร็จมาก น้อยเพียงไร มีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขปรับปรุงอย่างไรบ้าง และจะต้องให้ความช่วยเหลือ เพิ่มเติมอีกหรือไม่ เพื่อผู้ทำการศึกษาจะดำเนินการต่อไปอย่างเหมาะสม

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในกระบวนการศึกษารายกรณีของแต่ละท่านมีแนวคิดที่ใกล้เคียงกันมาก ซึ่งส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการทำการศึกษากรณีนั้นจำเป็นต้องทราบเพราะเหตุใด จึงเลือกศึกษาผู้ถูกศึกษารายนั้น ฉะนั้น จึงต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาให้ชัดเจน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบกระบวนการศึกษารายกรณีของ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 22 – 23) ซึ่งแบ่งกระบวนการในการศึกษารายกรณีออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหาและการตั้งสมมติฐาน

ขั้นที่ 2 การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 3 การวินิจฉัย

ขั้นที่ 4 การช่วยเหลือ การป้องกัน และการส่งเสริม

ขั้นที่ 5 การทำนาย

ขั้นที่ 6 การติดตามผล

ขั้นที่ 7 การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

กระบวนการศึกษารายกรณี 7 ขั้นตอนดังกล่าว มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐาน

การกำหนดปัญหา หมายถึง การที่ผู้ศึกษารายกรณีตั้งจุดมุ่งหมาย หรือกำหนดว่าจะศึกษาสิ่งใดในบุคคลหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นปัญหาหรือมิใช่ปัญหาแต่เป็นความสนใจความสามารถพิเศษ หรืออื่น ๆ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ 2527 : 23)

ในการตั้งสมมติฐานนั้น ควรตั้งไว้หลายๆ สมมติฐาน เพื่อเป็นการป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ ในกรณีที่พบว่าข้อเท็จจริงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นอกจากนั้นพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งที่คนเราแสดงออกมาอาจจะไม่ได้เกิดจากสาเหตุเดียวกัน และในทำนองเดียวกัน พฤติกรรมที่แตกต่างกันก็อาจเกิดจากสาเหตุเดียวกันก็ได้ ฉะนั้นจึงควรตั้งสมมติฐานไว้หลายๆ สมมติฐาน

ขั้นที่ 2 การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล คือ การหาข้อมูลหรือข้อเท็จจริงหลังจากที่มีการกำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐานแล้ว โดยใช้เครื่องมือในการแนะแนวเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ที่เราศึกษา โดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์ การทดสอบทางจิตวิทยา และแผนผังทางสังคมมิติ เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การตีความ หรือแปลความหมายข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลในแต่ละวิธีหรือเทคนิค เพื่อที่จะอธิบายเหตุผลและผลของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจทำได้โดยวิธีการประชุมปรึกษาด้วยการเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่เราศึกษาร่วมพิจารณาศึกษาข้อเท็จจริงที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลที่ดีนั้น ควรจะต้องใช้หลาย ๆ เทคนิค แต่ละเทคนิคควรใช้หลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของบุคคลอย่างละเอียด และตรงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด เทคนิคต่าง ๆ ที่นิยมใช้มี 9 เทคนิค ดังนี้ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ 2527 : 29)

1 การสังเกตและการบันทึกการสังเกต (Observation and Observational record)

2 การสัมภาษณ์ (Interview)

3 การเยี่ยมบ้าน (Home – visit)

4 อัตชีวประวัติ (Autobiography)

5 บันทึกประจำวัน (Diary)

6 สังคมมิติ (Sociometry)

7 แบบสอบถาม (Questionnaire)

8 แบบทดสอบ (Testing)

9 ระเบียบสะสม (Cumulative record)

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิค มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1 การสังเกตและการบันทึกการสังเกต (Observation and Observational record)

การสังเกตเป็นวิธีการ หรือเทคนิคอย่างหนึ่งที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกศึกษาในการศึกษารายกรณีเป็นวิธีที่ใช้กันมากวิธีหนึ่ง บางครั้งอาจใช้ร่วมกับการสัมภาษณ์ วิธีการนี้ไม่ต้องลงทุนมากสามารถปฏิบัติได้ทุกวัน ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะช่วยให้ผู้สังเกตสามารถเข้าใจเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่รับการศึกษาในแต่ละสถานการณ์ได้อย่างละเอียดและตรงกับข้อเท็จจริง

1.1 ความหมายของการสังเกต

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 30) กล่าวว่า การสังเกต คือ การพิจารณาสิ่งใด สิ่งหนึ่ง หรือหลาย ๆ สิ่งอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยการใช้อยวาระสัมผัสส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งห้าส่วน (หู ตา จมูก ลิ้น ผิวหนัง) โดยเฉพาะตา หู ในการพิจารณาสิ่งนั้น

พรหมธิดา แสนคำเครือ (2529 : 31) ให้ความหมายของการสังเกตว่า คือ การมองอย่างมีจุดมุ่งหมายและเป็นกลวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่เก่าแก่มากที่สุด การสังเกตเป็นการมองลักษณะต่าง ๆ ที่ปรากฏในตัวผู้ถูกศึกษาหรือเป็นการเฝ้าดูพฤติกรรมของ ผู้ถูกศึกษาอย่างเอาใจใส่ โดยใช้หูและตาเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อประโยชน์ในการศึกษา

พนม ลิ้มอารีย์ (2530 : 53) ให้ความหมายของการสังเกตว่า เป็นวิธีการศึกษาเด็กเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็กโดยการเฝ้าดูพฤติกรรมที่แสดงออกมาในลักษณะที่เป็นจริงตามธรรมชาติ ไม่มีการควบคุมสถานการณ์ หรือสร้างสถานการณ์ เพื่อให้ทราบพฤติกรรมแต่อย่างใด ผู้สังเกตเพียงแต่เฝ้าดูพฤติกรรมที่เกิดขึ้นและพยายามจดจำไว้เท่านั้น จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เลยแม้แต่น้อย

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า การสังเกต หมายถึง วิธีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวบุคคล เป็นการพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลาย ๆ สิ่งอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยที่สิ่งที่ถูกพิจารณาอยู่ในลักษณะที่เป็นจริงตามธรรมชาติ โดยใช่วิธีที่สำคัญในการสังเกตคือหูและตาเป็นเครื่องมือสำคัญ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ผู้สังเกตเพียงแต่เฝ้าดูพฤติกรรมที่เกิดขึ้นและพยายามจดจำไว้เท่านั้น จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ แม้แต่น้อย

1.2 จุดมุ่งหมายของการสังเกต

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 32) ได้เสนอแนะจุดมุ่งหมายของการสังเกตในการแนะแนวดังต่อไปนี้

- 1 เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงด้วยตนเอง
- 2 เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้ถูกสังเกต
- 3 เพื่อค้นหาสาเหตุบางประการของปัญหา
- 4 เพื่อทำให้ผู้สังเกตเป็นผู้มีความรอบคอบและไวต่อการมีปฏิกิริยา

ได้ตอบจากสิ่งแวดล้อมจนเป็นผู้ที่ปรับตัวได้ดีและรวดเร็วในแต่ละสถานการณ์

1.3 ชนิดของการสังเกต

การแบ่งชนิดของการสังเกต อาศัยเกณฑ์ต่าง ๆ 4 เกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1 ใช้วิธีการในการสังเกตเป็นเกณฑ์ แบ่งการสังเกตเป็น 2 ชนิด คือ

1.1 การสังเกตทางตรง (Direction Observation) เป็นวิธีการที่ผู้สังเกตเป็นผู้ไปสังเกตพฤติกรรมผู้ถูกสังเกตด้วยตนเอง

1.2 การสังเกตทางอ้อม (Indirect Observation) เป็นวิธีการที่ผู้สังเกตให้บุคคลอื่นไปสังเกตพฤติกรรมผู้ถูกสังเกต ผู้สังเกตจะทราบพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตได้จากคำบอกเล่าของบุคคลที่ไปสังเกตแทน

2 ใช้ผู้สังเกตเป็นเกณฑ์ แบ่งการสังเกตออกเป็น 2 ชนิด คือ

2.1 การสังเกตโดยการเข้าร่วม (Participant Observation) เป็นวิธีการที่ผู้สังเกตจะต้องเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้น ในฐานะของสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม

2.2 การสังเกตโดยการไม่เข้าร่วม (Non-participant Observation) เป็นวิธีการที่ผู้สังเกตไม่ได้เข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้น แต่อยู่ภายนอกเพื่อคอยสังเกตอย่างเดียว ไม่มีบทบาทในกลุ่มนั้น

3 ใช้ผู้สังเกตเป็นเกณฑ์ แบ่งการสังเกตออกเป็น 2 ชนิด คือ

3.1 การศึกษารายกรณีแบบเป็นพิธีการ (Formal Observation) เป็นวิธีการสังเกตที่ผู้ถูกสังเกตรู้ว่าถูกสังเกต เนื่องจากมีการนัดหมายกันล่วงหน้าก่อนการสังเกต

3.2 การศึกษารายกรณีแบบไม่เป็นพิธีการ (Informal Observation) เป็นวิธีการสังเกตที่ผู้ถูกสังเกตไม่รู้ตัวว่าถูกสังเกต เนื่องจากไม่ได้มีการนัดหมายกันล่วงหน้า

4 ใช้ลักษณะการบันทึกการสังเกตเป็นเกณฑ์ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

4.1 การศึกษารายกรณีในระดับที่เห็นโดยตรง (Manifest Level Observation) เป็นวิธีการสังเกตที่ผู้สังเกตเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ แล้วบันทึกเหตุการณ์ตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เช่น มีผู้เข้าประชุม 10 คน มีคนคัดค้าน 7 คน เห็นด้วย 3 คน เป็นต้น

4.2 การศึกษารายกรณีในระดับที่เป็นพฤติกรรมแฝง (Latent Level Observation) เป็นวิธีการสังเกตที่ผู้สังเกตต้องลงความเห็นหรือตีความจากสิ่งที่สังเกตเห็นออกมาด้วย เช่น บรรยากาศในที่ประชุมตึงเครียดมาก เป็นต้น

1.4 หลักการสังเกต

พนม ลิ้มอารีย์ (2530 : 55 – 57) ได้สรุปหลักการสังเกตที่ดีไว้ดังนี้

1 กำหนดสิ่งที่จะสังเกตให้ชัดเจนก่อนจะเริ่มการศึกษารายกรณี

2 การสังเกตพฤติกรรม ผู้สังเกตจะต้องสังเกตพฤติกรรมควบคู่ไปกับสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมด้วยเสมอ

3 ควรทำการสังเกตเด็กเพียงคนเดียวในการสังเกตครั้งหนึ่ง ๆ เพื่อศึกษาพฤติกรรมได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน

4 การสังเกตในขณะที่ทำกิจกรรมปกติ เช่น ในห้องเรียน ห้องประชุม สนามเด็กเล่น เป็นต้น เพื่อทำนายพฤติกรรมในอนาคตได้ดีที่สุด

5 ทำการสังเกตเป็นระยะเวลายาวนาน ผู้สังเกตจำเป็นต้องใช้เวลาสังเกตเป็นระยะเวลาหลาย ๆ วัน เพราะมนุษย์ทุกคนย่อมมีอารมณ์แตกต่างกันไปในแต่ละวัน อาจเป็นระยะเวลา 3 เดือนหรือ 1 ภาคเรียน

6 ควรทำการสังเกตในสถานการณ์วิกฤต ซึ่งผิดแผกไปจากสถานการณ์ปกติบ้าง เพราะจะทำให้ทราบบุคลิกภาพที่แท้จริงบางประการของเด็กได้

7 การสังเกตเพื่อให้ได้มาซึ่งพฤติกรรมที่แท้จริง ควรมีผู้สังเกตหลาย ๆ คน เป็นการช่วยป้องกันข้อบกพร่อง ซึ่งอาจเกิดจากความไม่เที่ยงธรรม หรือการมีอคติของผู้สังเกตและยังช่วยให้สามารถทำการสังเกตพฤติกรรมได้กว้างขวาง

8 ควรสังเกตพฤติกรรมด้านใดด้านหนึ่งแต่เพียงด้านเดียวในการสังเกตครั้งหนึ่ง ๆ

9 ผู้สังเกตต้องพยายามฝึกฝนตนเอง อย่าให้เกิดความลำเอียง พยายามทำใจให้เที่ยงตรงที่สุดขณะสังเกต หรือนำเอารูปร่างหน้าตา หรือคุณลักษณะประจำตัวของเด็กหรือสิ่งอื่น ๆ มามีอิทธิพลต่อการสังเกตได้

10 การสังเกตจะมีคุณค่า เมื่อมีการบันทึกการสังเกตไว้อย่างถูกต้อง เพื่อเป็นหลักฐานนำไปศึกษาค้นหาสาเหตุแห่งพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และคิดค้นหาทางช่วยเหลือต่อไป

11 การสังเกตที่ดีจะต้องตรวจสอบผลที่ได้ด้วยเครื่องมือวัดที่แน่นอนอื่น ๆ ประกอบด้วย เพื่อให้เป็นที่เชื่อมั่นได้มากยิ่งขึ้น

12 ควรสังเกตในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน เช่น ขณะอยู่ในห้องเรียน ในโรงอาหาร ในชุมนุมชนและในบ้าน นอกจากนี้ควรสังเกตขณะทำงาน ขณะเล่นกับเพื่อน รุนราวคราวเดียวกัน เพื่อช่วยให้ผู้สังเกตได้มองเห็นกระบวนการพฤติกรรมที่แท้จริง และแบบแผนพัฒนาการที่สำคัญของผู้ถูกสังเกต

13 ผู้สังเกตต้องระลึกไว้เสมอว่า การสังเกตเพียงครั้งเดียวไม่เป็นการเพียงพอที่จะเข้าใจเด็ก จำเป็นต้องสังเกตหลาย ๆ ครั้ง แล้วนำข้อมูลต่าง ๆ มาประมวลเข้าจึงจะช่วยให้เข้าใจได้ถูกต้องแม่นยำ

1.5 ลักษณะพฤติกรรมที่ควรสังเกต

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2527 : 41 – 42) ได้กล่าวถึงลักษณะของพฤติกรรมที่ควรสังเกตไว้ดังนี้

1 พฤติกรรมที่ทุกคนหรือคนส่วนใหญ่สนใจหรือดึงดูดความสนใจเป็นพฤติกรรมทั้งทางด้านบวกและด้านลบ เช่น เรียนเก่ง มีพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นต้น

2 พฤติกรรมที่แสดงถึงความบกพร่องทางด้านร่างกายหรือจิตใจ เช่น เดินเขย่งเท้า ชอบแยกตัวอยู่คนเดียว เป็นต้น

3 พฤติกรรมที่เกิดขึ้นซ้ำซาก หรือบ่อยครั้งเกินความจำเป็น ซึ่งอาจจะเกิดจากปัญหาทางจิตใจ เช่น การล้างมือบ่อยครั้งจนเกินปกติ การกระพริบตาบ่อยครั้ง เป็นต้น

1.6 ข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบในการสังเกต

สุภางค์ จันทวานิช (2531 : 60 – 62) ได้เสนอข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบในการสังเกตไว้ดังนี้

1.6.1 ข้อได้เปรียบ

1 ถ้าผู้สังเกตต้องการศึกษาพฤติกรรมที่ค่อนข้างลึกซึ้ง และไม่สามารถแสดงออกมาได้ด้วยคำพูด การสังเกตเป็นวิธีการที่เหมาะสม

2 การสังเกตช่วยเก็บข้อมูลที่ถูกสังเกตไม่สนใจ หรือเห็นเป็นเรื่องธรรมดาที่เคยชิน

3 การสังเกตช่วยเก็บข้อมูลที่ถูกสังเกตไม่เต็มใจบอก เพราะไม่มีเวลาหรือไม่สนใจในข้อเท็จจริงหรือกลัวว่าจะเป็นภัยแก่ตนเอง ผิดกฎเกณฑ์หรืออาจจะเป็นการเสื่อมเสียบุคลิกลักษณะของตนเอง

4 การสังเกตช่วยในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนหรือขัดแย้งกับข้อมูลที่ได้มาจากการบอกเล่า หรือเป็นข้อมูลที่เสริมความเข้าใจให้ชัดเจน ถูกต้องยิ่งขึ้น

5 การสังเกตเป็นการศึกษาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ ได้ทันที แทนที่จะต้องให้คนอื่นบอก ซึ่งการบอกเล่าอาจทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อนได้

6 การสังเกตเป็นการเก็บข้อมูลได้กับบุคคลทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นทารกหรือบุคคลที่อ่านหนังสือไม่ได้ รวมทั้งคนพิการ

7 การสังเกตเป็นวิธีการที่เก็บข้อมูลได้ละเอียด สามารถที่จะนำเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องอื่น ๆ มาอธิบายเหตุการณ์ที่คนต้องการอธิบายได้ หรืออธิบายเหตุการณ์นั้น ๆ ได้ลึกซึ้งกว่า โดยเฉพาะการทดลองต้องใช้วิธีการสังเกตตลอดเวลา

8 การสังเกตเป็นวิธีการที่มีลักษณะต่อเนื่อง เพราะผู้สังเกตต้องใช้เวลาานาน เช่น เป็นปี เป็นเดือน ในการสังเกต จึงพอจะกล่าวได้ว่าอะไรมาก่อนหลังสามารถศึกษาแนวโน้มได้

1.6.2 ข้อเสียเปรียบ

1 ความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือได้ (Reliability & Validity) ของการสังเกต ทั้งนี้ เนื่องมาจากการมีอคติของผู้สังเกต คือ เลือกสังเกตเหตุการณ์ ดังจะเห็นได้ บางครั้งผู้สังเกตหลาย ๆ คนแปลความหมายเหตุการณ์เดียวกันไม่ได้

2 การสังเกตไม่สามารถเก็บข้อมูลที่ต้องการ หากเหตุการณ์นั้น ไม่เกิดขึ้นในเวลาที่ต้องการเก็บข้อมูล เช่น การปฏิบัติการเลือกตั้ง และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่บ่อยนัก เช่น พิธีบางพิธีที่มีปีละครั้ง พิธีแต่งงานก็ต้องรอให้มีคนแต่งงาน นอกจากนี้ยังถูกจำกัดเนื่องจากระยะเวลาของเหตุการณ์ เช่น ประวัติชีวิตไม่สามารถสังเกตได้

3 การสังเกตไม่สามารถเก็บข้อมูลบางอย่างที่ผู้ถูกศึกษาไม่อนุญาตให้เข้าไปสังเกตได้ เช่น เรื่องส่วนตัวในครอบครัว พฤติกรรมเกี่ยวกับเพศ พิธีกรรม ศักดิ์สิทธิ์ไม่ให้บุคคลภายนอกเข้ามาร่วม บางครั้งการวิจัยออกมาแล้วก็มีคนคัดค้านว่าไม่ตรงกับความจริง

4 ความคลาดเคลื่อนของเหตุการณ์บางอย่างที่ผู้สังเกตคาดว่า จะเกิด ก็ไม่เกิด เช่น ผู้ถูกสังเกตไม่มาหรือเปลี่ยนกิจกรรม ทำให้เสียเวลาหรือบางครั้งมีเหตุการณ์อื่นเข้ามาแทรก เช่น ฝนตกต้องย้ายสถานที่ ทำให้การสังเกตไม่ราบรื่น

5 การสังเกตไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนทุกแง่ทุกมุมของเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ หรือบุคคลหลาย ๆ คนได้พร้อมกันภายในเวลาเดียวกันได้

6 ในกรณีที่ผู้ถูกสังเกตรู้ว่าถูกสังเกต อาจทำให้ผู้ถูกสังเกตเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไม่เป็นไปตามธรรมชาติได้ ข้อมูลอาจบิดเบือนจากความเป็นจริง

1.7 การบันทึกการสังเกต (Observation Record)

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 43 – 44) กล่าวว่า การบันทึกการสังเกต จะกระทำเมื่อมีการสังเกตแล้ว โดยใช้หลักเกณฑ์ในการบันทึกดังนี้

1 บันทึกพฤติกรรมที่เห็นได้ชัดเจน โดยเรียงตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหลัง

2 ใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจและสื่อความหมาย เพื่อผู้อื่นจะได้อ่านเข้าใจง่ายและเข้าใจตรงกัน

3 ควรบันทึกพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตแยกออกจากการแสดงความคิดเห็นของผู้สังเกต และในการบันทึกพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตในแต่ละครั้ง ไม่ควรใช้วิธีการสรุปรวมพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกตหลาย ๆ ครั้งเข้าด้วยกัน

4 ควรบันทึกทันทีหลังการสังเกตเสร็จสิ้นลง หรืออาจบันทึกในขณะที่สังเกต หากมีการสังเกตในระยะเวลาอันยาวนานและมีผู้สังเกตหลายคน โดยการแบ่งเวลาในการสังเกต และบันทึก

1.8 วิธีการบันทึกการสังเกต

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 44 – 92) ได้กล่าวถึงการบันทึกการสังเกตว่า โดยทั่วไปมี 2 วิธี คือ

1 การบันทึกแบบอัตนัย (Subjective Record) เป็นวิธีการบันทึกที่ใช้ความคิดเห็นของผู้สังเกตไปพร้อม ๆ กันกับพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ วิธีการบันทึกแบบนี้ยากมาก คือ การบันทึกพฤติกรรมแบบพรรณนา (Descriptive Record) ซึ่งสามารถทำได้ง่ายโดยเขียนข้อความเรียงไปเรื่อย ๆ แต่ถ้าผู้สังเกตมีอคติต่อผู้ถูกสังเกต ข้อมูลที่บันทึกอาจไม่ตรงกับความเป็นจริงก็ได้

2 การบันทึกแบบปรนัย (Objective Record) เป็นวิธีการบันทึกเฉพาะพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และแยกความคิดเห็นของผู้สังเกตออกต่างหาก ซึ่งการบันทึกแบบนี้อาจกระทำได้ 2 วิธี ดังนี้

2.1 การบันทึกแบบไม่เป็นระบบ คือ การบันทึกพฤติกรรมที่สังเกตตามจุดมุ่งหมายและตามลำดับเหตุการณ์ การบันทึกแบบนี้ที่นิยมใช้ เรียกว่า ระเบียนพฤติกรรม (Anecdotal Record) เป็นวิธีที่นิยมมากกว่าการบันทึกพฤติกรรมแบบพรรณนา เนื่องจากผู้อ่านสามารถเข้าใจพฤติกรรมที่แท้จริงของผู้ถูกสังเกตได้มากกว่า

2.2 การบันทึกแบบเป็นระบบ คือ การบันทึกหลังจากที่มีการตีความหรือเข้าใจลักษณะของพฤติกรรมที่สังเกตได้อย่างถูกต้อง เป็นการบันทึกที่เป็นปรนัยมากที่สุด มีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้ ซึ่งการบันทึกพฤติกรรมแบบนี้ แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.2.1 การบันทึกพฤติกรรมโดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Graphic Rating Scale) คือ การบันทึกการสังเกตโดยทำเป็นมาตราส่วนประเมินลักษณะต่าง ๆ ตามที่กำหนดขึ้นให้ตรงกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้สังเกต

2 2 2 การบันทึกพฤติกรรมแบบกำหนดลักษณะ
แบบพฤติกรรม (Behavior Descriptive Scale) คือ การบันทึกการสังเกตโดยกำหนดลักษณะ
พฤติกรรมแล้วบรรยายลักษณะพฤติกรรมนั้น ๆ ไว้หลาย ๆ ข้อความ ให้ผู้บันทึกทำเครื่องหมาย
หน้าข้อความที่คิดว่าตรงกับลักษณะพฤติกรรมที่สังเกตได้

2 2 3 การบันทึกพฤติกรรมแบบให้คะแนน (Scoring
Scale) คือ การบันทึกพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกต โดยการที่ผู้บันทึกประเมินลักษณะ
พฤติกรรมที่สังเกตได้เป็นตัวเลข และตัวเลขนี้จะเป็นรหัสที่แปลความหมายออกเป็นพฤติกรรม
ต่าง ๆ

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสังเกตทางตรง (Direct Observation) เป็นวิธีการ
ที่ผู้สังเกตเป็นผู้ที่ไปสังเกตพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตด้วยตนเอง ใช้การสังเกตโดยการเข้าร่วม
(Participant Observation) เป็นวิธีการที่ผู้สังเกตจะต้องเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้นในฐานะของ
สมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มและใช้การสังเกตแบบไม่เป็นทางการ (Informal Observation) เป็น
วิธีการสังเกตที่ผู้ถูกสังเกตไม่รู้ตัวว่าถูกสังเกต เนื่องจากไม่ได้มีการนัดหมายล่วงหน้า

1 9 ประโยชน์ของการสังเกต

ทศพร มณีศรีขำ(2539 45 – 46) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสังเกต
ไว้ดังนี้

1 การสังเกตทำให้ครูหรือผู้แนะแนวเข้าใจนักเรียนของตนมากขึ้น และ
สามารถพิจารณาให้การแนะแนวได้ โดยมีต้องสิ้นเปลืองงบประมาณและใช้เวลามากนัก

2 การสังเกตเป็นการเลือกเฟ้นพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เห็น
ว่ามีความสำคัญ และมีประโยชน์ต่อการเข้าใจและให้คำปรึกษาแก่นักเรียน

3 การสังเกตช่วยให้ผู้สังเกตมีความเจริญงอกงามและพัฒนา ทั้ง
ทางด้านทักษะและประสบการณ์ในการสังเกต ซึ่งมีผลต่อการเข้าใจนักเรียน การบันทึกการ
สังเกตที่แจ่มชัดตรงตามพฤติกรรม โดยปราศจากอคติ

4 การสังเกตช่วยให้เห็นตัวอย่างพฤติกรรมที่แท้จริงของนักเรียน

5 การสังเกตจะช่วยให้ได้รายละเอียดเพิ่มเติม ซึ่งจะสนับสนุน
ข้อเท็จจริงที่ได้จากเทคนิคอื่น ๆ

6 การสังเกตช่วยให้ได้ข้อมูลหรือรายละเอียดที่ไม่สามารถหาได้ จาก
การใช้เครื่องมือและวิธีการอื่น ๆ ในการศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล

ในการศึกษาครั้งนี้ การสังเกตช่วยให้ผู้วิจัยทราบถึงพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงถึง
ความตั้งใจในการบำบัดรักษา การเลือกคบเพื่อน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์สาเหตุ
ของการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ

2 การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์เป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้ได้ผลดีในการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล เพราะในการสัมภาษณ์นั้น ผู้ศึกษามีโอกาสได้สังเกตปฏิกิริยา การแสดงออกทางอารมณ์ของผู้ถูกสัมภาษณ์ที่มีต่อคำถามต่าง ๆ ด้วย ทำให้เข้าใจพฤติกรรมได้ดียิ่งขึ้น (จำเนียร ช่วงโชติ 2518 104) การสัมภาษณ์เป็นการสนทนา หรือพูดคุยกันระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีจุดมุ่งหมาย (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ 2527 93) รายละเอียดในการสนทนากัน จึงจำเป็นต้องอาศัยทักษะและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นอย่างมาก (อารีย์ ดันท์เจริญรัตน์ 2526 96)

2.1 ความหมายของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ หมายถึง การสนทนา หรือการพูดคุยกันระหว่างบุคคลสองคนและการพูดคุยกันนั้นจะต้องมีจุดมุ่งหมายเฉพาะเรื่อง

2.2 ชนิดของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ที่นิยมใช้ในวงการแนะแนวและจิตวิทยามี 2 ชนิด (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ 2527 94 – 96) ดังนี้

1 การสัมภาษณ์เพื่อค้นหาหรือทราบข้อเท็จจริง (Fact Finding Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์สนทนา หรือซักถามข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์ในด้านความคิดเห็น ความรู้สึก ความสนใจ เจตคติ และค่านิยมเกี่ยวกับตนเอง และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อเป็นการหาข้อเท็จจริงหรือข้อมูลเพิ่มเติมจากที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งยังเป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่มีอยู่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือไม่

2 การสัมภาษณ์เพื่อให้คำปรึกษา (Counseling Interview) เป็นการสัมภาษณ์ ที่ผู้รับการสัมภาษณ์สนทนา หรือซักถามผู้ถูกสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าใจ และมองเห็นสภาพปัญหาของตนเองได้ชัดเจน สามารถพิจารณาแก้ไขหรือตัดสินใจปัญหาของเขาได้หลังจากการให้สัมภาษณ์ นอกจากนั้นการสัมภาษณ์ชนิดนี้จะช่วยสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เพื่อค้นหาหรือทราบข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ โดยสอบถามถึงความรู้สึก การตัดสินใจกลับไปเสพซ้ำ ในขณะที่เดียวกันผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ เพื่อให้คำปรึกษาให้ความช่วยเหลือกับผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีน

2.3 กระบวนการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ที่จะกล่าวถึงนี้ คือ การสัมภาษณ์เพื่อหาข้อเท็จจริง โดยมุ่งหวังที่จะศึกษาข้อเท็จจริงจากผู้ถูกสัมภาษณ์ เพื่อที่จะทำให้ผู้สัมภาษณ์เข้าใจผู้ถูกสัมภาษณ์ สามารถวินิจฉัยปัญหาและให้การแนะแนวได้ถูกต้อง

กระบวนการสัมภาษณ์ประกอบด้วย

1 ก่อนการสัมภาษณ์

กระบวนการขั้นนี้ มีองค์ประกอบ 3 ประการ ดังนี้ คือ

1 1 การเตรียมบุคคล เป็นการเตรียมทั้งผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ ให้พร้อมทั้ง 2 ฝ่าย จะต้องมีการกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ และอาจต้องบอกจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

1 2 การเตรียมจุดมุ่งหมายและหัวข้อในการสัมภาษณ์ อาจมีการบันทึกหัวข้อก่อนการสัมภาษณ์ และมีการจดบันทึกในขณะสัมภาษณ์ด้วย แต่ถ้าเป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่บอกจุดมุ่งหมายที่แท้จริง ก็ไม่ควรบันทึกหัวข้อที่จะสัมภาษณ์

1 3 การเตรียมสถานที่ ซึ่งจะต้องมีลักษณะสะดวกสบาย ควรเป็นที่มิดชิด มีความเป็นเอกเทศ ปราศจากสิ่งรบกวน ซึ่งจะช่วยให้ข้อเท็จจริงมากขึ้น

2 ขณะสัมภาษณ์

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 100) กล่าวว่า ไม่ว่าจะเป็นการสัมภาษณ์ชนิดใดต้องใช้เทคนิคทั่วไป 4 ประการดังนี้

1 การสังเกต โดยใช้วิธีวะสัมผัสทั้ง 5 คือ หู ตา จมูก ลิ้น และการสัมผัส

2 การฟัง ซึ่งเป็นเทคนิคที่ดีที่สุดใน การแนะแนวและให้คำปรึกษา

3 การใช้คำถาม ผู้สัมภาษณ์อาจจะต้องถามผู้ถูกสัมภาษณ์ในสิ่งที่ยังไม่กระจ่าง โดยใช้คำถามที่มีลักษณะเป็นมิตร ผู้ถูกสัมภาษณ์ฟังแล้วเข้าใจว่าผู้สัมภาษณ์มีความตั้งใจที่จะช่วยเหลืออย่างแท้จริง

4 การพูด การพูดที่ดีนั้นจะต้องแสดงการยอมรับเจตคติ และความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์ ใช้ภาษาและถ้อยคำที่เหมาะสม จะต้องพยายามให้การสัมภาษณ์นั้นเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ด้วย

นอกจากนี้ ยังมีเทคนิคเฉพาะที่ผู้สัมภาษณ์ควรได้รับการฝึกฝนเป็นอย่างดี เทคนิคนี้จะช่วยให้การสัมภาษณ์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เทคนิคพื้นฐานที่ควรใช้ ได้แก่

- 1 การสร้างสายสัมพันธ์ (Rapport)
- 2 การแสดงความเห็นใจ (Sympathy)
- 3 การทำให้เกิดความมั่นใจ (Assurance)
- 4 การแสดงความเห็นด้วย (Approval)
- 5 การทำให้เกิดความกระจ่าง (Clarification)
- 6 การสะท้อนความรู้สึก (Reflection of Feeling)
- 7 การใช้ความเงียบ (Silence Technique)

3 การยุติการสัมภาษณ์

การยุติการสัมภาษณ์เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งผู้สัมภาษณ์ควรยุติการสัมภาษณ์ที่ให้ผลในทางบวก ทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์จากไปด้วยความพึงพอใจและอยากกลับมาให้สัมภาษณ์

อีก ดังนั้น การยุติการสัมภาษณ์จึงต้องพยายามให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด เพื่อที่จะเป็นผลดีต่อการสัมภาษณ์ครั้งต่อ ๆ ไป จึงควรปฏิบัติดังนี้

1 ควรให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีความเข้าใจเป็นอย่างดีว่า สิ่งที่เขาพูดไปนั้นจะเป็นความลับและเป็นผลดีแก่เขา เขามั่นใจว่าได้รับการเก็บรักษาไว้เป็นความลับ

2 ผู้สัมภาษณ์อาจตั้งคำถามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์นำไปคิดก่อนยุติการสัมภาษณ์เพื่อจะได้เป็นเรื่องราวต่อเนื่องในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

3 ผู้สัมภาษณ์ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สรุปสิ่งที่เขาคิดหรือรู้สึกในขณะที่สัมภาษณ์ เพื่อจะช่วยให้เขาเข้าใจสภาพปัญหายิ่งขึ้น และอาจจะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเข้าใจผิดบางอย่างโดยผู้สัมภาษณ์

4 ผู้สัมภาษณ์จะต้องใช้คำพูดและท่าทีนุ่มนวล มีความจริงใจต่อผู้ถูกสัมภาษณ์ แสดงให้เห็นว่าต้องการสัมภาษณ์ในคราวต่อไปอีก

5 มีการนัดวัน เวลา สถานที่ ในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

เมื่อยุติการสัมภาษณ์แล้ว ผู้สัมภาษณ์จะต้องรีบบันทึกผลการสัมภาษณ์ลงในแบบฟอร์มบันทึกการสัมภาษณ์ทันที ทั้งนี้เพื่อป้องกันข้อมูลผิดพลาด

3 แบบสอบถาม (Questionnaires)

แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นแทนการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เป็นชุดคำถามหรือข้อความที่เป็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ผู้ถามต้องการทราบข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น คำถามส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับความคิดเห็น ทศนคติหรือความรู้สึกของผู้ตอบ ดังนั้นจะสามารถหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้รับการศึกษามากมาย ด้านอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้ถูกถามได้ตอบตามลำพัง

3 1 ชนิดของแบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้ในการแนบแนวนั้น สามารถจำแนกออกเป็น 3 ชนิดคือ

1 แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามชนิดนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้รับการศึกษากลับมากรอกข้อความลงไป เรื่องราวที่ถามเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงส่วนตัว ภูมิหลัง และโครงการในอนาคต แบบสอบถามนี้นำมาใช้เพื่อยืนยันหรือตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ของผู้รับการศึกษาก่อน

2 แบบสอบถามแบบการประเมิน จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้รับการศึกษได้บอกถึงปฏิกิริยาของตนที่มีต่อการกระทำกิจกรรม และบริการต่าง ๆ ของสถาบัน

3 แบบสอบถามแบบติดตามผล จะนำมาใช้เพื่อทราบความเป็นไปของผู้รับการศึกษและเพื่อประเมินค่าประสิทธิภาพของบริการต่าง ๆ ในสถาบัน เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้รับจากผู้รับการศึกษไปเตรียมผู้รับการศึกษเพื่อการใช้ชีวิตในช่วงต่อไป ให้อยู่อย่างมีความสุขและเหมาะสมกับสภาพของผู้รับการศึกษ

3 2 การสร้างแบบสอบถาม

ในการสร้างแบบสอบถามเพื่อให้การแนบแนวนควรปฏิบัติดังนี้

- 1 ตั้งจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนว่าต้องการทราบเรื่องราวของบุคคลในด้านใดบ้าง
 - 2 สร้างคำถามเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และคำถามแต่ละข้อจะต้องมีความหมายเป็นนัยเดียว โดยการถามเพียงสิ่งเดียว
 - 3 แยกคำถามออกเป็นหมวดหมู่ จัดให้มีความต่อเนื่องของเรื่อง และเรียงลำดับความสำคัญ
 - 4 ภาษาที่ใช้ในแบบสอบถามควรจะได้มีความกระชับรัดกุมเข้าใจง่าย เหมาะกับระดับชั้นและวัยของผู้ตอบ
 - 5 แบบสอบถามทุกฉบับควรจะได้มีคำสั่งชี้แจงให้ชัดเจน เพื่อเป็นการขอความร่วมมือกับบุคคลในการตอบแบบสอบถาม โดยการขอให้กรอกข้อความให้ถูกต้องตรงกับความ เป็นจริง
 - 6 ผู้ใช้แบบสอบถามจะต้องแจ้งให้บุคคลทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากแบบสอบถาม จะเก็บไว้เป็นความลับ และข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของบุคคลเท่านั้น
 - 7 คำถามที่ไม่จำเป็น ควรจะตัดทิ้งให้หมด และการหลีกเลี่ยงคำถามที่แนะนำคำตอบให้ เพราะบุคคลส่วนมากชอบที่จะให้คำตอบที่ถูกแนะนำว่าเป็นคำตอบที่ “ถูกต้อง” เพราะจะทำให้ไม่เข้าใจบุคคลได้อย่างถูกต้อง ทั้งยังทำให้ข้อมูลที่ได้ขาดความเชื่อถือได้ และไม่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง
 - 8 แบบสอบถามที่จัดทำเรียบร้อยแล้ว ควรจะได้นำไปให้บุคคลทดสอบตอบดูก่อนแล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ตรวจสอบ และแก้ไขให้เหมาะสมจึงค่อยนำไปใช้กับบุคคลกลุ่มที่ต้องการถามจริง ๆ
 - 9 การกำหนดขอบข่ายความสั้นยาวของแบบสอบถามให้เหมาะสมเพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้องสมบูรณ์ แบบสอบถามที่ดีควรจะมีลักษณะสั้น ๆ เท่าที่จะทำได้ ถ้ามีสิ่งที่ต้องการทราบหลายเรื่อง ก็สร้างแบบสอบถามแยกเป็นตอน ๆ เป็นเรื่อง ๆ ไป
 - 10 แบบสอบถามที่ต้องการให้แสดงความคิดเห็น หรือเจตคติออกมาไม่ควรให้บุคคลเขียนชื่อ เพราะอาจทำให้ไม่กล้าตอบตามความเป็นจริงเกรงว่าจะมีผลสะท้อนในภายหลัง แต่แบบสอบถามที่ใช้เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวนักเรียน จึงเป็นจะต้องให้บุคคลบอกชื่อของตนในแบบสอบถามด้วย
- 3.3 ประโยชน์ของแบบสอบถาม
- แบบสอบถามสร้างและใช้อย่างเหมาะสมแล้วจะได้ประโยชน์ดังต่อไปนี้
- 1 แบบสอบถามช่วยให้ได้ทราบเรื่องราวต่าง ๆ ของบุคคลเป็นจำนวนมากในระยะเวลาอันสั้น
 - 2 แบบสอบถามช่วยให้เราทราบถึงเรื่องราวของบุคคลหลาย ๆ ด้าน พร้อม ๆ กัน และเป็นข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน
 - 3 แบบสอบถามช่วยให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มเติมจากข้อมูลเดิมที่ได้รวบรวมเอาไว้ก่อนแล้ว

4 แบบสอบถามช่วยให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของบุคคล ทำให้ผู้แนะแนวสามารถให้ความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

7.4 การใช้แบบสอบถาม

เพื่อช่วยให้การใช้แบบสอบถามได้ผลอย่างเต็มที่ ผู้แนะแนวควรปฏิบัติดังนี้

- 1 จะต้องพยายามกระตุ้น และจูงใจให้บุคคลกรอกแบบสอบถามด้วยความจริงใจ ไม่ปกปิด ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการแนะแนวอย่างแท้จริง
- 2 ควรจะได้ให้ความมั่นใจกับบุคคลว่าข้อเท็จจริงต่าง ๆ จะเก็บรักษาไว้เป็นความลับ ไม่เปิดเผยให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องได้ทราบ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากบุคคลเสียก่อน

3 ควรอธิบายให้บุคคลได้ทราบถึง วัตถุประสงค์ของการให้บุคคลกรอกแบบสอบถาม ตลอดจนวิธีการตอบอย่างละเอียด เพื่อช่วยให้บุคคลเห็นความสำคัญของการตอบแบบสอบถาม และให้ความร่วมมืออย่างยิ่ง

แบบทดสอบที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม 2 ชนิด ดังนี้

- 1 แบบสอบถามแบบแผนชีวิตของแอดเลอร์
- 2 แบบสอบถามบุคลิกภาพ 16 PF ของ เรย์มอนด์ บี แคทเทิลล์

4 แบบทดสอบ (Tests)

การใช้แบบทดสอบ เป็นการรวบรวมข้อมูลที่มีระบบ และเป็นวิธีการที่ควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างรัดกุม มีกฎเกณฑ์แน่นอน ผลที่ได้จากแบบทดสอบนั้นมีความหมายชัดเจน ในการแนะแนวจะนำแบบทดสอบมาใช้ในการนี้ที่ต้องการทราบข้อมูลเด่นชัด ซึ่งเฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การใช้แบบทดสอบเมื่อต้องการจะทราบถึงความถนัด ความสนใจ ความสามารถ หรือบุคลิกภาพและปัญหาที่บุคคลกำลังมีอยู่ เป็นต้น

4.1 ความหมายของแบบทดสอบ

การทดสอบหมายถึง การนำชุดของคำถามที่สร้างขึ้นที่เรียกว่าแบบทดสอบนำไปเร้า หรือกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมสนองออกมา และพฤติกรรมนั้นสามารถวัดได้หรือสังเกตได้ ดังนั้นในการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคลโดยวิธีการทดสอบนั้น สิ่งที่ขาดเสียมิได้ก็คือ “แบบทดสอบ” ซึ่งสร้างขึ้นตรงกับวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคลในแต่ละครั้ง

4.2 จุดมุ่งหมายของแบบทดสอบ

จุดมุ่งหมายสำคัญของการนำวิธีทดสอบมาใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคลมี 5 ประการคือ

- 1 เพื่อพยายามรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวบุคคลซึ่งจะช่วยให้ผู้แนะแนวได้รู้จักและเข้าใจบุคคลของตนได้ดียิ่งขึ้น
- 2 เพื่อผู้แนะแนวจะได้นำผลจากการทดสอบไปใช้ในการวินิจฉัยบุคคล
- 3 เพื่อให้บุคคลได้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้อง
- 4 เพื่อช่วยให้เจ้าหน้าที่, ผู้ปกครองและผู้แนะแนวได้มีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับขีดความสามารถและความเข้าใจของบุคคลของตน

5 เพื่อทางผู้แนะแนวได้นำผลการทดสอบที่ได้ไปใช้ในการจำแนกตัวบุคคล โดยเฉพาะในด้านบริการจัดวางตัวบุคคล

4 3 ประโยชน์ของการใช้แบบทดสอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล

1 การทดสอบช่วยให้ผู้แนะแนววินิจฉัยผู้รับการศึกษาได้ถูกต้องแม่นยำ และเป็นที่เชื่อถือได้มากกว่าการไม่ใช้การทดสอบเสียเลย

2 การทดสอบที่ดีจะช่วยให้ผู้แนะแนวสามารถจัดแบ่งกลุ่มผู้รับการศึกษาหรือจัดวางตัวบุคคลได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3 ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบมีความหมายชัดเจนข้อมูลที่ได้จากการใช้เครื่องมือที่ไม่ใช้การทดสอบ

4 การเก็บข้อมูลโดยการชักลวิธีการทดสอบช่วยให้ผู้แนะแนวได้ข้อมูลในเวลาอันรวดเร็วและสะดวก

4 4 แบบทดสอบที่นำมาใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคลในการวัดบุคลิกภาพ (Personality Test) ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบดังนี้

1 การวาดภาพคน (Draw a Person) เรียกย่อว่า DAP เป็นเครื่องมือทางจิตวิทยาชนิดหนึ่งที่ใช้เทคนิคการแสดงออก (Expressive Technique) เพื่อให้ผู้รับการศึกษาแสดงออกเกี่ยวกับตนเองโดยอิสระ โดยเปิดเผยอารมณ์ที่สับสนออกมา เพื่อการผ่อนคลายอารมณ์ แบบทดสอบนี้สร้างขึ้นโดยมาโซเวอร์ (Machover) แปลเป็นภาษาไทยโดยศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์

2 การวาดภาพครอบครัว (Kinetic Family Drawing) เรียกย่อว่า KFD เป็นเครื่องมือทางจิตวิทยาชนิดหนึ่งในการทดสอบบุคลิกภาพ เพื่อศึกษาโครงสร้างของครอบครัว เป็นการชี้ให้เห็นถึงเจตคติ (Attitude) ที่บุคคลมีต่อครอบครัวและการรับรู้เรื่องบทบาทของแต่ละคนในครอบครัว (Family Roles) แบบทดสอบนี้สร้างโดย Burns และ Kaufman ในปี 1970 แปลเป็นภาษาไทยโดย ศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์

ข้อควรคำนึงถึงในการใช้แบบทดสอบ

แบบทดสอบจะมีคุณค่าเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับผู้ใช้แบบทดสอบ ผู้ใช้แบบทดสอบควรมีความรู้ ความเข้าใจวิธีการต่าง ๆ อย่างดีพอ เพื่อจะได้ผลดี ข้อมูลมีประสิทธิภาพ จึงมีข้อเสนอแนะการใช้แบบทดสอบนี้

1 ผู้ใช้แบบทดสอบควรเป็นผู้ที่มีความชำนาญ เชี่ยวชาญในแบบทดสอบนั้น ๆ เคยได้รับการเรียนรู้หรืออบรมมาดีพอ

2 ไม่ควรใช้แบบทดสอบมาเป็นเครื่องมือยืนยันความสามารถหรือเก่งกล้าอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้ระลึกเสมอว่าต้องการได้ข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบไปเพื่อช่วยเหลือบุคคล ไม่ใช่การพิสูจน์

3 ใช้แบบทดสอบเมื่อจำเป็น เป็นต้นว่า ไม่สามารถหาข้อมูลได้จากวิธีอื่น ๆ และไม่ใช่พร่ำเพรื่อ

4 ก่อนการใช้แบบทดสอบ ควรแน่ใจว่าบุคคลที่จะถูกทดสอบนั้นเหมาะสมกับแบบทดสอบนั้น ๆ

5 ไม่จำเป็นต้องนำผลที่แปลได้จากแบบทดสอบมารายงานให้ผู้ถูกทดสอบทราบโดยละเอียด เพราะบางอย่างควรทราบแต่ส่วนรวมเท่านั้น หรือไม่จำเป็นต้องแจ้ง

ขั้นที่ 3 การวินิจฉัย

การวินิจฉัยเป็นการนำเอาผลการวิเคราะห์หรือตีความข้อมูลที่รวบรวมได้จากหลาย ๆ วิธีการมาเป็นพื้นฐานประกอบการพิจารณา เพื่อวินิจฉัยว่าอะไรน่าจะเป็นสาเหตุของปัญหา โดยนำเอาหลักเกณฑ์ในทฤษฎีทางจิตวิทยามาพิจารณาดัดสิน กำหนดปัญหา แต่ในบางครั้งการวินิจฉัยปัญหา อาจเป็นเพียงการเสนอแนวความคิดเบื้องต้นที่เป็นประโยชน์ต่อความช่วยเหลือเท่านั้น

นันทิกา แย้มสรวล (2529 : 34 – 35) กล่าวว่า กระบวนการวินิจฉัยปัญหาจะดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1 ขั้นกำหนดปัญหา โดยยึดหลักการตอบคำถามว่าปัญหาคืออะไร ปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อใด ระยะการเกิดปัญหานั้นเพียงใด มีเหตุการณ์สำคัญอะไรเกิดขึ้นในขณะนั้น ปัญหาเกิดขึ้นที่ใด มีใครเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากสถานที่นี้แล้วเกิดปัญหาในสถานที่อื่นอีกหรือไม่ ปัญหาเกิดขึ้นได้อย่างไร

2 การค้นหาสาเหตุของปัญหา เมื่อกำหนดปัญหาแล้วให้นำข้อมูลที่อ้างอิงถึงอดีตจนถึงปัจจุบันมาพิจารณาหาความสัมพันธ์ของข้อมูลในด้านต่าง ๆ เพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหาคืออะไร ปัญหาที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร หรือปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมประเภทใดในการวินิจฉัยปัญหานั้นจะเขียนสรุปพฤติกรรม สาเหตุของปัญหาและควรเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือไว้ด้วย

การวินิจฉัยนี้วินิจฉัยโดยพิจารณาจากสมมติฐานเป็นหลักเพราะการรวบรวมข้อมูลเป็นการรวบรวมข้อมูลตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อกระทำการวินิจฉัยปัญหาแล้วขั้นต่อไปคือ สรุปพฤติกรรมที่เป็นปัญหา สาเหตุของปัญหาคืออะไร และควรเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือไว้ด้วย

ขั้นที่ 4 การช่วยเหลือ การป้องกันและการส่งเสริม

การช่วยเหลือ คือ การแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1 การให้คำปรึกษา (Counseling) หมายถึง กระบวนการที่จะช่วยบุคคลผู้ประสบปัญหา และมีความต้องการต่าง ๆ ให้สามารถแก้ไขข้อปัญหาได้ ช่วยให้ผู้รับคำปรึกษารู้จักตนเอง ยอมรับตนเอง และรับรู้โลกถูกต้องยิ่งขึ้น จนสามารถนำไปสู่การเลือก และการตัดสินใจอย่างฉลาด และนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ (จำเนียร ชวงโชติ 2518 : 133)

2 การใช้ระบบส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ เช่น นักจิตวิทยา หรือจิตแพทย์ ในรายที่มีปัญหาซับซ้อนหรือรุนแรง

การป้องกัน เป็นการให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหา เช่น สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา เป็นต้น ซึ่งการป้องกันนี้อาจทำได้ในรายที่ยังไม่เกิดปัญหา หรือเกิดปัญหาแล้ว แต่ป้องกันไม่ให้อาการนั้นกลับมาเกิดขึ้นมาอีก

การส่งเสริม คือ วิธีการที่จะทำให้บุคคลมีพัฒนาการ สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้โดยไม่มีข้อขัดแย้ง ซึ่งอาจทำได้โดยการทำกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ การร้องเพลง การพูดคุยสนทนากัน การเล่นกีฬา เป็นต้น

ขั้นที่ 5 การทำนายผล

การทำนายผลเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าว่าผู้รับการศึกษามีสภาพการณ์เป็นอย่างไรในอนาคต ดังที่นักทฤษฎีจิตวิทยา (2529 : 36) ได้กล่าวว่า การทำนายผลจะต้องการทำโดยยึดหลัก ความแตกต่างระหว่างบุคคล 3 ประการ ดังนี้

- 1 บุคคลแต่ละคนย่อมมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง ซึ่งไม่เหมือนกับผู้อื่น
- 2 บุคคลแต่ละคนย่อมพัฒนาการไปตามลักษณะเฉพาะของตน

อย่างตอเนื่องกันไป

3 บุคคลแต่ละคนย่อมมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นของตนเอง ซึ่งดำเนินไปตามลักษณะประสบการณ์ที่เคยประสบมา และตามแผนการที่วางไว้สำหรับอนาคตของตน

นอกจากนั้น จะต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่สร้างเงื่อนไขและข้อจำกัดในชีวิตของผู้ประสบปัญหาด้วย ฉะนั้นผู้จะทำนายผลได้ถูกต้องแม่นยำ มักจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ตลอดจนประสบการณ์อย่างเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 370) ได้เสนอ แนวคิดว่า หากผู้กระทำการศึกษารายกรณีไม่มีความเชี่ยวชาญกระบวนการในขั้นนี้อาจไม่ต้องมี เนื่องจากหากผลการทำนายผิดพลาดก็อาจเกิดผลเสียทั้งผู้ทำนายและผู้ถูกทำนายได้

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้ทำขั้นทำนายผลเนื่องจากผู้ติดยาเสพติดเป็น ผู้ที่มาเข้ารับการบำบัดรักษาหลายครั้ง แล้วกลับมาติดเฮโรอีนซ้ำๆ ทุกรอบหลังจากบำบัดรักษาครบกำหนดแล้ว การทำนายผลล่วงหน้าอาจทำให้เกิดความผิดพลาดได้

ขั้นที่ 6 การติดตามผล

การติดตามผลเป็นเรื่องที่จำเป็นที่ต้องกระทำในการศึกษารายกรณี หลังจากที่ได้ให้ความช่วยเหลือไปแล้ว ควรมีการติดตามผลเพื่อจะประเมินว่า การช่วยเหลือนั้นได้ผลอย่างไร และเพื่อสำรวจดูว่า มีปัญหาใหม่เกิดขึ้นอีกหรือไม่ ถ้าพบว่ามีปัญหาใหม่เกิดขึ้นก็จะได้ช่วยเหลือได้ทัน นอกจากนี้ยังเป็นการติดตามผลเพื่อประเมินประสิทธิภาพของการให้ความช่วยเหลือว่า ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายเพียงใด เพื่อจะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีการติดตามผล

การติดตามผลสามารถกระทำได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้

- 1 การนัดสัมภาษณ์ผู้รับการศึกษา
- 2 การสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวผู้รับการศึกษา
- 3 การสัมภาษณ์ติดตามผลจากผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 4 ติดต่อซักถามข่าวคราวด้วยการส่งจดหมายหรือแบบสอบถาม

ระยะเวลาในการติดตามผล

การติดตามผลไม่มีระยะเวลาที่แน่นอน ทั้งนี้แล้วแต่สถานการณ์และโอกาสของผู้ทำการศึกษา ซึ่ง กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 376) ได้นำหลักการพิจารณาระยะเวลาในการติดตามผล ดังนี้

- 1 รายที่มีปัญหาซับซ้อน ให้ติดตามผลในช่วงระยะเวลานานขึ้น

2 การติดตามผลระยะแรก ควรติดตามในระยะเวลาที่สั้น เช่น ติดตามทุก 2 สัปดาห์ เมื่อดีขึ้นในระยะที่ 3 ก็ติดตามทุก 2 เดือน จนแน่ใจว่าอาการดีขึ้นจนหายเป็นปกติ จึงปล่อยช่วงเวลาให้ห่างออกไป โดยไม่ต้องกำหนดให้สม่ำเสมอหรือตายตัวเช่นครั้งแรก ๆ

การติดตามผลมักติดตามในรายที่มีปัญหา และการติดตามผลไม่จำเป็นต้องทำในรายที่ทำการศึกษารายกรณีสิ้นสุดลงแล้ว แต่การติดตามผลจะทำได้ในขณะที่ทำการศึกษารายกรณีทุกระยะ โดยเฉพาะในแต่ละครั้งที่ไปพบผู้รับการศึกษาหรือแต่ละครั้งที่ให้การช่วยเหลือป้องกันและส่งเสริม เพื่อประเมินผลว่าสิ่งที่ทำไปนั้นถูกต้องให้ผลดีหรือไม่ ถ้าไม่ให้ผลดีแสดงว่าไม่ถูกต้อง จะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงต่อไป

การติดตามผลทุกครั้งควรเขียนสรุปผลการติดตาม ข้อมูลที่ได้จากการติดตามผลจะเป็นประโยชน์ต่อการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบปัญหาในโอกาสต่อไป และเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาผู้ประสบปัญหาคนต่อไปด้วย

ขั้นที่ 7 การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

การสรุปผลและการให้ข้อเสนอแนะอาจทำได้ทั้งในขณะที่ทำการศึกษารายกรณีหรือหลังจากทำการศึกษารายกรณีแล้ว โดยทั่วไปพบว่ามักทำควบคู่กันไป ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพของการศึกษารายกรณี และก่อนปิดการศึกษารายกรณีเป็นครั้งสุดท้าย ควรสรุปผลการศึกษารายกรณีไว้ทั้งหมด และให้ข้อเสนอแนะไว้สำหรับผู้ที่จะมาศึกษาบุคคลรายนี้หรือผู้ที่สนใจต่อไป

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 372) กล่าวว่า การให้ข้อเสนอแนะที่ดีควรให้ไว้หลายทางและอย่างน้อยควรเสนอไว้ 3 ทาง ดังนี้

- 1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้รับการศึกษารายกรณี
- 2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับการศึกษารายกรณี
- 3 ข้อเสนอแนะสำหรับบุคคลที่สนใจหรือบุคคลที่จะศึกษาในลักษณะเช่นเดียวกันนี้ต่อไป

1 1 5 วิธีการที่ใช้ในการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณีให้บรรลุจุดมุ่งหมายและเกิดประโยชน์ทั้งแก่ผู้ศึกษารวมถึงผู้รับการศึกษานั้น จะต้องใช้วิธีการควบคู่กันไป 2 วิธี ดังนี้

1 การศึกษาประวัติรายกรณี (Case History)

2 การประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference)

ในการศึกษารายกรณีนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาประวัติรายกรณีซึ่งกมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 579) ได้ให้ความหมายของการศึกษาประวัติรายกรณีไว้ว่าเป็นการจดบันทึก หรือการรายงานผลจากการใช้วิธีการศึกษา โดยหัวข้อของการจดบันทึกการศึกษารายกรณี มีลักษณะคล้ายคลึงหรือเช่นเดียวกับการศึกษารายกรณี เช่น กล่าวถึงลักษณะของผู้รับการศึกษานักเรียนที่ศึกษา วิธีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การวินิจฉัย การสรุปผลและข้อเสนอแนะ ตลอดจนการติดตามผล ซึ่งรายละเอียดดังกล่าวได้กล่าวไว้แล้วในกระบวนการศึกษารายกรณี

1 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี

อังสนา เปตะนันท์ (2536 : 91) ได้ศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีพฤติกรรม สดุดมสารระเหย ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมสดุดมสารระเหยของนักเรียนมีสาเหตุจากลักษณะส่วนตัวของเด็กที่มีการพัฒนาบุคลิกภาพไม่เหมาะสมมาจากสภาพครอบครัวแตกแยก บิดามารดา มีการทะเลาะกันบ่อย ขาดความอบอุ่นจากครอบครัวการอบรมเลี้ยงดูไม่เหมาะสม ที่อยู่อาศัย ในแหล่งชุมชนแออัด ซึ่งมีการระบาดของยาเสพติด

นิธิภา สุวนิช (2538 : 134 - 136) ได้ศึกษารายกรณีของวัยรุ่นที่ติดยาเสพติด ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมเสพติดเฮโรอีนของวัยรุ่นมีสาเหตุมาจากลักษณะส่วนตัวของวัยรุ่นที่พัฒนาบุคลิกภาพไม่เหมาะสม มาจากสภาพครอบครัวแตกแยก และสถานที่อยู่อาศัยอยู่ในแหล่งชุมชนแออัดที่มีการระบาดของยาเสพติด

ดวงกมล วงศ์ศรีหัส (2541 : 156 - 163) ได้ศึกษารายกรณีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีปัญหาการปรับตัวในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการปรับตัวในครอบครัวของ นักเรียนมีสาเหตุมาจากนักเรียนมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม การเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดี ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ ระดับการศึกษาของบิดามารดาอยู่ในระดับต่ำ และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยไม่ดี

ธัญชนก ศิริสุขชัยวุฒิ (2542 : 80 - 87) ได้ศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการปรับตัวของนักเรียนมีสาเหตุมาจากตัวเด็กเอง ได้แก่ การขาดความมั่นใจในตนเอง ความวิตกกังวล ความคับข้องใจ และความเครียด สาเหตุจาก สิ่งแวดล้อม เนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมทางบ้าน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูและความสัมพันธ์ในครอบครัวของนักเรียน สิ่งแวดล้อมที่โรงเรียน ได้แก่ ระบบการเรียนที่เน้นการแข่งขัน

สุกัญญา เจียมประชา (2543 123 - 124) ได้ศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เสพยาบ้า ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการเสพยาบ้าของนักเรียนมีสาเหตุมาจากนักเรียนมีบุคลิกภาพที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ชอบพึ่งพาหรือทำตามผู้อื่น คบคลุ้มตนเองไม่ได้ ประกอบกับสิ่งแวดล้อมทางครอบครัวและชุมชนเอื้อต่อการเสพยาบ้า

จากการศึกษารายกรณี พบว่า การศึกษารายกรณีสามารถใช้ได้ผลเกี่ยวกับการแก้ปัญหา เด็กวัยรุ่นที่มีปัญหาครอบครัว ปัญหาพฤติกรรมไม่เหมาะสม อันจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเองและสังคม การศึกษารายกรณีได้มีการช่วยเหลือ ป้องกัน และส่งเสริมผู้รับการศึกษา จากการศึกษาเรื่อง การศึกษารายกรณีทีกล่าวนำทั้งหมด ผู้รับการศึกษามีพฤติกรรมที่ดีขึ้น มีการพัฒนาตนเองไปในทางที่ดีขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยคิดว่า การศึกษารายกรณีเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการเสพยาเสพติดซ้ำของผู้ติดยาเสพติด

เก็บ ✓ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลับไปเสพยาเฮโรอีนซ้ำ

2 1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการกลับไปเสพยาเฮโรอีนซ้ำ

2 1 1 ความหมายของการกลับไปเสพยาเฮโรอีนซ้ำ

ดาเลย์ (Daley 1998 3) ได้ให้ความหมายของการเสพยาเสพติดซ้ำไว้ 2

ความหมาย คือ

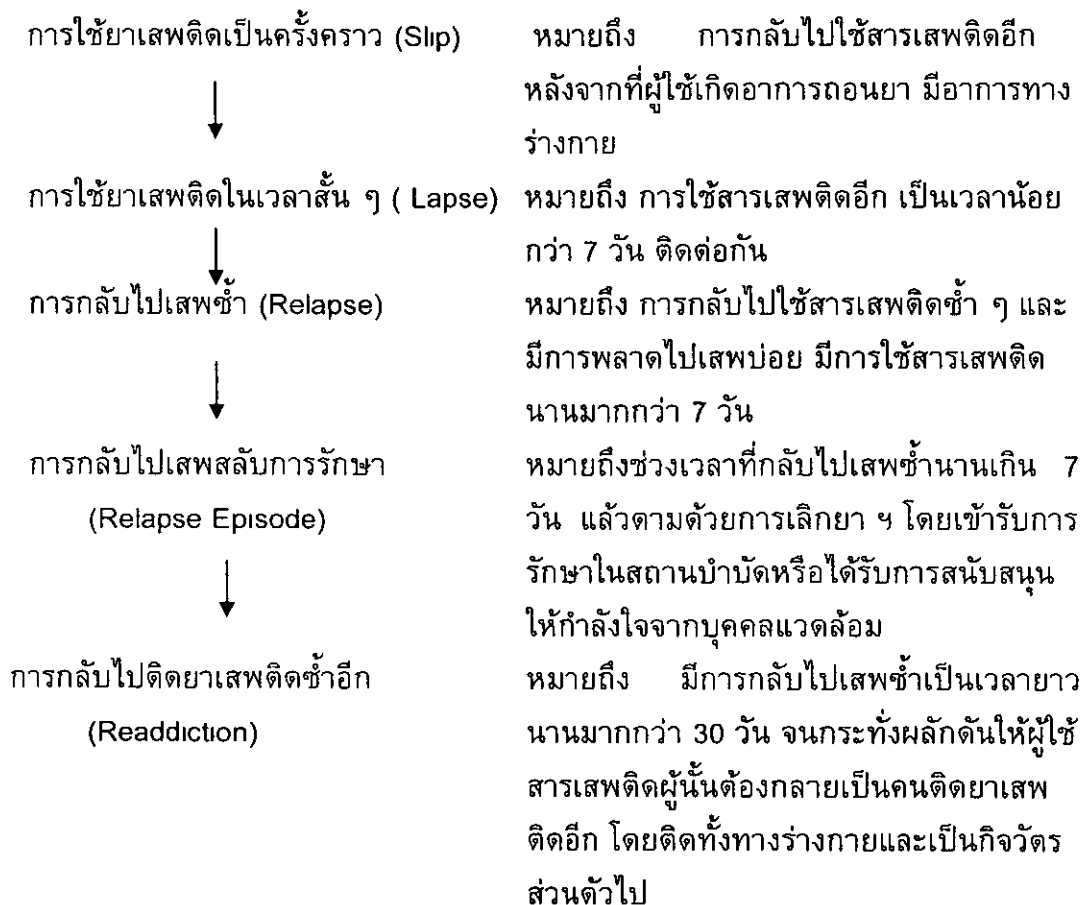
1 การติดยาเสพติดซ้ำเป็นเหตุการณ์ของการใช้ยาเสพติด

2 การติดยาเสพติดซ้ำ เป็นกระบวนการของการถอยหลังไปสู่พฤติกรรมหรือทัศนคติที่เบี่ยงเบน และอาจนำไปสู่การใช้ยาเสพติดในระยะที่สามารถอดยาได้แล้ว ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของ มาเลตและกอร์ดอน (Marlatt & Gordon 1985 3) ที่กล่าวว่า การติดยาเสพติดซ้ำจะเกิดขึ้นเป็นกระบวนการ การติดยาเสพติดซ้ำมิได้เริ่มจากการใช้ยาครั้งแรกหลังจากที่ผู้เข้ารับการรักษาผ่านการบำบัดรักษา และหยุดเสพยาได้ระยะหนึ่งแล้ว แต่เริ่มจากการที่ผู้ติดยาเสพติดมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากสังคมปกติ และใช้ยาเสพติดในที่สุด

กอร์สกี (Gorski 1989 4) ได้อธิบายว่า การเสพยาซ้ำนั้นมีความหมายมากกว่าการกลับมาใช้ยาเสพติด หรือแอลกอฮอล์ แต่เป็นกระบวนการฟื้นฟูสภาพที่ผิดระบบจนทำให้ผู้ติดยาเสพติดกลับไปใช้ยาเสพติด หรือแอลกอฮอล์กลายเป็นทางเลือกที่มีเหตุผลในการที่จะรักษารักษาตนเอง

ทิพาวดี เอมะวรรณะ (2545 117) กล่าวว่า การกลับไปเสพยาซ้ำ หมายถึง การกลับไปมีพฤติกรรมเดิม เกิดจากการที่บุคคลแพ้ใจตนเอง หรือมีเหตุปัจจัยอื่นภายนอก เข้ามาชักนำให้ต้องปล่อยตนเองกลับไปเสพยาเฮโรอีนเหมือนเดิม เช่น ผู้ติดยาเสพติด เมื่อเข้าสู่สถานที่ที่ตนเองคุ้นเคยในระหว่างที่เสพยา ก็อาจทนไม่ได้และเผลอใจไปเสพยาอีกครั้งหนึ่ง หรืออาจเพราะไม่สบายใจที่พ่อแม่ไม่ให้เกียรติ ฯลฯ จึงเป็นเหตุอ้างให้กลับไปทำพฤติกรรมแบบเดิมอีก

นอกจากนี้ เชน (Ch'ien 1977 : 6) ได้ให้ความหมายของการกลับไปเสพซ้ำว่า หมายถึง การที่ผู้ติดสารเสพติด หรือผู้จะเลิกเสพยากลับไปเสพซ้ำ มีความหมายหลายอย่าง ในแง่ของความรุนแรงที่มีได้ตั้งแต่ขนาดเบาๆ ไปจนถึงขนาดหนักขึ้น คือการกลับไปเสพเป็นครั้งคราว ประเภทพลาดไปชั่วคราว และการกลับไปติดใหม่อีกครั้ง ที่เรียกว่า เสพซ้ำ ในทางวิชาการ ยาเสพติด ได้ให้รายละเอียดแยกแยะลักษณะของการกลับไปเสพซ้ำไว้ว่า มีหลายระดับ แสดงดังเป็นแผนภูมิ ดังนี้

จากเอกสารดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำของผู้ติดยาเสพติดนั้น เริ่มจากการที่ผู้เข้ารับการบำบัด เริ่มมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากวิถีชีวิตของคนปกติและนำไปสู่การที่ผู้เข้ารับการบำบัดกลับไปใช้ยาหรือสารเสพติด

2 1 2 สาเหตุของการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ

มาเลต (Marlatt 1985 141-143) ได้แบ่งสถานการณ์การเสพยาซ้ำออกเป็น

2 ปัจจัย ดังนี้

1 ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยที่เกิดจากตัวผู้เข้ารับการบำบัดเอง เช่น อารมณ์ไม่ดี สุขภาพไม่ดี อารมณ์ดี อยากทดสอบตนเอง และความอยาก (Craving)

2 ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยภายนอกตัวผู้เข้ารับการบำบัด ได้แก่ ความขัดแย้งกับผู้อื่น แรงกดดันจากสังคม และอารมณ์ไม่ดี

การกลับไปเสพยาซ้ำของผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติด อาจเกิดจากปัจจัยหลายอย่างดังต่อไปนี้

1 ด้านปัจจัยของตัวบุคคล ได้มีการศึกษาพบว่า สภาพจิตใจมีผลต่อการกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำสูง โดยเฉพาะบุคคลที่มีสภาพจิตใจที่อ่อนแอ หรือไม่เข้มแข็งพอ ได้มีการติดตามศึกษาผู้ติดยาเสพติด หลังจากที่ได้รับการบำบัดแล้ว พบว่า สาเหตุที่ติดซ้ำเกิดจากการที่ผู้เสพยาเสพติดไม่มีที่ยึดเหนี่ยวทางใจ และขาดความมั่นใจในตนเอง นอกจากนี้ จากการสอบถามทางจิตวิทยาพบว่า บุคคลกลุ่มนี้เป็นผู้มีบุคลิกภาพ ค่อนข้างเก็บตัว (Introversion) และมีความโน้มเอียงที่จะมีลักษณะทางประสาท (Neuroticism) สูงกว่าคนปกติ นอกจากนี้ การที่ผู้เสพยาเสพติดเองไม่อาจลิ้มความสุขที่ได้รับหลังจากการเสพยาเสพติด แล้วก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้กลับไปใช้ยาเสพติดอีก

2 ปัจจัยทางครอบครัว จากการศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางครอบครัวและการติดยาเสพติดซ้ำ โดยมีการติดตามผู้ติดยาเสพติดหลังจากได้รับการบำบัดรักษาแล้ว พบว่า ส่วนใหญ่จะกลับไปเสพยาซ้ำอีกเนื่องจากขาดที่พึ่งทางใจ ถูกทอดทิ้งจากคนในครอบครัว นอกจากนี้ สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนไปใช้ยาเสพติดมักเกิดจากมีเรื่องกลุ้มใจในครอบครัว หรือมีปัญหาครอบครัว

3 อิทธิพลจากเพื่อน ได้มีการวิจัยที่ระบุว่า ผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับการบำบัดรักษาแล้วกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ ส่วนใหญ่มีสาเหตุจากเพื่อน เช่น มีเพื่อนสนิทที่ติดยาเสพติด มีเพื่อนชักชวนแนะนำส่งเสริมให้กลับไปติดยาเสพติดซ้ำ หรือกลับไปคบเพื่อนที่ติดยาเสพติดอีก มีความสัมพันธ์กับการไปใช้ยาเสพติดซ้ำของผู้เข้ารับการบำบัด และการที่มีเพื่อนสนิทที่ยังติดยาเสพติดอยู่มีส่วนทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดติดยาเสพติดซ้ำ ผู้เสพยาเสพติดที่หันกลับไปเที่ยวเตร่กับเพื่อนกลุ่มเดิมจะมีโอกาสเสี่ยงจากการติดยาเสพติดได้โดยยาก ซึ่งเพื่อนจะจงใจนำยาเสพติดมาให้ใช้อีกทั้งๆ ที่รู้ว่าผู้ติดยาเสพติดได้รับการบำบัดรักษาจนหายแล้ว จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยของอิทธิพลกลุ่มเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่กลับไปติดยาเสพติดซ้ำ

4 สภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพแวดล้อม เช่น บริเวณใกล้เคียงละแวกบ้าน เป็นแหล่งค้ายาเสพติดก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดแล้วกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ ผลการสำรวจเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดให้โทษในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพทางสังคมมี

อิทธิพลต่อการใช้ยาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นการเสพยาครั้งแรกหรือครั้งต่อ ๆ ไป ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยทางสังคมและสภาพแวดล้อมจะเป็นองค์ประกอบผลักดันให้ผู้ติดยาเสพติดติดยาเสพติดซ้ำ

5 ปัจจัยจากกระบวนการบำบัดรักษา กระบวนการบำบัดรักษาก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ให้ผู้ติดยาเสพติดกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ เนื่องจากกระบวนการบำบัดรักษาจะมุ่งเน้นที่การให้การบำบัดรักษาทางด้านร่างกายเพียงอย่างเดียว ไม่เน้นสภาพจิตใจ ระยะเวลาที่ให้การบำบัดสั้นเกินไป ขาดการเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ จากการศึกษาผลของการใช้กลุ่มบำบัดแบบประคับประคองต่อผู้ติดยาเสพติดมีผลทำให้ผู้ติดยาเสพติดมีอัตมโนทัศน์สูง ส่งผลให้มีการติดยาเสพติดซ้ำ ภายหลังการบำบัดรักษา 30 วันน้อยลง

2 1 3 ผลกระทบของการกลับไปเสพยาเฮโรอีนซ้ำ

1 ผลกระทบต่อตัวผู้เสพยา

1 1 ด้านร่างกาย ผู้เสพยาเฮโรอีนทางหลอดเลือดดำจะมีสุขภาพทางร่างกาย ชูบชืด ผอม และทรุดโทรม เพราะความต้องการเสพยาอยู่ตลอดเวลา ทำให้ไม่นึกอยากรับประทานอาหาร มีอาการเบื่ออาหาร ริมฝีปากเขียวคล้ำซีด ขาดเรี่ยวแรง ทำงานไม่ไหว มักตายด้วยโรคแทรกซ้อนทางกายที่สำคัญหลายประการ คือ บาดทะยัก (Tetanus) ลิ้นหัวใจอักเสบ (Endocarditis) แผลในกระเพาะอาหาร (Peptic ulcer) ตับอักเสบ (Hepatitis) เนื้อเยื่ออักเสบหรือเป็นฝี (Cellulitis or Abscess) หลอดเลือดอุดตันและอักเสบ (Thrombophlebitis) โลหิตเป็นพิษ (Sepsis) ปอดอักเสบ (Lung abscess) วัณโรคปอด (Pulmonary tuberculosis) ฝีในสมอง (Brain abscess) โรคเอดส์ (AIDS) (สุวิไล แสงวันฉัตร 2533 12 – 13)

1 2 ด้านจิตใจ ผู้เสพยาเฮโรอีนทางหลอดเลือดดำจะมีสีหน้าแสดงความวิตกกังวล ซึมเศร้า จิตใจและอารมณ์จะเปลี่ยนแปลงง่าย หงุดหงิด สติปัญญาเสื่อมสลาย เรียนหนังสือไม่ได้ บุคลิกภาพเปลี่ยนแปลง ขาดความรับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย ไม่สนใจในตนเอง ขาดสติ และไม่มีเหตุผล

2 ผลกระทบต่อครอบครัวและสังคม ทำให้ครอบครัวได้รับความเดือดร้อน ไม่มีความสุข เมื่อเกิดการเจ็บป่วย มีโรคร้ายคุกคาม ญาติ พี่น้อง ต้องรับภาระในการเลี้ยงดู สูญเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา ผู้เสพยาเฮโรอีนทางเส้นเลือดที่ตักงาน หาเลี้ยงชีพตัวเองไม่ได้ มักนำทรัพย์สินในบ้านไปขายหรือจำนำ ลักขโมย วิวร้าว จี้ปล้น ทำร้ายร่างกาย ฆาตกรรม เพื่อให้ได้เงินมาซื้อเฮโรอีนเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงผลที่ตามมา

3 ผลกระทบต่อประเทศชาติ ปัญหาการใช้เฮโรอีนเกี่ยวข้องกับปัญหาความมั่นคงของประเทศชาติ และปัญหาการเมือง เป็นบ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศ เนื่องจากมีการเสพยาเฮโรอีนเป็นเครื่องมือเข้าไปมอมเมา ทำให้ผู้เสพยาเฮโรอีนกลายเป็นพลเมืองที่ไร้คุณภาพ ไม่สามารถต้านทานการแทรกแซงทางการเมืองได้ และผู้ค้าเฮโรอีนรายใหญ่ ๆ มักเป็นผู้มีอิทธิพลหรือมีกลุ่มนักการเมืองอยู่เบื้องหลัง การปราบปรามทำได้ยาก ต้องสูญเสียงบประมาณ

ของประเทศเป็นจำนวนมาก (กนกพรรณ กัลยาณสูตร 2532 : 3) เนื่องจากค่าใช้จ่ายของผู้ติดเฮโรอีนทางเส้นเลือดในประเทศไทยในการซื้อยามากถึงปีละ 18,000 ล้านบาท ทำให้สูญเสียเศรษฐกิจวันละประมาณ 50 ล้านบาท (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2539 : 1) ประเทศต้องสูญเสียงบประมาณในการบำบัดรักษาและการปราบปรามผู้ลักลอบส่งและค้าเฮโรอีน ตลอดจนต้องดำเนินงานหาวิธีป้องกันมิให้ปัญหาเฮโรอีนแพร่หลายต่อไป นอกจากนี้แล้วยังก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานให้กับประเทศชาติตามมา

2 1 4 การป้องกันการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ

เซ็ง (Ch'ien 1977 : 39 -42) กล่าวว่า การช่วยเหลือเพื่อป้องกันการเสพติด และการลดพฤติกรรมเสพติด มีหลักการดังนี้

1 การเข้าใจกระบวนการกลับไปเสพติด คือ การสอนให้ผู้เข้ารับการบำบัดสามารถระบุตัวกระตุ้นหรือสัญญาณเตือนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนการกลับไปใช้สารเสพติด และฝึกการบันทึกการวางแผนการจัดการกับสัญญาณอันตรายต่าง ๆ เหล่านี้ให้เป็นรูปธรรม รวมทั้งการพิจารณาสิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อมด้วย

2 การระบุปัจจัยเสี่ยงต่อการกลับไปเสพติดได้ เพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดทราบถึงปัจจัยเสี่ยงต่อการกลับไปเสพติดของตนเอง และสามารถซ้อมวิธีการแก้ปัญหา ก่อน เพื่อให้มั่นใจว่าจะช่วยลดการกลับไปเสพติดอีก

3 การบริหารจัดการกับความอยากยาเสพติดอย่างรุนแรง และสามารถระบุได้ว่าแรงผลักดันนั้นคืออะไร ผู้เข้ารับการบำบัดจะได้รับการฝึกฝนให้เรียนรู้การสืบค้นหาแรงผลักดันทั้งทางสรีระ จิตใจ และลักษณะอาการที่ต้องการจะซ้ำยา เพื่อหาวิธีควบคุมให้ได้

4 การระบุภาวะกดดันจากสังคม และการฝึกฝนการบริหารจัดการกับภาวะนั้น

5 การจัดการกับความเครียดหรือความโกรธ ความเบื่อ

2 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลับไปเสพติดเฮโรอีนซ้ำ

2 2 1 งานวิจัยในประเทศ

พรศิริ ขาดิยานนท์ และคณะ (วัชร มีศิลป์ 2543 : 52 – 53 , อ้างอิงจาก พรศิริ ขาดิยานนท์ 2520 ภาวะการติดยาและสารเสพติดซ้ำ) ศึกษาการเสพยาเสพติดซ้ำ โดยทำการศึกษาในโรงพยาบาลธัญญารักษ์ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า และสำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก ระหว่างวันที่ 17 พฤศจิกายน – 1 ธันวาคม 2519 จำนวนทั้งสิ้น 218 ราย ซึ่งมีประวัติได้รับการรักษาอย่างน้อย 1 ครั้ง สาเหตุการเสพติดเกิดจากความเคยชิน และอยากทดลอง รองลงมาเพื่อนชวน เหตุผลการบำบัดรักษาครั้งที่แล้วไม่ได้ผล เพราะสถานบำบัดรักษาทุกแห่งมุ่งบำบัดรักษาทางด้านร่างกาย ไม่ได้มุ่งที่จิตใจ ยาไม่ดี ระยะเวลาการบำบัดรักษาสั้นเกินไป ขาดการเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ และเหตุผลที่สำคัญคือผู้เสพไม่อาจลิ้มความสุขที่ได้จากการเสพยา

สมบุรณ์ ชุมภูทอง (2536 22 – 23) ศึกษาสาเหตุการติดยาเสพติดและการติดยาใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยศึกษาจากผู้ติดยาใน 5 จังหวัด พบว่า สาเหตุการติดยาครั้งแรกเกิดจากความอยากรลอง เพื่อความสนุกสนาน ปัญหาครอบครัว เพื่อนชวน และเพื่อให้เข้ากับเพื่อนได้ ส่วนสาเหตุการติดยาซ้ำ จากการรับการบำบัดรักษาตามแบบ วิธีการแพทย์แล้ว เกิดจากสาเหตุ ดังนี้

- 1 เจอเพื่อนเก่าและสภาพสิ่งแวดล้อมเดิม ๆ
- 2 คิดว่าจะลองอีกครั้งคงจะไม่ติด
- 3 บังคับใจตนเองไม่ได้เมื่อถูกเพื่อนชวน
- 4 เมื่อผ่านการบำบัดรักษาแล้ว ไม่มีงานทำ
- 5 รับการบำบัดไม่ครบกำหนดและต่อเนื่อง ขณะที่อยู่ในระหว่างการ

บำบัดรักษา คิดว่าตนเองหายแล้ว จึงไม่ไปรับการบำบัดรักษาต่อ

นิวรา แซ่ศรีแดง (2543 82 – 85) ศึกษาสาเหตุการกลับมาติดยาเสพติดซ้ำ โดยทำการศึกษาจากผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดในศูนย์บำบัดยาเสพติด โรงพยาบาลนราธิวาสราชนครินทร์ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 27 คน พบว่า สาเหตุของการกลับมาติดยาซ้ำ มีปัจจัยด้านบุคคลเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด กล่าวคือ สภาพจิตใจ จะเป็นตัวกำหนดที่ชัดเจนต่อการหวนกลับไปติดยาซ้ำโดยมีปัจจัยทางสังคมและสภาพแวดล้อมเป็นองค์ประกอบผลักดันสวนปัจจัยทางเศรษฐกิจ สถานที่และรูปแบบในการบำบัด และข้อกฎหมายเป็นองค์ประกอบที่มาเสริมเพิ่มขึ้น

2 2 2 งานวิจัยต่างประเทศ

โคร์การ์ และคณะ (Krokar, et al , 1998 76) ได้ทำการศึกษาผู้เสพเฮโรอีนที่เข้ารับการบำบัดรักษาแบบผู้ป่วยใน ระยะถอนพิษยาในกรุงเจนีวา โดยการติดตามในระยะ 1 เดือน และ 6 เดือน โดยทำการศึกษาในระหว่างเดือนพฤษภาคม 1994 – พฤษภาคม 1995 โดยวัดลักษณะส่วนบุคคล ความรุนแรงของการเสพยา ผลการรักษาและอัตราการเสพยา ในระยะ 1 เดือน และ 6 เดือน หลังได้รับการถอนพิษยา โดยใช้เมธาโดน เจลลี่เวลาที่ได้รับการบำบัดรักษา 15 วัน ผู้เสพยา 73 รายที่เข้ารับการบำบัดรักษา พบว่า 50 ราย (ร้อยละ 72) ประสบความสำเร็จในการอยู่รับการบำบัดรักษา (อยู่ครบตามระยะเวลาในการบำบัดรักษา) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความล้มเหลวในการรักษา การเสพยาโคเคน ปัญหากฎหมายในปัจจุบัน การอยู่รักษาในระยะสั้น หลังรับการรักษา 1 เดือน สัมภาษณ์ผู้ป่วย 68 ราย พบว่า 44 ราย (ร้อยละ 65) ยังคงเสพยาอยู่, 24 ราย (ร้อยละ 35) หยุดเสพยา, 13 ราย ยังคงรับการรักษาอยู่ ข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำนายการติดยาซ้ำ คือ การเสพยาโคเคน การว่างงาน ปัญหาสุขภาพจิต ไม่สามารถทำนายความสำเร็จในการบำบัดรักษาในระยะถอนพิษยา การติดตามผู้ป่วยหลัง 6 เดือน จำนวน 60 ราย พบว่า มีผู้ติดยาซ้ำ 30 ราย ในบางโอกาส 8 ราย หยุดใช้ 22 ราย (15 ราย ออกจากการรักษา) สรุปว่า ร้อยละ 20

ของผู้เสพเฮโรอีนที่เข้ารับการบำบัดรักษาพบว่า ไม่เสพยาหลัง 6 เดือน เมื่ออยู่ในสิ่งแวดล้อมปกติ และร้อยละ 30 ในจำนวนดังกล่าว ยังอยู่ในช่วงการบำบัดรักษา ^{แค่นี้จะ}

3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีบุคลิกภาพของ แอดเลอร์

3.1 แนวคิดทฤษฎีบุคลิกภาพของแอดเลอร์

1 ประวัติผู้ให้กำเนิดทฤษฎี ฮอลล์ และลินด์เซย์ (Hall and Lindzey 1970 119 – 121) บิชอฟ (Bischof 1970 165 – 166) และวอลแลซ (Wallace 1986 50 – 53) ได้กล่าวถึงประวัติของแอดเลอร์พอสรุปได้ดังนี้

อัลเฟรด แอดเลอร์ (Alfred Adler) เกิดเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1870 ในเมืองเพนซิง (Penzing) ชานเมืองกรุงเวียนนาประเทศออสเตรีย ในครอบครัวที่มีฐานะปานกลาง บิดาของแอดเลอร์เป็นบุตรชายของพ่อค้าขนชั้นกลางชาวยิว ส่วนมารดาของเขาเป็นชาวเวียนนา แอดเลอร์เป็นบุตรคนที่ 3 ในจำนวนพี่น้องทั้งหมด 7 คน เป็นชาย 5 คน หญิง 2 คน ในวัยเด็กเขาป่วยบ่อยมากแม่จึงคอยเอาใจ แต่หลังจากมีลูกคนใหม่ แอดเลอร์ก็ถูกละเลย อย่างไรก็ตาม แอดเลอร์ทราบว่าตนเองเป็นที่ชื่นชอบของพ่อในระยะต่อมา แอดเลอร์จึงใกล้ชิดพ่อมากกว่าแม่ ขณะที่แอดเลอร์มีความรู้สึกว่าเขาเองมีปมด้อยเนื่องจากแอดเลอร์มีพี่ชายที่แข็งแรงสวนตนเองต้องเจ็บป่วยด้วยโรคกระดูกผุ (Ricket) ซึ่งเกิดจากการขาดวิตามินดีและมีผลทำให้เขาไม่แข็งแรงและมีลักษณะที่งุ่มง่าม เมื่อเจริญเติบโตขึ้นมาสุขภาพของแอดเลอร์เริ่มดีขึ้นเนื่องจากได้ออกกำลังกาย เขาจึงใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเล่นและทำกิจกรรมกลางแจ้งกับเพื่อน ๆ เพื่อชดเชยความบกพร่องด้านร่างกายจนกระทั่งเป็นที่ยอมรับของเพื่อน

แอดเลอร์เริ่มเข้ารับการศึกษารั้งแรกเมื่อ อายุ 4 ขวบ เขาชื่นชอบเกี่ยวกับดนตรีในขณะที่เรียนชั้นประถมศึกษา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาแอดเลอร์เรียนวิชาคณิตศาสตร์ อ่อนมากจนกระทั่งครูคนหนึ่งได้บอกกับพ่อของแอดเลอร์ว่าเขาควรจะไปฝึกเป็นช่างทำรองเท้า แต่หลังจากนั้นแอดเลอร์ก็ได้ใช้ความพยายามอย่างมากจนกระทั่งประสบผลสำเร็จ และเขาก็กลายเป็นผู้ที่ทำคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ดีที่สุดในชั้นเรียน หลังจากสอบผ่านชั้นมัธยมศึกษาแล้วแอดเลอร์ได้เข้าไปศึกษาต่อทางด้านแพทย์ที่กรุงเวียนนา ระหว่างที่เป็นนักศึกษาแพทย์แอดเลอร์เป็นผู้หนึ่งที่สนใจนโยบายสังคมนิยมของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) และเห็นด้วยกับธรรมชาติของชายและหญิงแต่ไม่เห็นด้วยกับความคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์ของลัทธิมาร์กซ์ แอดเลอร์สนใจด้านความสัมพันธ์ของมนุษย์ในระบบสังคมนิยมซึ่งให้ความเสมอภาคและการร่วมมือกันระหว่างมนุษย์ตลอดจนการดำรงอยู่ของประชาธิปไตยในสังคม ในปี ค.ศ. 1895 แอดเลอร์ได้รับปริญญาแพทย์ศาสตร์จากมหาวิทยาลัยแห่งกรุงเวียนนาและในปี ค.ศ. 1898 แอดเลอร์ เริ่มสนใจทางด้านจิตวิทยาและเริ่มฝึกเป็นจิตแพทย์แต่หลังจากนั้นก็มาศึกษาทางด้านการแพทย์ทั่ว ๆ ไป และต่อมาก็หันกลับมาศึกษาทางด้านประสาทวิทยาตามความต้องการที่จะเข้าใจเกี่ยวกับบุคลิกภาพของคนไข้ที่เขาเคยรักษาซึ่งทำให้แอดเลอร์พยายามศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทางร่างกายและจิตใจรวมทั้งสถานภาพทางสังคมของ

คนไข้เหล่านั้นจนในที่สุดแอ德勒ก็กลายเป็นจิตแพทย์ที่มีชื่อเสียง แอ德勒ได้ตั้งคลินิกส่วนตัวในย่านที่อยู่อาศัยของชนชั้นกลางค่อนข้างต่ำในเวียนนาใกล้กับสวนสาธารณะแห่งหนึ่ง คนไข้ของเขาจึงมีทั้งนักแสดง ศิลปิน และนักกายกรรม ซึ่งมาเปิดการแสดงที่สวนสาธารณะแห่งนี้จากการที่ได้ทำงานกับคนไข้เหล่านี้แอ德勒ได้พบว่าผู้ที่ประสบความสำเร็จและมีผลกำลังสมบูรณ์แข็งแรงเป็นผลมาจากความอ่อนแอและความเจ็บป่วยในวัยเด็ก ซึ่งจุดนี้เองทำให้แอ德勒สนใจในความคิดเรื่องการได้รับความสำเร็จจนกลายเป็นแนวความคิดสำคัญแนวคิดหนึ่งในทฤษฎีบุคลิกภาพของเขา แอ德勒เริ่มมีความสัมพันธ์กับฟรอยด์ (Freud) ในปี ค.ศ. 1902 เมื่อฟรอยด์เชิญเขาไปสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อพัฒนาจิตวิเคราะห์ซึ่งทำให้บุคคลทั้งสองทำงานใกล้ชิดกัน ในปี ค.ศ. 1908 แอ德勒ก็เริ่มสร้างทฤษฎีขึ้นเองจากแนวความคิดในเรื่องปมด้อย และในปี ค.ศ. 1910 เมื่อแอ德勒ได้รับเลือกเป็นประธานสมาคมจิตวิเคราะห์แห่งเวียนนา แอ德勒เริ่มมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับฟรอยด์มากขึ้นและได้เขียนหนังสือวิจารณ์ความคิดของฟรอยด์ในทฤษฎีเรื่องเพศ และในที่สุดแอ德勒ได้แยกตัวออกจากกลุ่มจิตวิเคราะห์ ในปี ค.ศ. 1911 พร้อมกับผู้ติดตามอีกหลายคนซึ่งเหตุการณ์นี้สร้างความขมขื่นให้กับฟรอยด์มาก หลังจากนั้นแอ德勒ได้รวบรวมนักจิตวิทยาที่มีความคิดเห็นตรงกันตั้งสมาคมขึ้นใหม่เรียกว่า “สมาคมเพื่อการค้นคว้าจิตวิเคราะห์อย่างอิสระ” (Society for Free Psycho – Analytic Research) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกที่ต่อต้านฟรอยด์ และในปี ค.ศ. 1913 แอ德勒เปลี่ยนชื่อสมาคมเป็น “จิตวิทยาปัจเจกชน” (Individual Psychology) เพื่อแสดงถึงการทำความเข้าใจบุคลิกภาพเป็นส่วนรวม ไม่ใช่แยกส่วนต่าง ๆ ออกจากกันแอ德勒เน้นว่าการเข้าใจ “ปัจเจกชน” จะเป็นได้เมื่อศึกษาการแสดงตัวของเขาในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมเท่านั้น ต่อมาในปี ค.ศ. 1914 แอ德勒ได้เริ่มออกวารสารของสมาคมเพื่อเผยแพร่ความคิดในเรื่องจิตวิทยาปัจเจกชน

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 แอ德勒ได้เป็นแพทย์รักษาทหารที่บาดเจ็บในโรงพยาบาลกรุงเวียนนาซึ่งทำให้ได้รับประสบการณ์กว้างขวางขึ้นและแอ德勒ได้ค้นพบความสำคัญของแนวคิดเรื่องความสนใจสังคม ความต้องการร่วมมือกัน ความรักและการได้รับการยอมรับนับถือระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เมื่อสงครามสิ้นสุดแอ德勒ได้ก่อตั้งคลินิกและแนวเด็กในโรงเรียนรัฐบาลแห่งกรุงเวียนนาขึ้นหลายโรงเรียน และตั้งแต่ปี ค.ศ. 1925 แอ德勒ได้มีโอกาสไปที่สหรัฐอเมริกาและได้รับเชิญให้ไปบรรยายที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบียในปี ค.ศ. 1927 ต่อมาในปี ค.ศ. 1932 ได้รับเลือกเป็นหัวหน้าภาควิชาจิตวิทยาเวชกรรม (Medical Psychology) ในวิทยาลัยแพทย์ศาสตร์ลองไอส์แลนด์เป็นคนแรก จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1935 แอ德勒จึงได้หนีพวกนาซีเขาไปอยู่ในอเมริกาอย่างถาวรและทำงานจนมีชื่อเสียงโด่งดังมาก แอ德勒เสียชีวิตด้วยโรคหัวใจวายขณะทำหน้าที่อาจารย์พิเศษในการบรรยายที่มหาวิทยาลัยเยอร์คในสก็อตแลนด์ในปี ค.ศ. 1937

สำหรับชีวิตครอบครัวนั้นแอ德勒แต่งงานในปี ค.ศ. 1897 กับ ไลซ์ซา (Raissa) สตรีชาวรัสเซียซึ่งรักกันตั้งแต่ยังเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย แอ德勒และไลซ์ซามีบุตร

ด้วยกัน 3 คน เป็นชาย 1 คน หญิง 2 คน ซึ่งในจำนวนนี้มีอยู่ 2 คน คือ อเล็กซานดรา (Alexandra) และเคอร์ท (Kurt) ได้เจริญรอยตามบิดาของตนโดยเป็นจิตแพทย์และยัตจิตวิทยา บัณฑิตเป็นแนวความคิดที่สำคัญ

2 ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ คอเรย์ (Corey 1985 176 – 181) และ คมเพชร จิตรศุภกุล (2530 39 – 42) ได้กล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ตามความเชื่อของแอตเลอร์สรุปได้ดังนี้

2.1 ลักษณะที่แบ่งแยกไม่ได้ (Indivisible) แอตเลอร์เชื่อว่าจะต้องมองมนุษย์ในส่วนรวม ความเชื่อนี้ทำให้เขาตั้งชื่อทฤษฎีของเขาว่าเป็นจิตวิทยาปัจเจกชนและเสนอว่าควรจะมองการกระทำของบุคคลในรูปของการที่มนุษย์เลือกแบบแผนของชีวิตสิ่งที่มนุษย์จัดการกับชีวิตนั้นย่อมเป็นสิ่งที่เขาตอบสนองต่อโลกภายนอกหรืออีกนัยหนึ่งการกระทำของมนุษย์นั้นได้รับอิทธิพลจากข้อเท็จจริงต่าง ๆ น้อยมากแต่ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับ การที่บุคคลแปลความหมายข้อมูลเหล่านั้น (คมเพชร จิตรศุภกุล 2530 39)

2.2 ความสนใจทางสังคม (Social Interest) แอตเลอร์เชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมดังนั้นการที่จะเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์จะต้องเข้าใจพฤติกรรมในสังคมด้วย (คมเพชร จิตรศุภกุล 2530 39) คำว่า “ความสนใจทางสังคม” หมายถึง เจตคติในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมของแต่ละบุคคลรวมถึงการลอกเลียนแบบ (Identification) และการเข้าใจผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง (Empathy) เขากล่าวว่า “ความสนใจทางสังคมเป็นการมองด้วยสายตาของบุคคลอื่น การได้ฟังจากหูของคนอื่นและความรู้สึกจากหัวใจของบุคคลอื่น” จิตวิทยาปัจเจกชนตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ความสุขและความสำเร็จของมนุษย์มีความสัมพันธ์กับสังคมมาก แอตเลอร์เชื่อว่ามีความจำเป็นมากในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และในกรณีที่มนุษย์ได้รับการกระตุ้นให้เผชิญหน้าและจัดการกับปัญหาในชีวิตเขายืนยันว่ามีการกิจหลัก 3 ประการที่สำคัญ ซึ่งจะทำให้ประสบความสำเร็จคือ ประการแรก ความสัมพันธ์และความรักกับเพื่อน ประการที่สอง การงาน และประการสุดท้ายครอบครัว (Corey 1985 179)

2.3 การมีจุดมุ่งหมาย (Goal Directed) แอตเลอร์เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์นั้นมีจุดมุ่งหมายซึ่งหมายถึงการที่มนุษย์เป็นผู้ตัดสินใจในการแสดงพฤติกรรมตามที่ตนต้องการ เนื่องจากมนุษย์มีเสรีภาพในการเลือกซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของมนุษย์และเป็น “พลังสร้างสรรค์ของธรรมชาติมนุษย์” (Creative Power of Human Nature) ในความคิดของแอตเลอร์นั้นมนุษย์ไม่ได้เลือกจุดมุ่งหมายชีวิตเพียงอย่างเดียวแต่ยังใช้เหตุผลส่วนตัวในการตัดสินใจด้วย (คมเพชร จิตรศุภกุล 2530 40)

2.4 การรับรู้แบบอัตนัย (Subjective Perception) แอตเลอร์เชื่อว่ามนุษย์จะรับรู้เรื่องของตนเองและโลกภายนอกนั้นแต่เบาะแว้ง ดังนั้นจึงให้ความสนใจกับสิ่งที่มนุษย์ได้แสดงออกมาโดยผ่านการรับรู้ความเป็นจริงซึ่งหมายความว่า ความเชื่อ การรับรู้ และการสรุปจากสมมติฐานของแต่ละคน ซึ่งการรับรู้นี้เกิดจากการที่มนุษย์ได้รับประสบการณ์ด้วยตนเองโดยไม่มีผู้อื่นทำแทนได้หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ามนุษย์เป็นผู้กระทำไม่ใช่ผู้ตอบสนอง มนุษย์จึงมีแนวโน้ม

ที่จะแสดงพฤติกรรมตามวิถีทางที่ปรากฏตามการรับรู้และเมื่อการรับรู้เปลี่ยนแปลงไปพฤติกรรมก็ยอมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย (คมเพชร จิตรศุภกุล 2530 41)

2 5 เสรีภาพในการเลือก (Freedom of Choice) ตามความเชื่อของแอตเลอร์มนุษย์ไม่ได้ถูกกำหนดโดยพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ตัวมนุษย์เองก็มีความสามารถที่จะมีอิทธิพลและสร้างสรรค์เหตุการณ์ได้ กล่าวคือมนุษย์แต่ละคนมีความสามารถที่จะเลือกและมีอิสระในการเลือกโดยไม่ได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของความยุ่งยากและความสับสนอื่น ๆ นอกเหนือไปจากตนเอง มนุษย์จึงมีความสามารถที่จะสร้างสรรค์การดำเนินชีวิตอย่างเป็นเอกลักษณ์เพื่อกำหนดโชคชะตาของตนเอง (Corey 1985 177)

3 ทฤษฎีบุคลิกภาพ แอตเลอร์นั้นเป็นนักมนุษยนิยมเช่นเดียวกับจุง (Jung) และนักทฤษฎีบุคลิกภาพในระยะหลัง ๆ เช่น โรเจอร์ส (Rogers) และออลพอร์ต (Allport) ก็อยู่ในกลุ่มเดียวกัน แอตเลอร์อธิบายว่ามนุษย์มีโอกาที่จะปรับตัวให้ดีขึ้นหรือเลวลงในการแก้ปัญหาและพัฒนาไปสู่การปรับตัวที่สมบูรณ์ในขบวนการดำเนินชีวิต แอตเลอร์จึงมองโครงสร้างบุคลิกภาพของมนุษย์ว่ามาจากหลักใหญ่ ๆ 5 ประการ ซึ่ง นวลละออ สุภาพล ได้กล่าวไว้พอสรุปได้ดังนี้ (นวลละออ สุภาพล 2527 109 – 120)

3 1 การยึดถือสิ่งที่เป็นจินตนาการ (Fictional Finalism) แอตเลอร์อธิบายว่าพฤติกรรมของมนุษย์ถูกจูงใจจากความหวังของอนาคตมากกว่าอิทธิพลของประสบการณ์ในอดีต เป้าหมายที่มนุษย์สร้างขึ้นมานี้ไม่ได้มีอยู่ในอนาคตจริง ๆ แต่เปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งในจินตนาการในความคิดของแอตเลอร์ถือว่าเป็นพื้นฐานในการทำงานของจิตและเป็นกระบวนการสำคัญ การตั้งเป้าหมายนี้ทำให้มนุษย์ดิ้นรนแสวงหาและถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญสูงสุดในการชี้นำพฤติกรรมซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความก้าวหน้าและพัฒนาการ แอตเลอร์เชื่อว่าคนปกติมีอิสระในการแยกตนเองให้หลุดพ้นจากอิทธิพลของเป้าหมายในจินตนาการเหล่านี้และสามารถเผชิญหน้ากับความเป็นจริงเมื่อมีความจำเป็นเกิดขึ้น แต่สำหรับผู้ที่เป็นโรคประสาทจะไม่สามารถเผชิญกับความเป็นจริงได้จึงแสดงให้เห็นว่าเขาตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของเป้าหมายในจินตนาการโดยขาดการพิจารณาความเป็นจริง

3 2 การแสวงหาปมเด่น (Striving for Superiority) แอตเลอร์ได้อธิบายอย่างชัดเจนในความหมายของปมเด่นว่าไม่ได้หมายถึงแต่เพียงความเด่นในสังคมความเป็นผู้นำหรือการเตรียมตัวที่จะมีชื่อเสียงหรือตำแหน่งในสังคมเท่านั้นแต่ยังหมายถึงความรวมถึงความพยายามในการแสวงหาและทำให้เกิดความสมบูรณ์แบบ (Perfect Completion) ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตและเป็นรากฐานการแก้ปัญหาชีวิต ซึ่งจะแสดงออกอย่างเปิดเผยโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแสวงหาชัยชนะ การแสวงหาความมั่นคงและการเพิ่มพูนสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น

3 3 ความรู้สึกด้อยและการชดเชย (Inferiority and Compensation) ความรู้สึกด้อยเกิดจากความรู้สึกที่ไม่สมบูรณ์แบบที่เกิดขึ้นในประสบการณ์ของชีวิต แอตเลอร์เชื่อว่าจากอาการของความบกพร่องของอวัยวะและเจตคติของบุคคลที่มีต่อความบกพร่อง ทำให้เขาพยายามดิ้นรนและเอาชนะความบกพร่องนั้น นอกจากความรู้สึกด้อยที่เกิดจากความบกพร่อง

ของอวัยวะแล้วยังมีความรู้สึกต้อยที่เกิดจากสภาวะที่ถูกบีบคั้นอีก เช่น เด็กที่ถูกทอดทิ้ง ซึ่งในกรณีนี้พฤติกรรมแสวงหาเป้าหมายของชีวิตย่อมผิดปกติได้โดยอาจแสดงออกได้สองแบบ คือกลายเป็นผู้ที่ขาดความสนใจสังคม รู้สึกว่าชีวิตมีปมด้อยหรือในทางตรงกันข้ามอาจแสดง ความก้าวร้าวเพื่อแสวงหาปมเด่นเพื่อชดเชยสิ่งที่สูญเสียไป อย่างไรก็ตามในสภาพการณ์ทั่วไป ความรู้สึกต้อยเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์

3 4 แบบแผนชีวิต (Style of Life) มนุษย์มีจุดมุ่งหมายเดียวคือ การแสวงหา ปมเด่นหรือความสมบูรณ์แบบโดยแสดงพฤติกรรมเฉพาะอย่างเพื่อให้ถึงเป้าหมายนั้น ๆ ใน วิธีทางที่แตกต่างกัน มนุษย์แต่ละคนจะพัฒนารูปแบบเฉพาะของลักษณะพฤติกรรมและงาน อติเรกเพื่อไปถึงจุดหมายหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ามนุษย์ทุกคนพัฒนาแบบแผนชีวิตที่มีลักษณะ เฉพาะตัว แอดเลอร์เชื่อว่าแบบแผนชีวิตนี้เกิดจากการเรียนรู้อันเนื่องมาจากการปะทะสังสรรค์ ทางสังคมซึ่งมีขึ้นในช่วงแรกของชีวิต โดยมีพื้นฐานจากความรู้สึกต้อยและการชดเชย จาก ความพยายามที่ชดเชยทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ และกลายเป็นแบบแผนชีวิต ของแต่ละบุคคล ซึ่งจะพัฒนาเป็นโครงสร้างของบุคลิกภาพในเวลาต่อมา แอดเลอร์ยืนยันว่า แบบแผนชีวิตไม่ได้ถูกกำหนดไว้มาก่อนแต่มนุษย์มีอิสระที่จะเลือกสร้างแบบแผนชีวิตในขณะที่ มีการสร้างเจตคติและพฤติกรรมซึ่งจะชัดเจนขึ้นเมื่อได้เผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ภายนอก

3 5 คนที่สร้างสรรค์ (Creative Self) แอดเลอร์อธิบายโครงสร้างของ “ตน” (Self) ของมนุษย์ว่ามาจากโครงสร้างทางพันธุกรรมผสมผสานกับการแปลความหมายของสิ่งที่ ประทับใจซึ่งเขาได้รับขณะที่ชีวิตกำลังดำเนินไปเพื่อค้นหาประสบการณ์ใหม่ที่สมบูรณ์สำหรับ ความปรารถนาของเขาในการแสวงหาปมเด่นและรวมสิ่งเหล่านี้เข้าด้วยกันเพื่อสร้าง “ตน” ที่ แตกต่างจาก “ตน” ของผู้อื่น จึงอาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมของคนที่สร้างสรรค์เกิดจากบูรณาการ ระหว่างพันธุกรรมและประสบการณ์ ด้วยเหตุที่ว่าคนที่สร้างสรรค์ของมนุษย์เป็นตัวสร้าง เป้าหมายในจินตนาการจากความสามารถตามธรรมชาติและประสบการณ์ของเขา เป้าหมายใน จินตนาการจึงไม่สามารถที่จะแยกออกจากแบบแผนชีวิตและคนที่สร้างสรรค์ มนุษย์จึงพยายาม แสวงหาปมเด่นโดยผ่านทางแบบแผนชีวิตและคนที่สร้างสรรค์เพื่อขจัดความรู้สึกต้อยโดยมี เป้าหมายในจินตนาการเป็นสิ่งดึงดูดใจ

4 สิ่งที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและพัฒนาการของบุคลิกภาพที่ผิดปกติ ทฤษฎี ของแอดเลอร์นั้นเสนอแนะว่าความบกพร่องของร่างกายไม่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทาง บุคลิกภาพ แต่การรับรู้ตนเองในเรื่องความบกพร่องของร่างกายนั้นเป็นสิ่งที่มีความอิทธิพลต่อ พัฒนาการทางบุคลิกภาพมากกว่าส่วนองค์ประกอบทางวัฒนธรรมจะทำให้มีการพัฒนาทาง บุคลิกภาพเป็นไปตามวิถีทางสังคม สำหรับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลอย่างกว้างขวางต่อ บุคลิกภาพสรุปได้ดังนี้

4 1 ลำดับการเกิด (Birth Order) แอดเลอร์ให้ความสำคัญว่าสังคมเป็นสิ่งที่ กำหนดบุคลิกภาพ เขาสังเกตว่าบุคลิกภาพของลูกในแต่ละลำดับการเกิดในครอบครัวหนึ่ง ๆ มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งเขาอธิบายความแตกต่างเหล่านี้ว่าเกิดจากประสบการณ์ของ

เด็กแต่ละคนในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคม วอลแลซ ได้กล่าวถึงลำดับการเกิดและบุคลิกภาพไว้ดังนี้ (Wallace 1986 59 – 61)

4 1 1 ลูกคนแรก (Firstborn) เป็นธรรมชาติของพ่อแม่ซึ่งยังไม่มีประสบการณ์ในการมีลูกที่มักจะใช้เวลาและความสนใจกับลูกคนแรกมากเกินไป ลูกคนแรกจึงมักได้รับความเอาใจใส่เป็นพิเศษและอยู่ในฐานะที่มั่นคงในครอบครัว แอดเลอร์เชื่อว่าลูกคนแรกเปรียบเหมือนเป็น “ระบบการผูกขาดอำนาจ” ซึ่งได้รับความสนใจอย่างเต็มที่โดยไม่ได้ถูกแบ่งปันไปให้ผู้อื่น แต่ฐานะเช่นนี้จะเปลี่ยนไปในทันทีเมื่อมีลูกคนที่สอง “ระบบการผูกขาดอำนาจ” จะสิ้นสุดลงขณะเดียวกันเวลาและความสนใจของพ่อแม่ต้องถูกแบ่งปันไปให้กับน้องที่เกิดใหม่ ซึ่งสิ่งนี้จะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ และการต่อสู้แข่งขันเพื่อที่จะเอาตำแหน่งที่สูญเสียไปกลับคืนมา ตามความคิดของแอดเลอร์ประสบการณ์ของลูกคนแรกที่ถูกสูญเสียตำแหน่งไป โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับการเอาใจใส่จากพ่อแม่มากเกินไปนั้นจะเกิดความรู้สึกเหมือนกับถูกขัดขวาง และจะแสดงความเกลียดชังและความขุ่นเคืองใจต่อผู้ที่อยู่รอบข้าง ความรุนแรงของความรู้สึกว่าถูกขัดขวางนี้จะขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น อายุและการแสดงออกของพ่อแม่ ในการเตรียมพร้อมเพื่อรอการเกิดของลูกคนที่สอง หลังจากนั้นลูกคนแรกก็จะกลายเป็นลูกคนโตซึ่งพ่อแม่คาดหวังว่าจะต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีความร่วมมือและความปรองดองกันกับน้องที่เกิดใหม่ แอดเลอร์เชื่อว่าลูกคนแรกมีความเข้าใจดีในเรื่องของอำนาจที่มีอยู่ตลอดจนการใช้อำนาจนั้น นอกจากนี้ลูกคนแรกมักมีลักษณะของนักอนุรักษ์นิยม มีความสนใจในเรื่องของอดีตและเจ้าระเบียบรวมทั้งพยายามจะรักษาสถานภาพของตนเองให้เหมือนเดิม เมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่มักชอบที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ชอบการค้นคว้าและไว้อำนาจ แอดเลอร์พบว่าถ้าพัฒนาความรู้สึกที่ดีลูกคนแรกจะกลายเป็นคนที่จริงจังต่อชีวิต มีความรับผิดชอบและรอบคอบ สามารถจำรายละเอียดและคำสั่งได้ดี ถ้าพัฒนาความรู้สึกที่ไม่ดีจะกลายเป็นผู้ที่ขาดความสนใจในสังคม มีความรู้สึกที่ไม่มั่นคง ชี้งสัย และเป็นปฏิปักษ์กับคนอื่น ๆ ในสังคม

4 1 2 ลูกคนที่สอง (Secondborn) ลูกคนที่สองจะไม่มีประสบการณ์ในการเป็นลูกคนเดียว และการเป็นศูนย์รวมของความสนใจเช่นเดียวกับลูกคนแรก อย่างไรก็ตามลักษณะที่ดีของลูกคนที่สองก็คือจะไม่เกิดความรู้สึกของการสูญเสียตำแหน่ง และไม่มีประสบการณ์ในการถูกแย่งอำนาจเหมือนลูกคนแรก เวลาและความสนใจของพ่อแม่ที่มีต่อลูกคนที่สองมักจะต้องถูกแบ่งไปให้พี่และลูกคนที่สองก็มีโอกาสที่จะได้เห็นแบบอย่างต่าง ๆ จากพี่และจากการที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสูญเสียอำนาจนี้ทำให้ลูกคนที่สองส่วนมากมีลักษณะที่มองโลกในแง่ดี ชอบแข่งขันและมีความทะเยอทะยาน ตามความเชื่อของแอดเลอร์ถ้าลูกคนโตให้กำลังใจแล้วลูกคนที่สองจะพยายามเรียนรู้และทำในสิ่งที่ดีกว่าพี่รวมทั้งเติบโตขึ้นเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี ในทางตรงกันข้ามถ้าลูกคนที่สองได้รับประสบการณ์ที่สร้างความขุ่นเคืองใจหรือการปองร้ายจากพี่คนโตแล้วลูกคนที่สองอาจกลายเป็นคนที่ไม่มีเหตุผลและวางแผนเป้าหมายในชีวิตผิดพลาด ซึ่งจะก่อให้เกิดความล้มเหลวและหมดกำลังใจหรือทำในสิ่งที่ไม่มีโอกาสจะ

ประสบผลสำเร็จและล้มเลิกกลางคัน อย่างไรก็ตามลักษณะดังกล่าวจะพบว่าลูกคนที่สองพยายามแข่งขันในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับลูกคนแรกซึ่งทั้งหมดนี้ย่อมขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ของเด็กเกี่ยวกับสถานการณ์ในครอบครัว เด็กที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันอาจรับรู้สถานการณ์แตกต่างกันได้

4 1 3 ลูกคนกลาง(Middle Child) ในตำแหน่งนี้ลูกคนกลางมักคิดว่าเขาไม่ได้รับความยุติธรรมและอยู่ในฐานะที่ลำบาก เขามักรู้สึกว่าไม่ได้รับความสะดวกสบายที่ครั้งหนึ่งเคยได้รับเมื่อตอนยังเล็ก ๆ และความรู้สึกนี้จะเพิ่มมากขึ้นในกรณีที่ลูกคนโตต้องไปช่วยเหลือน้องและอยู่ฝ่ายเดียวกับน้อง เมื่อเป็นเช่นนี้ลูกคนกลางอาจรู้สึกว่าเขาพ่ายแพ้พี่น้องคนอื่น ๆ หรืออาจคิดว่าเขามีอะไรที่เหนือกว่าพี่น้องคนอื่น ๆ ก็ได้ซึ่งในกรณีนี้เขาอาจพัฒนาการตระหนักรู้ (Awareness) เกี่ยวกับความเป็นไปของครอบครัวและเรียนรู้ทักษะในการจัดการเรื่องราวต่าง ๆ ได้ดี นอกจากนี้เขายังมีบุคลิกภาพที่แตกต่างจากพี่น้องคนอื่น ๆ และมักมีการแข่งขันในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับลูกคนโตด้วย

4 1 4 ลูกคนเล็ก (The Youngest Child) ลูกคนเล็กมักได้รับความสนใจจากครอบครัวมากที่สุดใบรรดาพี่น้องคนอื่น ๆ นอกจากนี้พ่อแม่ยังมีพี่ ๆ อีกหลายคนคอยช่วยดูแลเอาใจใส่รวมทั้งการเป็นพรรคพวกที่คอยปกป้องเมื่อได้รับความยุ่งยาก ลูกคนเล็กจึงกลายเป็นที่รักของครอบครัว จากการที่มีพี่ ๆ เป็นตัวแบบหลายคนทำให้เขากล้าที่จะสร้างสถานภาพของตนเองได้ดีกว่าคนอื่น ๆ ในครอบครัว ถ้าพัฒนาไปในทางที่ดีลูกคนเล็กจะมีลักษณะที่ชอบแข่งขันโดยจะพัฒนาการกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วน่าประหลาดใจรวมทั้งภารกิจที่ได้รับสำเร็จด้วยดี ในทางตรงกันข้าม ถ้าลูกคนเล็กถูกตามใจมากเกินไปอาจเรียนรู้ตลอดเวลาวาคนอื่น ๆ คอยเอาใจเขาอยู่ เขาอาจกลายเป็นคนช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ชอบพึ่งพิงผู้อื่น หรือคิดว่าผู้อื่นจะคอยช่วยเหลือตนเองเสมอ เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะพบว่าการจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก

4 1 5 ลูกคนเดียว (Only Child) การเป็นลูกคนเดียวมีทั้งข้อดีและข้อเสีย เมื่อเปรียบเทียบกับลูกคนอื่น ๆ ลูกคนเดียวเปรียบเหมือนลูกคนโตที่ไม่สูญเสียอำนาจ ลูกคนเดียวอาจมีประสบการณ์ที่ทั้งแปลกใจและผิดหวังเมื่อพบว่าตนเองไม่ได้เป็นศูนย์กลางของความสนใจหรือการยอมรับจากครอบครัว เนื่องจากลูกคนเดียวมักใช้เวลาส่วนใหญ่ในช่วงแรกของชีวิตอยู่กับผู้ใหญ่เขาจึงซึมซับลักษณะท่าทาง พฤติกรรม และเจตคติของผู้ใหญ่ได้เร็วมากกว่าพี่น้องคนอื่น ๆ และเนื่องจากเขาได้ใช้เวลาอยู่คนเดียวมากกว่าอยู่กับพี่หรือน้องจึงทำให้มีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการสูง อย่างไรก็ตามหากปราศจากตัวแบบหรือคู่แข่งแล้วลูกคนเดียวก็เกือบจะไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ที่จะแบ่งปันหรือได้รับความสนใจที่สมบูรณ์เลยและผลที่เกิดขึ้นเมื่อเขาโตเป็นผู้ใหญ่ ก็คือเขาจะมีความจำเกี่ยวกับสิ่งที่ดีน้อยจนกระทั่งกลายเป็นผู้ที่มีความท้อถอยง่าย แอดเลอร์พบว่าลูกคนเดียวมักถูกตามใจมากเกินไปและเป็นผู้ที่ขาดความสนใจทางสังคม

4 2 อิทธิพลของตำแหน่งหรือรูปแบบของครอบครัว ตำแหน่งลำดับที่การเกิดได้กลาวมานั้นไม่ได้อธิบายให้เห็นถึงแบบแผนของชีวิตที่ต้องมีลักษณะเฉพาะหรือทำให้เข้าใจได้ถึงลักษณะของปัจเจกชนได้อย่างครบถ้วน ลำดับการเกิดแต่เพียงอย่างเดียวนั้นไม่ได้มีความหมายพิเศษอะไรนอกจากชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของประสบการณ์ที่เด็กสองคนจะได้รับเมื่ออยู่ในสถานการณ์ของครอบครัวเดียวกันความคิดและการแปลความหมายของตำแหน่งลำดับที่การเกิดจึงจะเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต และบุคลิกภาพอย่างแท้จริง ลำดับการเกิดเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งในจำนวนหลาย ๆ ปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงในการทำความเข้าใจถึงอิทธิพลของตำแหน่งในครอบครัว เราสามารถจะอนุมานเกี่ยวกับบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลได้บ้างเมื่อเราทราบถึงลำดับการเกิด อย่างไรก็ตามเป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าเหตุการณ์จริง ๆ นั้นอาจแตกต่างกันได้ ซึ่งทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับ การรับรู้ การแปลความหมายความรู้สึกและการกระทำของแต่ละบุคคล

ตามความเป็นจริงแล้วเด็กจะเกิดมาในสภาพที่อ่อนแอ ช่วยตัวเองไม่ได้ และอยู่ท่ามกลางของผู้ใหญ่ โดยปกติเด็กจะทราบถึงสภาพของการช่วยตนเองไม่ได้ อย่างไรก็ตามถ้าเด็กเกิดความรู้สึกไม่มั่นคงอาจทำให้เขาเบี่ยงเบนหรือซ่อนความรู้สึกที่เป็นปมด้อยไว้ ซึ่งคมเพชร จัตรศุภกุล ได้กล่าวถึงอิทธิพลของครอบครัวที่ทำให้เด็กมีการปรับตัวแบบผิดปกติสรุปได้ดังนี้ (คมเพชร จัตรศุภกุล 2530 46 – 47)

4 2 1 พ่อแม่ที่ปกป้องลูกมากเกินไป (Parental Overprotection)

4 2 2 พ่อแม่ที่ตามใจลูกมากเกินไป (Parental Pampering)

4 2 3 พ่อแม่ที่ไม่ยอมรับลูก (Parental Neglect)

4 2 4 พ่อแม่ที่แตกแยกกัน (Parental Partiality)

4 2 5 พ่อแม่ที่ชอบข่มขู่ลูก (Parental Dominating)

5 การพัฒนาบุคลิกภาพที่ผิดปกติ (Maladjustment Personality) ตามทฤษฎีจิตวิทยาปัจเจกชนแอเดเลอร์ไม่ประเมินมนุษย์ว่าดีหรือเลว แต่การที่มนุษย์จะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการพัฒนาทางจิตวิทยาและทางสังคมซึ่งกิลลิลแลนด์ (Gilliland and Others 1984 42) ได้กล่าวถึงธรรมชาติของการปรับตัวที่ผิดปกติว่าเกิดจากสาเหตุที่ต่อเนื่องกัน 5 ประการ ดังต่อไปนี้

5 1 เกิดจากการมีความคิดที่ผิดเกี่ยวกับ “ตน” (Self) และโลกซึ่งมีผลทำให้มีจุดมุ่งหมายและแบบแผนชีวิตที่ผิดไปด้วย

5 2 เกิดจากการใช้พฤติกรรมที่ผิดปกติหลาย ๆ รูปแบบเพื่อปกป้องความคิดเกี่ยวกับ “ตน”

5 3 การปกป้องความคิดเกี่ยวกับ “ตน” จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้เผชิญกับสถานการณ์ที่เขาคิดว่าจะไม่ประสบผลสำเร็จ

5 4 ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นแสดงออกโดยการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางมากกว่าที่จะคำนึงถึงผู้อื่น

5 5 ขาดการตระหนักรู้เกี่ยวกับกระบวนการของความผิดพลาดที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ คอเรย์ (Corey 1985 184) ได้กล่าวถึงความผิดพลาดเบื้องต้นของแบบแผนชีวิตที่ทำให้มนุษย์มีพัฒนาการที่ผิดปกติ 5 ประการดังต่อไปนี้

- 5 5 1 การสรุปอ้างอิงที่เกินความเป็นจริง
- 5 5 2 การมีเป้าหมายที่เป็นไปไม่ได้
- 5 5 3 การมีความต้องการและการรับรู้ที่ผิดพลาด
- 5 5 4 การปฏิเสธถึงการมีคุณค่าของผู้อื่น
- 5 5 5 การมีค่านิยมที่ผิด ๆ

3 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีบุคลิกภาพของแอดเลอร์

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีบุคลิกภาพของแอดเลอร์นั้น ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามแบบของแอดเลอร์ ซึ่งงานวิจัยต่างประเทศนั้น พอสรุปได้ดังนี้

ไมเออร์ ได้ศึกษาเรื่องผลของการให้คำปรึกษาโดยใช้เทคนิคการเผชิญหน้าแบบแอดเลอร์ที่มีต่อนักเรียนที่ถูกส่งมารับการให้คำปรึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดผลการให้คำปรึกษาโดยใช้เทคนิคการเผชิญหน้าแบบแอดเลอร์ที่มีต่อนักเรียนดังกล่าว โดยการประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในชั้นเรียน นักเรียนแต่ละคนจะได้รับการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลอย่างน้อย 6 ครั้ง ๆ ละ 1 ชั่วโมงครึ่ง ประมาณ 8 สัปดาห์กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 2-6 อายุระหว่าง 7-13 ปี ที่ถูกส่งต่อมารับการให้คำปรึกษาและยังมีปัญหาทางด้านพฤติกรรม ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง (Myer 1989 2811-A)

เลสซ์ ได้ศึกษาเรื่องผลของความแตกต่างระหว่างการฝึกทักษะทางสังคม ตามแนวคิดของแอดเลอร์กับแนวคิดทางด้านพฤติกรรมนิยมในเด็กก่อนวัยรุ่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมผลของความแตกต่างระหว่างการฝึกทักษะทางสังคม ตามแบบแอดเลอร์กับตามแบบพฤติกรรมนิยมที่มีต่ออัตมโนทัศน์ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนจากโรงเรียนประถมศึกษาทั้งของรัฐบาลและเอกชนที่มีปัญหาด้านอารมณ์ และด้านพฤติกรรม ผลของการศึกษาพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างการฝึกทักษะทางสังคมในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แต่ไม่พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างการฝึกตามแบบแอดเลอร์ และตามพฤติกรรมนิยม ผลของการศึกษาสรุปได้ว่า อัตมโนทัศน์และพฤติกรรมสามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยใช้โปรแกรมการฝึกทักษะทางสังคม (Lesch 1989 1703-A)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีน เพศชาย ที่มีอายุระหว่าง 25 – 40 ปี ซึ่งเป็นผู้ติดยาเสพติดที่เคยรับการบำบัดรักษายาเสพติดในสถานพยาบาลมาแล้วกลับไปใช้ชีวิตในชุมชน แล้วหวนกลับมาติดยาเสพติดซ้ำตั้งแต่ครั้งที่ 5 ขึ้นไป โดยคัดเลือกจากแฟ้มประวัติผู้เข้ารับการบำบัดรักษา และเป็นผู้ที่สมัครใจเข้ามารับการบำบัดรักษายาเสพติดในชั้นตอนพิชยา ที่คลินิกยาเสพติด 8 ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากผู้เสพเฮโรอีนซ้ำทั้งหมด 15 คน

วิธีการศึกษารายกรณี

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษารายกรณีโดยดำเนินการ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1 การกำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐาน คือ เหตุการณ์ที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ กระบวนการคิด ตัดสินใจ รูปแบบชีวิตของผู้ติดยาเสพติด มีผลต่อการกลับไปเสพซ้ำหรือไม่

2 รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลของผู้ติดยาเสพติดที่เสพเฮโรอีนซ้ำโดยใช้เทคนิคต่างๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การสังเกตและการบันทึกพฤติกรรม ผู้วิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีนที่เข้ารับการบำบัด ในขณะที่มารับยาเมธาโดนและขณะที่มารับบริการให้คำปรึกษา เพื่อเก็บข้อมูลไว้ประกอบการพิจารณาวินิจฉัยพฤติกรรมการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ โดยบันทึกผลการสังเกต และตีความพฤติกรรมทุกครั้งที่เกิด

2.2 การสัมภาษณ์และการบันทึกการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีนที่กลับมาเสพเฮโรอีนซ้ำ โดยใช้การสัมภาษณ์ หลังจากยุติการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งแล้ว มีการบันทึกผลการสัมภาษณ์ทันที โดยในการสัมภาษณ์นั้น มีแนวทางในการสัมภาษณ์ ดังนี้ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีน เหตุการณ์ที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ เหตุผลของผู้เข้ารับการบำบัดในการเข้ารับการบำบัดรักษาค้นคว้า นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามแบบแผนชีวิตของแอลเลอร์ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบชีวิตของผู้ติดยาเสพติด ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงรูปแบบชีวิตของผู้ติดยาเสพติดว่ามีความเกี่ยวข้องกับการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำหรือไม่

2.3 แบบสอบถาม ผู้วิจัยให้ผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีนตอบแบบสอบถาม เพื่อศึกษารายละเอียดข้อเท็จจริงบางประการ ที่เป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยสาเหตุการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ และช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีน แบบสอบถามที่ใช้ มีดังนี้

2 3 1 แบบสอบถามบุคลิกภาพ 16 PF (The Sixteen Personality Factor Questionnaire) ของ เรย์มอนด์ บี แคทเทลล์ (Raymond B Cattell) เพื่อวัดบุคลิกภาพ 16 องค์ประกอบ

2 3 2 แบบสอบถามแบบแผนชีวิตของแอดเลอร์

2 4 แบบทดสอบ เพื่อให้ผลของการทดสอบมาช่วยในการวินิจฉัยปัญหา ซึ่งเป็นประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ แก่ผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีน ในการวิจัยครั้งนี้แบบทดสอบที่ใช้มีดังนี้

2 4 1การวาดภาพคน (Draw A Person) เรียกว่า DAP เป็นเครื่องมือทางจิตวิทยาชนิดหนึ่งสร้างขึ้นโดย มาโชเวอร์ (Machover) แปลโดย ศาสตราจารย์ ดร ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ เพื่อประเมินลักษณะบุคลิกภาพทั้งในทางปกติ และผิดปกติ

2 4 2การวาดภาพครอบครัว (Kinetic Family Drawing) เรียกว่า KFD เป็นเครื่องมือทางจิตวิทยาชนิดหนึ่งในการทดสอบบุคลิกภาพเพื่อศึกษาโครงสร้างของครอบครัว เป็นการชี้ให้เห็นถึงเจตคติที่บุคคลมีต่อครอบครัวและการรับรู้เรื่องบทบาทของแต่ละคนในครอบครัว แบบทดสอบนี้สร้างโดย Burns และ Kaufman ในปี 1970 แปลโดย ศาสตราจารย์ ดร ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์

3 การวินิจฉัยถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีนกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ รูปแบบชีวิตของผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีนที่มีผลต่อการกลับมาเสพเฮโรอีนซ้ำ นำเอาผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นที่ 2 มาเป็นพื้นฐานประกอบโดยนำทฤษฎีทางจิตวิทยามาช่วยในการวินิจฉัย

4 การช่วยเหลือ โดยการให้คำปรึกษารายบุคคลแก่ผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีนเข้าใจตนเองและหาแนวทางในการป้องกันการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำด้วยตนเองได้

5 การติดตามผล ผู้วิจัยติดตามผลภายหลังที่ให้การช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีนขณะที่ทำการศึกษาทุกระยะ โดยสังเกตจากพฤติกรรมมารับยาสม่ำเสมอและผลการตรวจปัสสาวะหาสารเสพติดเฮโรอีน

6 การสรุปผลและข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยสรุปสิ่งที่ได้จากการศึกษาการเสพเฮโรอีนซ้ำของผู้ติดยาเสพติดทั้งหมด และข้อเสนอแนะกับผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีนซ้ำ และหาแนวทางในการปรับปรุงวิธีการบำบัดรักษาการป้องกันการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดด้วยตนเองอย่างละเอียดทุกขั้นตอนโดยใช้เครื่องมือต่างๆ ดังรายละเอียดที่กล่าวไว้ในหัวข้อเรื่องเทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำข้อมูลมาสรุปหาข้อเท็จจริง ดังนั้นการรายงานผลการวิจัยครั้งนี้จึงเขียนสรุปเป็นรายบุคคล และโดยภาพรวมทั้ง 5 คน ตั้งแต่ลักษณะของปัญหา ประวัติต่าง ๆ โดยย่อ การวินิจฉัย การช่วยเหลือ การติดตามผล ตลอดจนการสรุปและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษารายกรณี ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดังนี้

กรณีศึกษารายที่ 1 นายต้น ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่วันที่ 3 สิงหาคม 2547 -

30 พฤศจิกายน 2547 (รวม 120 วัน)

ลักษณะทั่วไป นายต้น เป็นชายไทย อายุ 32 ปี รูปร่างผอมสูง ผิวเนื้อดำแดง ผมรองทรงแสกข้างสูงหยักศกเล็กน้อย นัยน์ตาสองชั้นสีดำโต ใบหน้าเรียวยาว แก้มตอบ คิ้วหนาดกดำ จมูกโด่งคมสัน ปากหนา สีปากคล้ำ การแต่งกายเสื้อผ้าสะอาด มักจะสวมเสื้อยืดคอกลมสีขาว กางเกงขายาว ท่าทางเป็นคนอารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส การพูดจา พูดติดๆขัดๆ เหมือนคนติดอ่าง จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ สามารถสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1 การสังเกตและการบันทึกการสังเกต

จากการสังเกตนายต้น ขณะที่มารับยาและขณะที่มารับบริการให้คำปรึกษา ทั้งหมด 8 ครั้ง พบว่า นายต้น เป็นคนที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ขาดพูด พูดจาไพเราะ มีสัมมาคารวะ สุภาพ เป็นคนที่ตรงต่อเวลา จะมารับยาทุกวัน ถ้าวันไหนมีธุระทำให้ไม่สามารถมารับยาได้ นายต้นจะโทรมาแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบทุกครั้ง นายต้นจะมีความวิตกกังวลสูงเกี่ยวกับเรื่องการรับยา อยากจะเลิกยาเสพติดให้ได้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะไม่ต้องการให้ทางบ้านทราบว่า นายต้นกลับไปเสพเฮโรइनซ้ำอีก เวลาพูดถึงเรื่องการหยุดเฮโรइन การบำบัดรักษา นายต้นจะมีสีหน้าเศร้าหมอง และครุ่นคิดหาวิธีที่จะทำให้ตนเองสามารถหยุดยาเสพติดให้ได้เร็วที่สุด นายต้นไม่เคยพูดคุยกับผู้ป่วยที่มารับการบำบัดรักษาที่คลินิกยาเสพติดเลยจะมารับยาแล้วกลับบ้านทันที ถ้าเจ้าหน้าที่นัดมาพูดคุยให้คำปรึกษาหรือถ้านายต้นมีปัญหาอะไร ก็จะมาพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์แล้วกลับบ้าน นายต้นจะไม่พูดคุยกับผู้ป่วยที่มารับการบำบัดรักษาเพราะเกรงว่าจะถูกชักชวนไปเสพเฮโรइनอีก นายต้นเป็นคนจิตใจไม่เข้มแข็ง อ่อนไหวง่าย จากการสังเกตนายต้น ทำให้ทราบว่านายต้นมีความตั้งใจในการบำบัดรักษา

2 การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ทั้งผู้รับการศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 จากการสัมภาษณ์นายต้นทั้งหมด 4 ครั้ง ได้ข้อมูลดังต่อไปนี้

ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวและสภาพทั่วไป ทำให้ทราบว่า นายต้น อายุ 32 ปี นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาบริหารธุรกิจการตลาด ปัจจุบันเช่าอพาร์ทเมนต์อยู่กับภรรยา 2 คน ภรรยาของนายต้นกำลังตั้งครรภ์ได้ประมาณ 3 เดือน นายต้นไม่ได้ประกอบอาชีพ ส่วนภรรยาประกอบอาชีพผู้ช่วยทันตแพทย์ที่คลินิกทันตกรรม

นายตันเป็นคนจังหวัดกระบี่ บิดามารดาอยู่ที่จังหวัดกระบี่ ฐานะทางครอบครัวอยู่ในระดับดี บิดามารดามีสวนยางอยู่ที่จังหวัดกระบี่ นายตันมีพี่น้องทั้งหมด 3 คน นายตันเป็นบุตรคนสุดท้อง มีพี่ชาย 2 คน พี่ชายคนโตทำงานอยู่ในกรุงเทพมหานคร พี่ชายคนที่ 2 เปิดกิจการค้าแร่อยู่ที่จังหวัดกระบี่ พี่ชายและนายตันต่างมีครอบครัวกันหมดแล้ว ความสัมพันธ์ในครอบครัวรักใคร่กันดี บิดามารดาจะเป็นห่วงนายตันมากที่สุดในบรรดาพี่น้องทั้ง 3 คน เนื่องจากนายตันเป็นบุตรชายคนเล็กและยังไม่ได้ประกอบอาชีพ อีกทั้งยังติดยาเสพติดอีกด้วย บิดามารดาคาดหวังอยากให้นายตันเรียนจบระดับปริญญาตรี ปัจจุบันบิดามารดาส่งเงินให้นายตันใช้จ่ายเดือนละ 10,000 บาท

ประวัติการใช้ยาเสพติด

“ผมเริ่มสูบบุหรี่ชายเรียน ม 5 ตอนนั้นอายุประมาณ 14 ปี ผมเห็นเพื่อนในโรงเรียนสูบกันในห้องน้ำของโรงเรียน แล้วเค้าก็ชวนผมสูบบุหรี่ ผมก็เลยลองสูบบุหรี่ ก็อยากสูบก็นึกว่ามันไม่ติดเพราะเวลาผมไม่ได้สูบก็นึกว่ามีอะไร แต่ผมก็สูบบุหรี่มาเรื่อยๆ จนผมเข้ากรุงเทพฯ เรียนต่อ แล้วมารู้จักกับเพื่อนที่เสพยาเฮโรइन ผมเห็นเค้าสูบบุหรี่ปากกัน (เอาเฮโรइनโรยลงบนบุหรี่) เค้าให้ลองฟรี ผมก็เลยลองดู แล้วผมก็เสพยาเรื่อย ๆ”

“ ผมรู้ว่าเป็นเฮโรइन แต่ไม่เข้าใจว่ามีผลยังไง ผมสูบบุหรี่อื่นได้ประมาณอาทิตย์หนึ่ง เพื่อนชวนผมไปเที่ยวเชียงใหม่ ผมมีอาการเสียนยา ผมยังไม่รู้เลยว่าเกิดจากอะไร พอกลับจากเชียงใหม่ผมก็ไปเกาะสมุยกับเพื่อนต่อ ผมคิดว่าผมเป็นไข้หวัด ชวนนั้นเป็นฤดูหนาวพอดีด้วย ผมใช้วิธีอาบน้ำ กินยาทิฟฟี่ พอหลังจากกลับจากเกาะสมุย ผมก็ไ้ยาวเลย โปกเหมือนเดิม”

“ผมรู้สึกชอบความเมา มันเพลิดเพลิน รู้สึกถึงความเป็นส่วนตัว ผมสูบบุหรี่เรื่อย ๆ ต่อมาผมก็เปลี่ยนมาฉีด ตอนแรกเพื่อนก็ฉีดให้ 2-3 ครั้ง ฉีดเองไม่เป็น ตอนหลังแยกจากเพื่อนเลยต้องฉีดเอง สูบมันต่างจากฉีด คือ ฉีดจะใช้ของน้อยกว่าสูบและก็เมามากกว่า สูบมีกลิ่นฉุนๆ รสชาติอีกแบบ ฉีดจะมีกลิ่นขึ้นจมูก หอม”

การเริ่มต้นเสพยาเฮโรइनของนายตันประกอบด้วย ประการที่ 1 เจื่อนไขด้านบุคคลจากภูมิหลังและประสบการณ์ในชีวิต นายตันเริ่มจากการมีประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดชนิดอื่นมาก่อน โดยพบเห็นการใช้ยาเสพติดจากเพื่อนในโรงเรียนทำให้เกิดความอยากรทดลอง ประการที่ 2 เจื่อนไขด้านโรงเรียน นายตันเลือกคบเพื่อนที่เสพยาเสพติดซึ่งนายตันมองว่าการสูบบุหรี่เป็นพฤติกรรมทั่วไปที่เกิดขึ้นในโรงเรียนประกอบกับสภาพทั่วไปภายในโรงเรียนมีการใช้ยาเสพติด เมื่อนายตันเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่โรงเรียนและได้พบเห็น ทำให้เข้าไปเริ่มเสพยาเสพติด ประการที่ 3 เจื่อนไขเกี่ยวกับการได้เฮโรइन กรณีนายตันได้ยาเสพติดไม่ว่าจะเป็น กัญชาหรือเฮโรइनในการเสพครั้งแรกนายตันได้ยาเสพติดมาฟรี ทำให้เกิดแรงผลักดันในการอยากทดลองโดยไม่ต้องลงทุนเสียเงิน ประการที่ 4 การเสพด้วยความไม่รู้ถึงโทษและพิษภัยของเฮโรइन จากกรณีของนายตัน นายตันไม่ทราบว่าผลจากการใช้เฮโรइनจะทำให้ตนเองติดและถ้าหยุดใช้จะเกิดอาการขาดยา และประการสุดท้ายที่ทำให้นายตันเสพยาเฮโรइनเนื่องจากการให้ความหมายของเฮโรइनในเชิงบวก นายตันให้ความหมายต่อความรู้สึกที่ได้รับจากการเสพ

เฮโรอินไปแล้วว่า ฤทธิ์ของเฮโรอินทำให้เกิดความรู้สึกเคลิบเคลิ้มสุขสบาย (Euphoria) เป็นความรู้สึกที่ทำให้เกิดความพึงพอใจต่อตนเอง ทำให้ตัดสินใจเสพเฮโรอิน

การบำบัดรักษา

“เมื่อประมาณปลายปี 2537 ผมเริ่มมีความคิดที่จะเลิกยาเสพติด ผมกลับไปบ้านที่จังหวัดกระบี่ ใช้วิธีการหักดิบ แต่มันทรมานมาก มันหนาว น้ำตาไหล มันปวดเมื่อยแบบปวดร่างกายทุกส่วนเลย ผมเลยไม่สามารถที่จะหยุดเฮโรอินได้ ผมเคยรักษาที่โรงพยาบาล ราษฎร์รักษ์ 8 ครั้ง รักษาที่โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ 8 ครั้ง ทุกครั้งหลังจากบำบัดรักษาครบแล้ว ผมกลับมาเล่นเฮโรอินอีกทุกครั้ง มันมีความคิดว่าใช้นิดหน่อยคงไม่ถึงกับติด พอได้เสพก็กลับมาติดทุกครั้ง”

“ก่อนที่ผมจะมารักษาที่ศูนย์ฯ วัดปากบ่อ ผมรักษาอยู่ที่บ้านพิชิตใจ พี่ชายของผมเป็นคนให้ผมไปรักษาที่บ้านพิชิตใจ เค้าดูทีวีแล้วรู้ว่าที่บ้านพิชิตใจรักษาคนติดยาเสพติด เค้าก็เลยให้ผมไปรักษา พอเข้าไปรักษาที่บ้านพิชิตใจ ผมก็เริ่มเห็นอนาคต เห็นสิ่งดีๆ ของบ้านพิชิตใจว่าผมจะได้สิ่งดีๆ แน่ ผมก็เลยยอมทนทุกอย่างเพื่อจะให้หยุดเสพได้ ผมอยู่ที่บ้านพิชิตใจ 1 ปี 8 เดือน พอออกจากบ้านพิชิตใจแล้ว ผมก็สามารถหยุดเฮโรอินได้ กลับไปเรียน ปวส จนจบ รู้สึกผมหยุดยาเสพติดได้ประมาณ 3 ปีกว่าๆ แล้วผมก็กลับมาเสพเฮโรอินอีกจนไม่ไหวแล้ว ก็เข้ามารักษาที่นี่”

จากคำบอกเล่าของนายตัน นายตันเข้ารับการบำบัดรักษาที่โรงพยาบาลราษฎร์รักษ์ 8 ครั้ง เข้ารับการบำบัดรักษาที่โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ 8 ครั้ง เข้ารับการบำบัดรักษาที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ 1 ครั้ง

การเลิกยาเสพติด

“ผมรู้สึกว่าผมใช้เฮโรอินมานานแล้วไม่มีอะไรดีขึ้นเลยในชีวิต เคยฉีดเฮโรอินจนเนื้อไปเลย แต่เพื่อนฉีดเกลือแกงให้ มันช่วยละลายความเข้มข้นของเฮโรอินแล้วเพื่อนก็ช่วยกันทุบๆ ให้ผมฟื้น ช่วงที่ผมติดเฮโรอินหนักๆ ผมขโมยเงินพ่อแม่ไปซื้อผง ขโมยตัดปาล์มในสวนของพ่อแม่ไปขาย พ่อแม่เอือมระอา เบื่อหน่ายผม ไล่ผมออกจากบ้านเพราะทนพฤติกรรมผมไม่ไหว ผมเสียใจมาก ร้องไห้บ่อย จนผมคิดว่าผมใช้ยาต่อไปไม่ได้แล้ว ผมต้องเลิกเพราะสังคมรังเกียจผม และผมก็รู้สึกผิดกับแม่ด้วยที่แม่เป็นคนพาผมไปรักษา ผมสัญญากับแม่ว่าจะเลิกให้ได้ แต่ผมก็กลับมาเสพเฮโรอินอีก”

“ผมรู้สึกเบื่อหน่ายกับการที่ต้องดิ้นรนหาเฮโรอินมาเสพทุกวัน เสี่ยงถูกตำรวจจับและต้องหลบหนีการเสก้นยา ผมกลับมาติดอีกที่บ้านก็ไม่ทราบ ผมจึงพยายามหยุดยาให้ได้ ก่อนที่ทางบ้านจะรู้และจะไปเรียนต่อปริญญาตรี และอีกอย่างตอนนี้ภรรยาผมก็กำลังตั้งท้องได้ 3 เดือน ผมจึงอยากจะเลิกยาให้ได้”

จากคำบอกเล่าของนายตัน นายตันเป็นคนที่มีความตั้งใจที่จะเลิกยาเสพติดเนื่องจากอยากจะหยุดยาเสพติดเพื่อครอบครัว ภรรยาและบุตร มีเป้าหมายในชีวิตที่หยุดยาเสพติดให้ได้แล้วจะกลับไปเรียนต่อระดับปริญญาตรี

การใช้ชีวิตช่วงที่หยุดเสพเฮโรอีน

“หลังจากที่ออกจากบ้านพิชิตใจ ผมกลับไปเรียนต่อจนจบ ปวส. แล้วก็ได้ทำงานที่บ้าน ตะวันใหม่เป็นเจ้าหน้าที่ดูแลเด็กของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ช่วงที่หยุดยา ผมกินเบียร์ทุกวันวันละ 2 ขวด ความรู้สึกมันอยากเมาเหล้า อารมณ์สนุก ผมว่าคนโง่ยามีความคิด 2 อย่างคือ เสียนกับเปรม มีความสุขกับการเมา”

การใช้ชีวิตของนายต้น นายต้นสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ สามารถที่จะเรียนหนังสือ แต่ก็ยังมีการใช้แอลกอฮอล์เพื่อชดเชยความรู้สึกอยาก

สาเหตุของการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ

“ที่จริงผมหยุดเฮโรอีนได้แล้วหลายครั้งแต่ก็กลับมาเสพทุกครั้ง มันรู้สึกอยากขึ้นมาเองเลย ผมรู้สึกชอบความเมา ผมออกไปเสพเอง ฐานะทางบ้านผมดี เวลาไปไหนในวงการนักเสพ ใครก็รู้จักผมเพราะเวลาซื้อที่ผมซื้อเยอะ เพื่อนจะคอยเอาอกเอาใจ เรามีเยอะจะได้เลี้ยงเค้าบ้างและผมก็เป็นคนใจกว้าง ผมเลยหาซื้อได้ง่าย”

“ครั้งสุดท้ายที่ผมกลับมาเสพเฮโรอีน ผมไปหาเพื่อนที่เคยอยู่ที่บ้านพิชิตใจด้วยกันที่บางปะกง ไปตกปลาด้วยกัน ผมไม่รู้ว่าเค้ากลับมาเล่นเฮโรอีนอีก เพื่อนของผมแอบเอากัญชาผสมบุหรี่ให้สูบ พอผมสูบเข้าไปทำให้ผมนี้กอยากเสพเฮโรอีน ผมรู้ว่ากัญชาเป็นปัญหาสำหรับผม มันทำให้ผมอยากเฮโรอีน แล้วผมก็ค้างบ้านเพื่อน 1 คืน พอเช้าเพื่อนก็เอาฝิ่นติดกับใบจาก (ฝิ่นที่เป็นก้อนใส่ในบ้องกัญชาให้สูบ) ผมก็สูบ พอกลับมากรุงเทพ ผมก็เลยเสพเฮโรอีนอีก”

“ผมเป็นคนใจอ่อน ใจไม่เข้มแข็ง ผมกลัวว่าตนเองจะเลิกไม่ได้เพราะทุกครั้งผมควบคุมตนเองไม่ได้จะกลับไปเสพเฮโรอีนทุกครั้ง”

จากคำบอกเล่าของนายต้น สรุปได้ว่า สาเหตุที่นายต้นกลับมาเสพเฮโรอีนซ้ำเกิดจากประการแรก เกิดจากตัวนายต้นเองที่มีลักษณะความไม่มั่นคงทางจิตวิทยา ขาดความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ ทั้งๆที่นายต้นทราบว่าผลเสียของการกลับมาเสพเฮโรอีนอีกเป็นอย่างไร เกิดจากความไม่ตั้งใจกระทำผิดและเมื่อได้เสพเฮโรอีน เฮโรอีนเป็นยาเสพติดที่เสพแล้วติดได้ง่ายมาก ทำให้ผู้เสพเกิดความรู้สึกติดใจในรสชาติของฤทธิ์เฮโรอีน เกิดความรู้สึกพึงพอใจ

ครอบครัว

“ผมมีพี่น้องทั้งหมด 3 คน ผมเป็นลูกคนเล็ก ในบรรดาพี่น้องพี่ชายคนโตของผม เค้าประสบความสำเร็จ เรียนเก่ง ทำงานดี พี่ชายอยากให้ผมเดินรอยตามเค้า ให้เรียนวิทย์ - คอมเหมือนเค้า แต่ผมรู้ว่าตัวเองหัวไม่ดี สุดท้ายผมก็เรียนวิทย์-คอมตามพี่ชาย พ่อแม่ผมก็เห็นดีด้วย ผมเรียนได้ 1 ปี ผมก็ตัดสินใจลาออก เรียนไม่ไหว พ่อแม่ผมอยากให้ผมเรียนปริญญาตรีให้จบ แม่จะชอบพูดให้ผมดูตัวอย่างพี่ชายผมเสมอ เวลามีปัญหาผมไม่กล้าปรึกษาพี่ชาย”

จากคำบอกเล่าของนายต้น นายต้นถูกบังคับให้เรียนในสาขาที่ตนเองไม่ชอบ ทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จด้านการเรียน และนายต้นเข้ามาอยู่กรุงเทพเพียงลำพัง พ่อแม่ไม่มีเวลาในการเอาใจใส่ดูแลชีวิตและความเป็นอยู่ของนายต้น เวลามีปัญหาไม่สามารถปรึกษาหารือกับใครได้เลย

การสัมภาษณ์ภรรยาของตน

นายต้นเป็นคนจิตใจดี รักครอบครัว “ ตอนนี้หนูท้องได้ 3 เดือน พี่เค้าพาหนูไปฝากท้องที่โรงพยาบาล ซ้อมอาหารบำรุงให้ลูกแข็งแรง เค้าพยายามที่จะหางานทำเห็นบอกว่าจะเปิดร้านซ่อมโทรศัพท์มือถือ เค้าบอกจะไม่ให้หนูไปทำงานให้ลาออก เค้าเป็นหัวหน้าครอบครัว เค้าจะพยายามเลิกยาให้ได้แล้วจะทำงาน” ภรรยาของนายต้นเข้าใจดีว่า การเลิกยาเสพติดไม่ใช่เรื่องง่ายและพยายามให้กำลังใจกับนายต้นเสมอ “ หนูเห็นพี่เค้าพยายามที่จะหยุดยาเสพติดเองให้ได้ บางทีเค้าก็ลองหยุดยาเมธาโดนเอง ทนอยู่ได้สัก 2-3 วัน ก็ไม่ไหวมีอาการปวดกระตุกไปทั้งตัว จนเค้าทนไม่ไหวก็ต้องไปทานยาต่อ หนูก็คอยพูดให้กำลังใจเค้า คอยดูแลเค้าเวลาที่มีอาการอยากยา”

2.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบแผนชีวิตของแอดเลอร์ ทราบว่า นายต้นเป็นบุตรคนที่ 3 ในจำนวนพี่น้องทั้ง 3 คน พี่ชายคนโตของนายต้นเป็นคนชอบความถูกต้อง รักษาคำพูด มีความรับผิดชอบสูง รักครอบครัว พี่ชายคนที่สองเป็นคนไม่ค่อยพูด ไม่ค่อยเปิดเผยความรู้สึกของตนเองให้คนอื่นรับรู้ มีความรับผิดชอบสูง ซึ่งทั้ง 2 คนแตกต่างจากนายต้นตรงที่นายต้นไม่มีความรับผิดชอบ ชอบอู้งาน ในระหว่างพี่น้องทั้ง 3 คน นายต้นมีลักษณะฉลาดน้อยที่สุด ผลสัมฤทธิ์เบื้องต้นประสบความสำเร็จน้อยที่สุด ทำงานหนักน้อยที่สุด เป็นที่พอใจน้อยที่สุด ไม่มีลักษณะของการรุกราน มีเสน่ห์น้อยที่สุด คล้อยตาม เข้ากับผู้อื่นน้อยที่สุด มีระเบียบแบบแผนน้อยที่สุด แข็งแรงเป็นนักกีฬา มีลักษณะนี้เท่าๆ กับพี่ชายทั้ง 2 คน ไม่เชื่อฟังมากที่สุด ถูกตามใจมากที่สุด ไม่มีลักษณะของการวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่น ไม่มีลักษณะบงการผู้อื่น มีความเป็นหญิงมากที่สุด มีความเป็นชายเท่ากับพี่ชายทั้ง 2 คน เข้ากับคนอื่นง่ายน้อยที่สุด กล้าหาญเท่ากับพี่ชายทั้ง 2 คน มีความรับผิดชอบน้อยที่สุด มีอุดมคติน้อยที่สุด วัตถุนิยมเท่ากับพี่ชายทั้ง 2 คน รักสนุกสนานมากที่สุด เรียกร้องมากที่สุด วิพากษ์วิจารณ์ตนเองเท่ากับพี่ชายทั้ง 2 คน ชอบเข้าสังคมมากที่สุด ไม่มีลักษณะออกจากสังคม อ่อนไหวง่ายมากที่สุด พี่น้องที่แตกต่างจากนายต้นมากที่สุด คือ พี่ชายคนโตเพราะมีความรับผิดชอบสูงมาก และพี่น้องแต่ละคนไม่เหมือนนายต้นเลย ตอนที่นายต้นเป็นเด็กมักจะเล่นกับพี่ชายคนที่ 2 เนื่องจากวัยใกล้เคียงกัน ในระหว่างพี่น้องไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกัน ทุกคนจะเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน พี่ชายคนโตประสบความสำเร็จมากที่สุด เรื่องการศึกษา หน้าที่การงาน นายต้นเคยประสบอุบัติเหตุมอเตอร์ไซด์ล้ม ปี 2542 เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ได้รับบาดเจ็บกระดูกแขนซ้าย เป็นแผลตามตัว นายต้นเป็นเด็กที่เอาแต่ใจตนเอง เมื่อถามว่าโรงเรียนเปรียบเหมือนกับอะไร นายต้นตอบว่าโรงเรียนเปรียบเหมือนบ้านหลังที่ 2 เพราะเวลาไปโรงเรียนมีเพื่อนเล่น สนุก ตอนเด็กนายต้นกลัวงูมาก มีความฝันอยากเป็นครูตามชนบทจะได้ช่วยเหลือสังคม ในกลุ่มเพื่อน นายต้นจะเป็นผู้ตามยังงี้ก็ได้ เพื่อนว่างี้ก็ว่าตามกัน พัฒนาการทางด้านร่างกายและด้านเพศของนายต้นปกติ พัฒนาการด้านสังคม ตอนเป็นเด็กนายต้นเข้าสังคมยาก แต่พอโตขึ้นสามารถเข้าสังคมได้ดี สิ่งที่มีคุณค่าที่สุดในครอบครัวคือการที่ทุกคนอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน สิ่งที่ดีเยี่ยมที่สุดในชีวิตครอบครัวคือการติดยาของนายต้นทำให้เกิดผลกระทบ

ต่างๆ เป็นลูกโซ่ทั้งตนเองและครอบครัว ข้อมูลของบิดามารดา ปัจจุบันบิดาของ นายตัน อายุ 66 ปี มารดาอายุ 55 ปี บิดาไม่ได้ประกอบอาชีพ มารดาประกอบอาชีพค้าขายน้ำแข็ง บิดาเป็นคนใจดีมาก ใจอ่อน ชอบสงสารคน ไม่ดื่มเหล้า ไม่เล่นการพนัน มารดาเป็นคนไม่ว่าจะทำอะไรจะต้องมีประโยชน์ต่อครอบครัว มีรายได้ มีความเสียสละต่อครอบครัวมาก มารดาเป็นคนขยัน ประหยัด เก่งการงาน ชอบบ่นจู้จู้จุกจิก ความคาดหวังของบิดาและมารดาต่อลูกๆ เหมือนกัน คือ อยากให้ลูกประสบความสำเร็จด้านการศึกษา การงาน ตอนเด็ก นายตันน้อยใจ มารดาคิดว่ามารดาไม่ค่อยรักนายตัน ตัวอย่างเช่น เวลาไปเที่ยวทัศนศึกษา มารดาจะไม่ให้นายตันไปแต่เวลาพี่ๆ ขอจะให้ไป ลูกคนโปรดของบิดาคือนายตัน เพราะบิดาจะมองว่านายตันยังเป็นเด็กและเป็นลูกคนเล็ก ลูกคนโปรดของมารดาคือพี่ชายคนโตเพราะประสบความสำเร็จทุกด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับลูกๆ คือ โดยปกติจะเฉยๆ กับลูก แต่ในใจลึกๆ ลูกๆ ก็ทราบดีว่าบิดารักลูกๆ มาก ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับลูกๆ จะดี รักลูกแต่ชอบบ่น พี่น้องที่เหมือนบิดามากที่สุดคือพี่ชายคนโต ใจดีเหมือนบิดา พี่น้องที่เหมือนมารดามากที่สุดไม่มี โดยปกติแล้วพี่น้องจะมองบิดามารดาว่าเป็นคนรักครอบครัว บิดามารดาเลี้ยงนายตันมาตั้งแต่เด็กจนโต ไม่มีผู้ปกครองคนอื่น ในส่วนของหัวข้อคำถามเกี่ยวกับความทรงจำเก่าและความฝัน นายตันมีความทรงจำที่ฝังใจที่สุดอยู่เรื่องเดียวคือน้อยใจมารดาที่ไม่รักนายตัน มีเหตุการณ์ คือ สมัยเรียนชั้นประถมศึกษา นายตันล้างจานและมีการเถียงกันล้างจานกับพี่ชายคนที่สอง มารดาก็เอาจานมาตีหัวนายตัน ซึ่งความทรงจำนั้นทำให้นายตันรู้สึกวามารดาไม่รักนายตันมาตลอด

2 3 การวาดภาพคน (Draw a Person) พบว่า นายตันมีปัญหาทางอารมณ์ แต่ชอบกลบเกลื่อน มีความวิตกกังวล สับสนทางความคิด มีลักษณะฟุ้งฟิง มีบุคลิกภาพฟุ้งผู้อื่นขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีวุฒิภาวะไม่เหมาะสมกับวัย เก็บกด พยายามที่จะควบคุมตนเอง

2 4 การวาดภาพครอบครัว (Kinetic Family Drawing) นายตันวาดภาพบิดามารดาของนายตันกำลังยืนดูลูก ๆ ทั้ง 3 คน ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ แสดงถึงความสนใจความห่วงใยของบิดามารดาที่มีต่อลูก ๆ ความสัมพันธ์ในครอบครัวรักใคร่กันดี บิดามารดามีอำนาจในการควบคุมดูแลลูก ๆ

2 5 ข้อมูลจากแบบสอบถามบุคลิกภาพ 16 PF (The Sixteen Personality Factor Questionnaire) ของเรย์มอนด์ บี แคทเทลล์ (Raymond B Cattell) เพื่อวัดบุคลิกภาพ 16 องค์ประกอบ ทราบว่า นายตัน มีองค์ประกอบลักษณะนิสัย 16 ด้าน ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบด้านการเข้าสังคม (A) นายตันมีลักษณะนิสัยสำรวจ ชอบทำอะไรคนเดียว ไม่สนใจใคร ไม่ชอบแสดงออก ไม่ชอบมีกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น แยกตัวจากผู้อื่นและปรับตัวยาก

องค์ประกอบด้านสติปัญญา (B) นายตันมีลักษณะเป็นผู้ที่ฉลาด มีสติรอบคอบ มีวิจรรณญาณในการแก้ปัญหาและมีความบากบั่น

องค์ประกอบด้านความมั่นคงทางอารมณ์ (C) นายตันมีลักษณะเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ต่ำ อารมณ์ไม่มั่นคง ขาดความอดทน วิตกกังวล เปลี่ยนแปลงง่ายและหงุดหงิด

องค์ประกอบด้านการกล้าแสดงออก (E) นายต้นมีลักษณะนิสัยอ่อนน้อม โอนอ่อน ผ่อนตามผู้อื่น สุภาพ สงบเสงี่ยม เจียม ระวังระวังตนเองและไม่กล้าแสดงออก

องค์ประกอบด้านความร่าเริง (F) นายต้นมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะนิสัยจริงจัง ระวังระวัง เจียมขริ่ม ไม่ช่างพูด ครุ่นคิดและจริงจังต่อชีวิต

องค์ประกอบด้านมโนธรรม (G) นายต้นมีลักษณะผู้ที่มีมโนธรรม มีความรับผิดชอบ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ อุดหนุน รอบคอบ มีจรรยาบรรณและสามารถรักษาความลับได้

องค์ประกอบด้านการกล้าเผชิญ (H) นายต้นมีลักษณะอาย ไม่กล้า หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับเพศตรงข้าม ขาดความมั่นใจในตนเอง และไม่ชอบติดต่อกับผู้อื่น

องค์ประกอบด้านจิตใจอ่อนโยน (I) นายต้นมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะจิตใจอ่อนโยน อ่อนไหวง่าย ไม่อดทน ชอบพึ่งพาและขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์

องค์ประกอบด้านความระแวง (L) นายต้นมีลักษณะไม่ไว้วางใจผู้อื่น ระวังระวังไม่เชื่อใครง่าย ปรับตัวง่าย ถือความคิดของตนเป็นสำคัญ ช่างสงสัยและอิจฉา

องค์ประกอบด้านการจินตนาการ (M) นายต้นมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะเป็นนักปฏิบัติ อยู่ในกฎเกณฑ์ หรือขนบธรรมเนียมประเพณี และกระทำแต่สิ่งที่เป็นจริง

องค์ประกอบด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (N) นายต้นมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ทันสมัย รู้เท่าทันเหตุการณ์และปรับตัวได้ดี

องค์ประกอบด้านความวิตกกังวล (O) นายต้นมีลักษณะหวาดกลัว ตื่นเต้น วิตกกังวล ตกใจง่าย มีความรู้สึกไม่ปลอดภัย และท้อแท้ใจ

องค์ประกอบด้านความอิสระเสรี (Q₁) นายต้นมีลักษณะเป็นนักทดลอง ชอบทดลอง ชอบวิเคราะห์ วิचारณ์ ชอบการเปลี่ยนแปลง สนใจการใช้สติปัญญา และเป็นนักปฏิบัติ

องค์ประกอบด้านการพึ่งตนเอง (Q₂) นายต้นมีลักษณะพึ่งกลุ่ม ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นผู้ตามที่ดีและเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น

องค์ประกอบด้านการควบคุมอารมณ์ (Q₃) นายต้นมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะควบคุมตนเองไม่ค่อยได้ ไม่มีระเบียบ ไม่มีวินัยในตนเอง ไม่ชอบปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมและทำตามความต้องการของตนเอง

องค์ประกอบด้านความเครียด (Q₄) นายต้นมีลักษณะมีความเครียด มีความขัดแย้งในใจ ตื่นเต้น ตกใจง่าย หงุดหงิด ใจร้อน มีปัญหาเรื่องการตัดสินใจ

3 การวินิจฉัย

จากการรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ สามารถวินิจฉัยได้ว่า สาเหตุที่นายต้นกลับมาเสพเฮโรอีนซ้ำเกิดจากองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันหลายประการ ประการแรก เจื้อนไขด้านบุคคลจากภูมิหลังและประสบการณ์ในชีวิตของนายต้น ที่นำไปสู่การเสพเฮโรอีนครั้งแรก ส่งผลให้นายต้นเสพต่อเนื่อง ประการที่ 2 เกิดจากการเลือกคบเพื่อน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่เสพยาเสพติดทำให้เกิดแรงผลักดันให้กลับไปเสพเฮโรอีน

ซ้ำอีก ประการที่ 3 เกิดจากบุคลิกภาพของตัวนายตนเองเป็นคนที่จิตใจอ่อนไหวง่ายซึ่งจากการทำแบบทดสอบพบว่า นายต้นมีแนวโน้มที่มีลักษณะบุคลิกภาพพึงพิง มีความวิตกกังวลสูง พยายามที่จะควบคุมตนเองไม่ให้กลับไปเสพเฮโรइनอีก แต่สุดท้ายก็มีปัจจัยหลายประการที่ทำให้ให้นายต้นกลับไปเสพซ้ำอีก ประการที่ 4 เกิดจากการให้ความหมายเฮโรइनในเชิงบวก นายต้นให้ความหมายต่อความรู้สึกที่ได้รับจากการเสพเฮโรइनไปแล้วว่า ฤทธิ์ของเฮโรइनทำให้เกิดความรู้สึกเคลิบเคลิ้มสุขสบาย (Euphoria) ประการที่ 5 เกิดจากลักษณะครอบครัวของนายต้นที่พ่อแม่ไม่มีเวลาในการเอาใจใส่ดูแลชีวิตและความเป็นอยู่ของนายต้น เวลามีปัญหาไม่สามารถปรึกษาหารือกับใครได้ ประการที่ 6 เกิดจากการเข้าไปอยู่ในสถานการณ์แวดล้อมที่ทำให้กลับไปเสพเฮโรइन พบกับเพื่อนที่เคยเสพโดยไม่ได้เตรียมรับกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้นการกลับมาเสพเฮโรइनซ้ำของนายต้นจึงเกิดจากองค์ประกอบหลายประการที่สัมพันธ์กัน แม้ว่านายต้นสามารถที่จะเลิกยาเสพติดได้แล้ว ก็มีโอกาที่จะกลับมาเสพเฮโรइनซ้ำได้ รูปแบบชีวิตของนายต้นมีผลต่อการกลับไปเสพเฮโรइनซ้ำ คือ นายต้นรู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย พ่อแม่ไม่ทำหน้าที่ตามบทบาท ไม่เอาใจใส่ เลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

4 การช่วยเหลือ

4.1 ผู้วิจัยให้คำปรึกษาแก่นายต้น โดยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person – Centered Counseling) ทฤษฎีนี้เน้นความจริงของชีวิตว่า ผู้รับคำปรึกษามีความสามารถอยู่ในตนเองที่จะเข้าใจถึงองค์ประกอบของชีวิตอันเป็นสาเหตุที่ทำให้ตนเองไม่มีความสุข ผู้รับคำปรึกษามีความสามารถที่จะนำชีวิตและสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคลิกภาพของตนเองให้เหมาะสม ผู้วิจัยให้คำแนะนำเรื่องความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการกลับไปเสพเฮโรइनซ้ำเพื่อให้ให้นายต้นสามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงได้ พยายามหยุดใช้เฮโรइनให้ได้ และให้กำลังใจนายต้น ให้นายต้นพัฒนาตนเองให้บรรลุเป้าหมายในชีวิตที่นายต้นคาดหวัง คือ การเลิกเฮโรइनเพื่อครอบครัว และเรียนต่อระดับปริญญาตรีให้สำเร็จ ผู้วิจัยให้คำปรึกษานายต้น 3 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที ผลจากการให้คำปรึกษานายต้น นายต้นมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น

4.2 ผู้วิจัยให้คำปรึกษาแนะนำเรื่องการป้องกันการกลับไปเสพซ้ำแก่ภรรยานายต้น เพื่อให้ครอบครัวมีส่วนในการให้กำลังใจ ช่วยเหลือให้นายต้นสามารถที่จะหยุดใช้เฮโรइनได้ ซึ่งภรรยาเข้าใจและให้ความช่วยเหลือนายต้นเป็นอย่างดี

5 การติดตามผล

ผู้วิจัยติดตามผลหลังจากให้การช่วยเหลือนายต้นโดยให้คำปรึกษา พบว่า นายต้นมีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น พฤติกรรมการเสพยาระหว่างการบำบัดรักษาลดลง ซึ่งจากการสัมภาษณ์พยาบาล ทราบว่า ผลการตรวจปัสสาวะทั้งหมด 8 ครั้ง ไม่พบสารเสพติดเฮโรइनทั้งหมด 8 ครั้ง และนายต้นมีความตั้งใจในการบำบัดรักษา มารับยาสม่ำเสมอ

6 การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษานายตัน พบว่า สาเหตุที่ทำให้นายตันกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำเกิดจากองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันหลายประการ ซึ่งเกิดจากนายตันมีบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสม เป็นคนจิตใจอ่อนไหว ขาดความมั่นใจในตนเอง มีความวิตกกังวลสูง เกิดจากการปฏิสังสรรค์กับเพื่อนที่เคยเสพยาเสพติด นายตันอยู่ในสภาพครอบครัวที่เลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย พ่อแม่ไม่มีเวลาในการเอาใจใส่ดูแลชีวิตและความเป็นอยู่ของนายตัน แบบแผนชีวิตของนายตันทำให้เกิดปมด้อยไม่ทัดเทียมกับพี่น้อง และเกิดจากความรู้สึกติดใจรสชาติของเฮโรอีน

ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันบำบัดรักษา

- 1 ควรมีการฝึกให้ผู้เข้ารับการบำบัดเข้าใจตนเองว่าเหตุการณ์อย่างไรที่ทำให้กลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ โดยใช้กลุ่มบำบัดเพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงตัวกระตุ้นที่ทำให้กลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ
- 2 ควรเสริมสร้างให้ผู้เข้ารับการบำบัดเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถในการหยุดเฮโรอีนด้วยตนเองได้ โดยใช้ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตน (Self – efficacy theory) เป็นแนวทางในการบำบัดรักษา
- 3 ส่งเสริมให้ครอบครัวผู้เข้ารับการบำบัดเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือ ดูแลไม่ให้ผู้เข้ารับการบำบัดกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ โดยใช้การให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อให้ครอบครัวเข้าใจผู้เข้ารับการบำบัด ยอมรับและให้กำลังใจผู้เข้ารับการบำบัดในการเลิกเฮโรอีน
- 4 ควรมีการติดตามดูแลผู้ป่วยที่ผ่านการบำบัดรักษาแล้วเป็นระยะ ๆ ทุกรายอย่างน้อย 1 ปี เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ

กรณีศึกษารายที่ 2 นายเจต ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่วันที่ 3 สิงหาคม 2547 – 30 พฤศจิกายน 2547 (รวม 120 วัน)

ลักษณะทั่วไป นายเจตเป็นชายไทย อายุ 25 ปี ผิวขาวเหลือง รูปร่างค่อนข้างผอมสูง สูงประมาณ 165 เซนติเมตร น้ำหนัก 55 กิโลกรัม ดาสองชั้น ใบหน้ารูปไข่ ผิวหน้าเรียบ ไม่มีสิว และรอยแผลเป็น แต่เวลานายเจตไปเสพเฮโรอีนหน้าจะเป็นผื่นแดง จมูกโด่ง แต่งกายสะอาด เรียบร้อย เป็นคนพูดน้อย แต่ถ้าเกิดความคุ่นเคยจะพูดเก่ง พูดจาสุภาพ เวลาที่มีปัญหากับครอบครัว สีหน้าแววตาจะเศร้า ไม่ค่อยพูดจา จากการรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ สามารถสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลได้ ดังนี้

1 การสังเกตและการบันทึกการสังเกต

จากการสังเกตนายเจต ขณะที่มารับยา และขณะที่มารับบริการให้คำปรึกษาทั้งหมด 8 ครั้ง พบว่านายเจตเป็นคนเงียบๆ เงยๆ ตามคำตอตอบ ต้องใช้เวลาในการสร้างสัมพันธภาพค่อนข้างสูง แต่เมื่อสัมพันธภาพดีแล้ว นายเจตจะพูดคุยมกขึ้น เป็นคนพูดจาไพเราะ มีสัมมาคารวะ ไม่ค่อยยิ้มแย้มแจ่มใส เวลาที่ทะเลาะกับมารดาเกี่ยวกับเรื่องการใช้ยาเสพติดจะมีสีหน้า

เศร้าหมอง นายเจตมีความตั้งใจที่จะเลิกยาเสพติดเพราะเบื่อทะเลาะกับมารดา นายเจตไม่เคยพูดคุยกับผู้ป่วยที่มารับการบำบัดรักษาที่คลินิกยาเสพติดเลย มารับยาเสร็จแล้วก็จะกลับบ้านหรือกลับไปทำงานต่อทันที นอกจากนี้เรื่องมาขอคำปรึกษาก็จะอยู่ที่คลินิกยาเสพติดต่อ หรือถ้าเจ้าหน้าที่นัดมาพูดคุยให้คำปรึกษาก็จะอยู่รอ ยังไม่กลับบ้าน และจากการสังเกต นายเจตขณะที่พูดคุยกับมารดา นายเจตจะพูดกับมารดาไม่ดี ตะคอกใส่มารดา อารมณ์ฉุนเฉียวเวลาที่พูดคุยกับมารดา พูดจาน่าเสียงแข็งกระด้าง ซึ่งนายเจตบอกว่าที่ตนเองพูดกับมารดาไม่ดีเพราะมารดาจู้จี้ขี้บ่น ชอบจับผิดนายเจตว่ากลับมาใช้ยาเสพติดอีก และมารดามักจะพูดกับนายเจตไม่ดีก่อนชอบดุด่าว่ากล่าวนายเจต ทำให้นายเจตเกิดความเครียด

2 การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ทั้งผู้รับการศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 จากการสัมภาษณ์นายเจตทั้งหมด 4 ครั้ง ได้ข้อมูลดังต่อไปนี้

ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวและสภาพทั่วไป ทำให้ทราบว่านายเจต อายุ 28 ปี นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบัน นายเจตพักอาศัยอยู่กับมารดา บิดาของนายเจตมีภรรยาใหม่ แต่ก็ยังติดต่อกับนายเจตบ้าง บิดาของนายเจตประกอบอาชีพค้าขาย มารดาประกอบอาชีพรับเหมาก่อสร้าง สวณนายเจตช่วยมารดาประกอบกิจการรับเหมาก่อสร้าง นายเจตมีพี่ชาย 1 คน อายุ 31 ปี มีครอบครัวแล้ว พี่ชายของนายเจต แยกครอบครัวไปอยู่กับภรรยาที่บ้านอีกหลังหนึ่ง ซึ่งอยู่ใกล้ๆ กับบ้านนายเจต พี่ชายของนายเจตประกอบอาชีพรับจ้างเป็นพนักงานบริษัท นายเจตได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากมารดามาโดยตลอด ซึ่งจากการสอบถามนายเจต มารดาให้ความรักและเอาใจใส่นายเจตมาก ให้อิสระในการคิดและตัดสินใจ แต่หลังจากที่นายเจตเริ่มใช้ยาเสพติด มารดาเข้มงวดมาก จะคอยจับผิดและบ่นนายเจตเป็นประจำ ทำให้นายเจตกับมารดาทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ แต่นายเจตก็ยังช่วยมารดาประกอบอาชีพเหมือนเดิม ฐานะทางครอบครัวนายเจตอยู่ในระดับดีมาก

ประวัติการใช้ยาเสพติด

“ครั้งแรกผมเริ่มสูบบุหรี่ก่อน สูบบุหรี่ตอนผมอายุ 13 ปี ผมคิดว่าสูบบุหรี่ไม่เสียหาย เป็นเรื่องธรรมดา พ่อผมก็สูบบุหรี่ แล้วผมก็มาเสพยาเฮโรอีนตอนอายุ 14 ปี ผมเรียนอยู่ ม 2 ในโรงเรียนมีนักเรียนเสพยาเฮโรอีนกันเยอะ ส่วนใหญ่จะเป็นรุ่นพี่ที่อยู่โรงเรียนเดียวกัน เค้าสูบกันบริเวณใต้ตึกโรงเรียน ในห้องน้ำของโรงเรียน ผมเห็นก็เลยอยากลองสูบบุหรี่บ้าง รุ่นพี่ให้ลองสูบบุหรี่ ผมสูบแล้วก็หลับ รู้สึกสบายใจ หลังจากนั้นผมก็สูบมาเรื่อยๆ แล้วก็เปลี่ยนมาฉีดเฮโรอีน”

“ตอนนั้นผมเรียนอยู่ ม 2 ผมมีปัญหากับอาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ชอบเรียกผมมาหยิกหัวนม ผมก็ไม่ทราบเหมือนกันว่าทำไม ผมเลยไม่ค่อยอยากเข้าเรียนและผมก็เล่นเฮโรอีนด้วย ผมเข้าเรียนบ้างไม่เข้าเรียนบ้าง เข้าเพื่อนให้เวลาเรียนพอจนผมจบ ม 3”

“พอผมจบ ม 3 ผมก็ไปเรียนต่อ ม 6 แต่ผมเรียนไม่จบเพราะผมใช้เฮโรइनเยอะ ช่วงนั้นผมเสพยาเฮโรइनวันละบีก ผมรับสอนพิเศษช่วยน้ำทำให้มีเงินมาซื้อผงเยอะ ผมรู้สึกชอบเวลาที่เล่นแล้วผมจะหลับ พอผมเรียนไม่จบแม็กก็ให้ผมไปเรียน กศน ”

“พี่ชายของผมก็ใช้เฮโรइन ผมเห็นพี่ชายผมใช้ด้วย ผมก็เลยรู้สึกว่ามันเห็นเป็นไร แต่พี่ชายผมเลิกเฮโรइनได้ คำใช้ไม่เยอะเหมือนผม คำเลยเลิกได้”

การเริ่มเสพยาเฮโรइनของนายเจตประกอบด้วย ประการที่ 1 เจื่อนไขด้านบุคคลจากภูมิหลังและประสบการณ์ในชีวิต นายเจตเริ่มจากการมีประสบการณ์สูบบุหรี่มาก่อน โดยเห็นพ่อสูบบุหรี่เป็นเรื่องปกติ เมื่อมาพบเห็นรุ่นพี่ที่โรงเรียนสูบบุหรี่ใสเฮโรइनจึงคิดว่าเป็นเรื่องปกติใครๆก็สูบกัน และเห็นพฤติกรรมเหล่านี้ได้ติ๊กโรงเรียน ห่องน้ำโรงเรียน จึงเกิดความอยากลอง ประการที่ 2 เจื่อนไขด้านโรงเรียน สภาพทั่วไปภายในโรงเรียนมีการใช้ยาเสพติด นายเจตพบเห็นทำให้เข้าไปเสพยาเสพติดประกอบกับบรรยากาศในห้องเรียนทำให้นายเจตไม่ยากเข้าเรียน จึงทำให้นายเจตไปเสพยาเฮโรइनอย่างต่อเนื่อง ประการที่ 3 เจื่อนไขเกี่ยวกับการได้เฮโรइन นายเจตได้เฮโรइनจากรุ่นพี่ฟรีจึงเกิดแรงผลักดันให้เกิดความอยากลองโดยไม่ต้องลงทุนเสียเงิน ประการที่ 4 เกิดจากครอบครัวของนายเจตมีผู้เสพยาเสพติดคือพี่ชายของนายเจต ทำให้เกิดการเลียนแบบ คิดว่าการเสพยาเฮโรइनไม่ใช่เรื่องเสียหาย และประการสุดท้าย คือ การที่นายเจตได้ทดลองเสพยาเฮโรइनแล้วให้ความหมายต่อความรู้สึกที่ได้รับจากการเสพยาเฮโรइनไปแล้วว่า ฤทธิ์ของเฮโรइनทำให้เกิดความรู้สึกเคลิบเคลิ้มสุขสบาย (Euphoria) เป็นความรู้สึกที่ทำให้เกิดความพึงพอใจต่อตนเอง ทำให้ตัดสินใจเสพยาเฮโรइन

การบำบัดรักษา

“พอแม่ผมรู้ว่าผมติดยา แม็กก็ให้ผมไปรักษาที่ถ้ำกระบอก ประมาณปี 2537 ที่ถ้ำกระบอกรักษาโดยให้กินยาน้ำ พอผมกินยาน้ำแล้วผมก็อาเจียน จริงๆ แล้วผมต้องรักษาที่ถ้ำกระบอกประมาณ 45 วัน แต่ผมอยู่แค่ 10 วัน ผมก็ออกจากถ้ำกระบอก ผมยังมีอาการขาดยาอยู่ผมก็เลยกลับไปเสพยาอีก”

“พอปี 2543 ผมรักษาที่ศูนย์เกิดใหม่ที่ราชบุรี ผมอยู่ที่นั่น 1 ปี รับการรักษาแบบให้ความรู้และกินยาถูกลง ผมก็หยุดได้ 1 ปี พอออกจากศูนย์เกิดใหม่ผมหยุดได้ 3 เดือน ผมกลับมาเสพยาอีก แม่ผมก็เอาตำรวจมาจับผมบังคับให้ผมกลับเข้าไปรักษาที่ศูนย์เกิดใหม่อีก ปี 2545 ผมโกรธแม่มากตั้งใจว่าออกมาผมก็จะเล่นอีกนั่นแหละ ผมกลับไปอยู่ที่นั่นอีก 1 ปี พอออกมาได้อาติดยิ่งผมก็เสพยาเฮโรइनอีก แล้วผมก็เสพยาเรื่อยๆ จนมารักษาที่ศูนย์ 22 วัดปากบ่อ”

จากคำบอกเล่าของนายเจต นายเจตเข้ารับการบำบัดรักษาที่ถ้ำกระบอก 1 ครั้ง เข้ารับการบำบัดรักษาที่ศูนย์เกิดใหม่ จังหวัดราชบุรี 2 ครั้ง แล้วเข้ามารับการบำบัดรักษาที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ 3 ครั้ง

การเลิกยาเสพติด

“ผมเบื่อกับต้องทะเลาะกับแม่เรื่องที่ผมใช้เฮโรइन ถูกแม่อุดมุดตลอด บางที่ผมไม่ได้ใช้ก็หาว่าผมใช้ ขงหายก็หาว่าผมเป็นคนเอาไป คอยจ้องจับผิดผมอยู่ตลอด ผมอยากให้ปัญหาในครอบครัวลดน้อยลง อยากมีอิสระจะไปไหนก็ได้ เพราะตอนนี้เวลาไปไหนแม่อีกจะคอยจับผิดตลอด กลับบ้านผิดเวลาก็หาว่าไปใช้เฮโรइन ผมเลยอยากเลิก”

ความคิดที่จะเลิกยาเสพติดของนายเจตไม่ได้เกิดจากความตั้งใจของนายเจตเอง แต่เกิดจากแรงผลักดัน ความกดดันจากมารดาที่ทำให้นายเจตรู้สึกเบื่อหน่ายและคิดที่จะเลิกยาเสพติดเพื่อตัดปัญหาความรำคาญใจ

การใช้ชีวิตช่วงที่หยุดเสพยาเฮโรइन

สำหรับนายเจต นายเจตหยุดเสพยาเฮโรइनได้ไม่นานนัก นายเจตสามารถหยุดยาเสพติดได้นานที่สุด 3 เดือน ช่วงที่หยุดเสพยาเจตใช้ชีวิตตามปกติ ไม่ได้ใช้ยาเสพติดชนิดอื่น สูบบุหรี่อย่างเดียว และช่วยมารดาทำงาน

“ผมหยุดเสพยาเฮโรइनได้ไม่นานเพราะใจผมไม่อยากเลิก ที่ผ่านมามีแม่ผมบังคับผมรักษาดูแล แต่ผมก็หยุดได้นานที่สุดประมาณ 3 เดือน พอผมเจอเพื่อนเก่าที่เคยอยู่ในสถานบำบัดด้วยกัน ผมก็ไปเสพยาอีก ช่วงที่หยุดเสพยาผมก็ทำงานปกติ สูบบุหรี่อย่างเดียว ไม่ใช้ยาเสพติดอย่างอื่น”

สาเหตุของการกลับไปเสพยาเฮโรइनซ้ำ

“ผมใช้เฮโรइनเพราะผมเครียด ไม่รู้จะหาทางออกยังไง เฮโรइनช่วยให้ผมลืม เสพแล้วรู้สึกสบายใจทำให้หลับ ไม่ต้องรู้สึกกังวลใดๆ ผมเสพยาเพราะแม่บ่น ชอบพูดเรื่องเก่าๆ เรื่องการติดยาของผม แม่ใช้คำพูดที่รุนแรง ชอบพูดว่า เดี่ยวมึงก็กลับไปเสพยาอีก นับวันเหมือนหมาขี้เรื้อน สักวันจะไม่มีใครเอา ทำไมถึงเลิกไม่ได้ซะที ชาตินี้ก็คงติดยาแบบนี้แหละ เมื่อไหร่จะตายๆไปซะที แม่จะคอยดอยย้ำตลอด”

“แม้ว่าผมว่าเป็นส่วนเกินของครอบครัว เมื่อไหร่จะตายๆไปซะทีจะได้หมดเวร ผมเลยไม่ค่อยพูดกับแม่ แยกตัวไปอยู่คนเดียว เวลาที่ผมเสพยาผมจะนึกถึงคำพูดที่แม่พูดเสมอ”

จากคำบอกเล่าของนายเจต สาเหตุของการกลับไปเสพยาซ้ำของนายเจตเกิดจาก ประการแรก เกิดจากการถูกประทุษร้ายจากมารดา มองว่านายเจตเป็นคนไม่ดี ไม่สามารถเลิกยาเสพติดได้ การที่มารดาไม่ให้ความไว้วางใจหรือคอยจับผิดพฤติกรรมต่างๆ ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดของนายเจต ทำให้เป็นแรงผลักดันให้นายเจตกลับมาเสพยาเฮโรइनอีก ประการที่ 2 เกิดจากการสื่อสารที่ไม่เหมาะสมในครอบครัว ใช้คำพูดที่รุนแรง ทำให้นายเจตเกิดความเครียด เกิดความกดดัน ไม่มีความสุขในครอบครัว ส่งผลให้นายเจตกลับไปเสพยาซ้ำ ประการที่ 3 เกิดจากเมื่อนายเจตได้เสพยาเฮโรइनแล้วเกิดความรู้สึกพึงพอใจในรสชาติของเฮโรइन

ครอบครัว

“ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่ผมเหมือนต่างคนต่างอยู่ ตั้งแต่ผมอายุ 3 ปี พ่อกับแม่ก็ทะเลาะกันบ่อย พ่อผมเป็นคนเจ้าชู้ มีภรรยาหลายคน ตอนนี้พ่อไปอยู่กับภรณาน้อย นานๆ พ่อจะกลับมาบ้านสักที ผมอยากให้ครอบครัวอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน พี่ชายผมก็แต่งงานแล้ว แยกครอบครัวไปอยู่บ้านอีกหลังหนึ่ง ก็อยู่ใกล้ๆ กับบ้านผม ส่วนผมก็อยู่กับแม่ 2 คน”

การแสดงออกระหว่างพ่อแม่ที่มีต่อกัน ส่งผลไปยังการแสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆ ของลูกด้วย ดังเช่นกรณีของนายเจต พ่อแม่มีปัญหาคัดแย้งกัน อันเนื่องมาจาก คบหาผู้หญิงอื่น กลับบ้านบ้างไม่กลับบ้านบ้าง ไม่เอาใจใส่ดูแลสมาชิกภายในครอบครัว ความขัดแย้งนั้นแสดงถึงในรูปของการทะเลาะกันซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกของลูก ทำให้ความผูกพันในครอบครัวลดน้อยลง ทำให้นายเจตไม่มีที่พึ่งทางจิตใจ ขาดคนคอยให้คำปรึกษาแนะนำ ทำให้เวลามีปัญหาอะไร นายเจตจะเลือกการไปเสพยาหรือเป็นทางออกในการแก้ปัญหา

การสัมภาษณ์มารดาของนายเจต

“พ่อทิ้งครอบครัวไปตั้งแต่ลูกยังเล็ก พ่อเป็นคนเจ้าชู้ ชอบมีผู้หญิงไปเรื่อยๆ ไม่เคยดูแลครอบครัวเลย แม่เลยไม่อยากให้ลูกรู้สึกว่าคุณทอดทิ้งเหมือนที่แม่โดน แม่เลยคอยดูแลลูกเป็นอย่างดี ตอนนี้พ่อแยกตัวออกไปอยู่กับภรณาน้อยที่โคโลเนียลได้ประมาณ 1 ปีแล้วนานๆ พ่อจะกลับมาครั้งหนึ่ง”

“แม่ดูแลลูกอย่างดี สมัยที่เป็นเด็กแม่จะเอาลูกมานอนข้างๆ ทั้ง 2 คน เพราะกลัวว่าลูกจะขาดความอบอุ่น ไม่อยากให้ลูกรู้สึกว่าโดนทอดทิ้งเหมือนแม่ แม่จะเป็นคนขี้เล่น พูดคุยเล่นกับลูก แต่พอลูกมาติดยา เคยพูดกับเค้าดีๆ ก็กลับมาเสพยาอีกทุกครั้ง จนเดี๋ยวนี้ไม่อยากจะพูดดีๆ กับมันแล้ว พ่อเค้าเบื่อเอือมระอา กับมัน ไม่มีใครสนใจ ไม่ว่าจะเป็นพ่อหรือพี่ ก็มีแต่แม่เฝ้าและที่ยังทนอยู่ ใกล้จะหมดความอดทนแล้ว แม่เจ็บมาก อยากจะด่าๆ ให้มันเจ็บเหมือนกับที่แม่เจ็บ เพราะแม่รู้สึกว่ามันทำกับแม่ยังไม่เจ็บเท่ากับที่ลูกทำเลย”

จากการสัมภาษณ์มารดา สามารถวิเคราะห์สาเหตุการติดยาซ้ำของนายเจตได้ว่า เกิดจากสภาพครอบครัวที่แตกแยก แม่มีความรู้สึกฝังใจที่พ่อกับภรรยาใหม่ พอนายเจตมีปัญหา แม่จึงรู้สึกเสียใจและใส่อารมณ์กับนายเจตโดยใช้คำพูดที่รุนแรง

2.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบแผนชีวิตของแอลเลอร์ ทราบว่า พี่ชายกับนายเจตแตกต่างกันตรงที่ พี่ชายจะเป็นคนนิ่งๆ ทำอะไรช้า ส่วนนายเจตจะกระตือรือร้นมากกว่า พี่ชาย ในระหว่างพี่น้องทั้งสองคน นายเจตฉลาดที่สุด ประสบความสำเร็จน้อยที่สุด ทำงานหนักมากกว่าพี่ชาย เป็นที่พอใจมากกว่าพี่ชาย มีลักษณะรุกรานมากกว่าพี่ชาย มีเสน่ห์น้อยกว่าพี่ชาย คล้อยตาม เข้ากับผู้อื่นน้อยกว่าพี่ชาย มีระเบียบแบบแผนมากกว่าพี่ชาย มีความแข็งแรงเป็นนักกีฬาน้อยกว่าพี่ชาย ไม่เชื่อฟังมากกว่าพี่ชาย ถูกตามใจมากกว่าพี่ชาย ไม่มีลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นทั้ง 2 คน บงการผู้อื่นมากกว่าพี่ชาย ไม่มีลักษณะความเป็นหญิง มีความเป็นชายเท่าๆ กับพี่ชาย เข้ากับคนอื่นง่ายเท่าๆ กับพี่ชาย กล้าหาญมากกว่าพี่ชาย มี

ความรับผิดชอบเท่าๆกับพี่ชาย พี่ชายมีอุดมคติมีหลักการมากกว่านายเจต วัตถุนิยมพี่ชายมีมากกว่า พี่ชายรักสนุกสนานมากกว่า เรียกร่องน้อยที่สุด ไม่มีลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง ชอบเข้าสังคมเท่ากัน ไม่มีลักษณะออกจากสังคม อ่อนไหวง่ายมากที่สุด ลักษณะที่เหมือนกันของนายเจตกับพี่ชาย คือ ใจอ่อน ขี้สงสารคน นายเจตเล่นกับพี่ชาย และมีการต่อสู้ทะเลาะกันบ้าง ซึ่งต่างคนต่างก็เอาใจใส่ซึ่งกันและกัน พี่ชายประสบความสำเร็จในด้านการเรียนและการทำงาน นายเจตเคยประสบอุบัติเหตุมอเตอร์ไซด์ล้ม เนื่องจากแท็กซีตัดหน้า ได้รับบาดเจ็บ สลบ แขนและคางแตก เย็บ 80 กว่าเข็ม เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลตำรวจ ตอนเด็กนายเจตเป็นคนละเอียดรอบคอบ สำหรับนายเจตแล้วโรงเรียนเปรียบเหมือนกับบ้านหลังที่ 2 เพราะใช้เวลาอยู่โรงเรียนพอกๆ กับบ้าน สามารถทำอะไรก็ได้ในโรงเรียน เล่นกับเพื่อน นอน ตอนเด็กนายเจตเคยกลัวแมลงสาบ ตอนเด็กนายเจตอยากมีกิจการของตัวเอง เมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อน มีบทบาทเป็นผู้นำ พัฒนาการทางด้านร่างกาย, เพศและสังคมของนายเจตปกติ สิ่งที่มีคุณค่าที่สุดในครอบครัว คือ ความรักความผูกพันในครอบครัว สิ่งที่โดดเด่นที่สุดในชีวิตครอบครัวของนายเจต คือ เวลาที่นายเจตไปใช้ยาเสพติดจะถูกทอดทิ้งเหมือนอยู่ตัวคนเดียว ข้อมูลบิดามารดา ปัจจุบันบิดาของนายเจต อายุ 50 ปี มารดาอายุ 50 ปี บิดาประกอบอาชีพค้าขาย มารดาประกอบอาชีพกิจการส่วนตัวรับเหมาก่อสร้าง บิดาเป็นคนใจร้อนแต่ใจดี ถ้ามีปัญหาจะใจร้อนใจดีตรงที่ขออะไรก็ได้ ขี้สงสาร ส่วนมารดาเป็นคนใจดีแต่ขี้บ่นมาก ความคาดหวังของบิดาและมารดาต่อลูกเหมือนกัน คือ อยากให้ลูกมีงานทำและสามารถเลี้ยงตัวเองได้ ตอนเด็กนายเจตมองว่าบิดาเป็นคนโหด เด็ดขาด เพราะสมัยที่นายเจตเป็นเด็ก บิดายังช่วยกิจการรับเหมาก่อสร้างของมารดา นายเจตเห็นบิดาแก้ปัญหาในการคุมคนงานก่อสร้าง เวลาที่คนงานสไตรค์ ทำให้รู้สึกที่บิดาโหดและเด็ดขาด มารดาก็เช่นกัน โหดและเด็ดขาด เพราะทั้ง 2 คนช่วยกันทำงาน ลูกคนโปรดของบิดาคือพี่ชายของนายเจต เพราะพี่ชายไม่ค่อยมีปัญหา แต่บิดาจะห่วงนายเจตมากกว่า ลูกคนโปรดของมารดาคือนายเจต เพราะอยู่บ้านเดียวกัน คอยดูแลช่วยงาน มารดามาโดยตลอด ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับลูกๆ ดี ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับลูกๆ ดี พี่น้องที่เหมือนบิดามากที่สุดคือทั้งพี่ชายและนายเจตเหมือนบิดาตรงที่ ทำงานเก่งเหมือนบิดา ไม่มีพี่น้องที่เหมือนมารดามากที่สุดเนื่องจากไม่มีใครทำงานเก่งสู้มารดาได้ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาโดยปกติจะไม่ค่อยพูดคุยกัน เวลาอยากจะทำอะไรก็จะถามผ่านลูกสัมพันธ์ภาพระหว่างบิดามารดากับลูกๆ ดี นายเจตไม่มีผู้ปกครองคนอื่นนอกจากบิดามารดา ในส่วนของความทรงจำเก่าและความฝัน นายเจตมีความทรงจำที่ฝังใจที่สุด คือ นายเจตจำได้เสมอว่า นายเจตเคยเป็นนักกีฬาว่ายน้ำของสมาคมการกีฬาแห่งประเทศไทย เป็นเยาวชนดีเด่น รู้สึกภาคภูมิใจ และญาติจะภาคภูมิใจตัวนายเจต และจากความทรงจำนี้ นายเจตยังรู้สึกเสียดายที่ตอนนั้นนายเจตเลิกว่ายน้ำ เพราะย้ายบ้านทำให้บ้านอยู่ไกลสระว่ายน้ำเลยไม่ได้ไปว่ายน้ำอีก

2 3 การวาดภาพคน (Draw a Person) พบว่า นายเจตเป็นคนเก็บตัว สนใจตนเอง ไม่ชอบเข้าสังคม ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีลักษณะถดถอยเป็นเด็ก มีปมด้อย ขาดการหยั่งเห็น ขาดความรอบคอบ มีปัญหาการติดต่อกับสังคม แกล้งมองไม่เห็นปัญหา ใช้ตนเองเป็นศูนย์กลาง วาดรูปด้านข้างแสดงออกถึงการขาดความอ่อนแอ กลัวการรับผิดชอบ ร่างกายมีปมด้อย อ่อนแอ หมกหมุ่นเรื่องการเจริญเติบโตทางร่างกาย

2 4 การวาดภาพครอบครัว (Kinetic Family Drawing) นายเจตวาดภาพบิดามารดา พี่สะใภ้ และตัวนายเจตกำลังยืนดูพี่ชายนั่งทำงานหน้าคอมพิวเตอร์ ซึ่งแสดงถึงกิจกรรมในครอบครัวของนายเจตที่เคยทำร่วมกับพี่ชาย สัมพันธภาพระหว่างพี่ชายกับพี่สะใภ้ดี เพราะยืนใกล้กันและจับมือกัน นายเจตมีความรู้สึกดีต่อบิดามากกว่ามารดา

2 5 ข้อมูลจากแบบสอบถามบุคลิกภาพ 16 PF (The Sixteen Personality Factor Questionnaire) ของเรย์มอนด์ บี แคทเทลล์ (Raymond B Cattell) เพื่อวัดบุคลิกภาพ 16 องค์ประกอบ ทราบว่า นายเจต มีองค์ประกอบลักษณะนิสัย 16 ด้าน ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบด้านการเข้าสังคม (A) นายเจตมีลักษณะนิสัยชอบการเข้าสังคม ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้เร็ว มีไมตรีจิต มีความอบอุ่นเป็นกันเอง ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น มีเมตตา กรุณา ซื่อสัตย์ และปรับตัวได้

องค์ประกอบด้านสติปัญญา (B) นายเจตมีลักษณะผู้ที่ฉลาด มีสติรอบคอบ มีวิจรรณญาณในการแก้ปัญหาและมีความบากบั่น

องค์ประกอบด้านความมั่นคงทางอารมณ์ (C) นายเจตมีลักษณะผู้ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์มั่นคง เยือกเย็นไม่หวั่นไหว ยอมรับสภาพความเป็นจริงของชีวิต ควบคุมตนเองได้

องค์ประกอบด้านการกล้าแสดงออก (E) นายเจตมีลักษณะผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ชอบมีอิทธิพล มีอำนาจเหนือผู้อื่น ชอบการแข่งขัน ชอบทำตามใจตัวเอง ก้าวร้าว กล้าทำและกล้าแสดงออก

องค์ประกอบด้านความร่าเริง (F) นายเจตมีลักษณะแนวโน้มน่าเป็นคนที่มีความสนุกสนานจริงจัง ระมัดระวัง เจ็บขรุขระ ไม่ช่างพูด ครุ่นคิดและจริงจังต่อชีวิต

องค์ประกอบด้านมโนธรรม (G) นายเจตมีเป็นผู้ที่มีมโนธรรม มีความรับผิดชอบ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ อุดหนุน รอบคอบ มีจรรยาบรรณ และสามารถรักษาความลับได้

องค์ประกอบด้านการกล้าเผชิญ (H) นายเจตมีลักษณะกับเป็นผู้ที่มีลักษณะอาย ไม่กล้าหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับเพศตรงข้าม ขาดความมั่นใจในตนเอง และไม่ชอบติดต่อกับผู้อื่น

องค์ประกอบด้านจิตใจอ่อนโยน (I) นายเจตมีแนวโน้มน่ามีลักษณะผู้ที่มีจิตใจกล้าแข็ง เชื่อมั่นในตัวเอง มีความรับผิดชอบและมองชีวิตในด้านความเป็นจริง

องค์ประกอบด้านความระแวดระวัง (L) นายเจตมีลักษณะผู้ที่มีลักษณะไม่ไว้วางใจผู้อื่น ระมัดระวัง ไม่เชื่อใครง่าย ปรับตัวง่าย ถือความคิดของตนเป็นสำคัญ ช่างสงสัยและอิจฉา

องค์ประกอบด้านการจินตนาการ (M) นายเจตมีแนวโน้มน่ามีลักษณะเป็นนักปฏิบัติ อยู่ในกฎเกณฑ์ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีและกระทำแต่สิ่งที่เป็นจริง

องค์ประกอบด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (N) นายเจตมีลักษณะแน่วแน่มเป็นผู้มีลักษณะไม่ทันโลก ไม่ทันคน ไม่ทันสมัย ตรงไปตรงมา และไม่มีเล่ห์เหลี่ยม

องค์ประกอบด้านความวิตกกังวล (O) นายเจตมีลักษณะประสาทมั่นคง เชื่อมมั่นในตนเอง จิตใจกล้าหาญ ปราศจากความกลัวหรือความวิตกกังวล

องค์ประกอบด้านความอิสระเสรี (Q₁) นายเจตมีลักษณะมีลักษณะชอบทดลอง ชอบวิเคราะห์วิจารณ์ ชอบการเปลี่ยนแปลง สนใจการใช้สติปัญญาและเป็นนักปฏิบัติ

องค์ประกอบด้านการพึ่งตนเอง (Q₂) นายเจตมีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง เชื่อในความสามารถของตนเอง ตัดสินใจได้ มีลักษณะพึ่งตนเอง

องค์ประกอบด้านการควบคุมอารมณ์ (Q₃) นายเจตมีลักษณะผู้ที่มีลักษณะควบคุมตนเองไม่ค่อยได้ ไม่มีระเบียบ ไม่มีวินัยในตนเอง ไม่ชอบปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม และทำตามความต้องการของตนเอง

องค์ประกอบด้านความเครียด (Q₄) นายเจตมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะมีความเครียด มีความขัดแย้งในใจ ตื่นเต้นตกใจง่าย หงุดหงิด ใจร้อน มีปัญหาในเรื่องการตัดสินใจ

3 การวินิจฉัย

จากการรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ สามารถวินิจฉัยได้ว่า สาเหตุที่นายเจตกลับมาเสพยา เกิดจากองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันหลายประการ ประการแรก เจื่อนไขด้านบุคลิกจากภูมิหลังและประสบการณ์ในชีวิตของนายเจตที่นำไปสู่การเสพยาครั้งแรก ส่งผลให้นายเจตเสพยาอีกครั้ง ประการที่ 2 เกิดจากนายเจตอยู่ในสภาพครอบครัวแตกแยก เกิดความขัดแย้งในครอบครัว ลักษณะการเลี้ยงดูของมารดาต่อนายเจตเป็นลักษณะเข้มงวด ไม่ให้อิสระในการคิดตัดสินใจ เวลามีปัญหาไม่สามารถปรึกษาคนในครอบครัวได้ ประการที่ 3 เกิดจากบุคลิกภาพของนายเจตเป็นคนที่จิตใจอ่อนไหวง่าย ซึ่งจากการทำแบบทดสอบพบว่า นายเจตมีบุคลิกภาพแน่วแน่มเป็นคนขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เก็บตัว ทำให้นายเจตไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ประการที่ 4 เกิดจากการให้ความหมายในเชิงบวกต่อความรู้สึกที่ได้รับจากการเสพยาอื่นไปแล้วว่าฤทธิ์ของยาอื่นทำให้เกิดความรู้สึกเคลิบเคลิ้มสุขสบาย (Euphoria) ประการที่ 5 เกิดจากการประทับตราของมารดาเองมองว่านายเจตไม่สามารถเลิกได้สักที ไม่ให้ความไว้วางใจ คอยจับผิดพฤติกรรมต่างๆ ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดของนายเจต รูปแบบชีวิตของนายเจตมีผลต่อการกลับไปเสพยาอื่นซ้ำ คือ นายเจตเป็นลูกคนเล็ก มีลักษณะนิสัยเอาแต่ใจตนเอง ประชดมารดาด้วยการใช้ยาอื่นเนื่องจากมารดาคอยจับผิดอยู่ตลอด รูปแบบชีวิตของนายเจตมีผลต่อการกลับไปเสพยาอื่นซ้ำ คือ นายเจตเป็นลูกคนเล็ก บิดามีครอบครัวใหม่ นายเจตประสบความสำเร็จน้อยกว่าพี่ชายในเรื่องการเลิกยาอื่น เนื่องจากพี่ชายเคยติดยาอื่นแต่สามารถเลิกได้ เวลามารดาพูดถึงเรื่องนี้ นายเจตจะประชดมารดาด้วยการไปเสพยาอื่น

4 การช่วยเหลือ

4.1 ผู้วิจัยให้คำปรึกษาแก่นายเจต โดยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person – Centered Counseling) ทฤษฎีนี้เน้นความจริงของชีวิตว่า ผู้รับคำปรึกษา มีความสามารถอยู่ในตนเองที่จะเข้าใจถึงองค์ประกอบของชีวิตอันเป็นสาเหตุที่ทำให้ตนเองไม่มีความสุข ผู้วิจัยให้คำแนะนำ ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการเสพยา ให้กำลังใจนายเจตให้สามารถหยุดใช้เฮโรอีนได้อย่างต่อเนื่อง สร้างเสริมให้นายเจตรู้สึกว่ามีคุณค่า มีความสามารถในการคิด ตัดสินใจ ให้คำชี้แนะให้เห็นความสำคัญการตั้งเป้าหมายในการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยให้คำปรึกษานายเจต 3 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที ผลจากการให้คำปรึกษานายเจตมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น

4.2 ผู้วิจัยปรึกษาปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนายเจตกับมารดานายเจต เพื่อให้มารดามีความเข้าใจในตัวนายเจตมากขึ้น ซึ่งแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมกับนายเจต ให้มารดาเข้าใจ ยอมรับนายเจตมากขึ้น และให้โอกาสให้นายเจตเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนายเจตเอง

5 การติดตามผล

ผู้วิจัยติดตามผลหลังจากให้การช่วยเหลือนายเจตโดยการให้คำปรึกษา พบว่า นายเจตมีความภาคภูมิใจมากขึ้น มีเป้าหมายในชีวิต คือ อยากจะดำเนินกิจการเองแทนมารดา นายเจตมีพฤติกรรมการเสพยาเฮโรอีนระหว่างการบำบัดรักษาลดลง ซึ่งจากการสัมภาษณ์พยาบาล ทราบว่า ผลการตรวจปัสสาวะหาสารเสพติดเฮโรอีน ตลอดระยะเวลาที่ศึกษานายเจต มีการตรวจปัสสาวะทั้งหมด 8 ครั้ง ไม่พบสารเสพติดเฮโรอีน 8 ครั้ง และนายเจตมารับการบำบัดรักษาสมาเสมอ

6 การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษานายเจต พบว่า สาเหตุที่ทำให้นายเจตกลับไปเสพยาเฮโรอีนซ้ำเกิดจากองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันหลายประการ เกิดจากบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสมของนายเจต จิตใจอ่อนไหวง่าย ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้นายเจตไม่สามารถควบคุมตนเองได้ นายเจตอยู่ในสภาพครอบครัวที่แตกแยก ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด ควบคุมมากเกินไป และจากความรู้สึกผิดใจในรสชาติของเฮโรอีน เฮโรอีนช่วยให้ลืมความทุกข์

ข้อเสนอแนะสำหรับสถานบำบัดรักษา

1 ควรมีการฝึกให้ผู้เข้ารับการบำบัดเข้าใจตนเองว่าเหตุการณ์อย่างไรที่ทำให้กลับไปเสพยาเฮโรอีนซ้ำ โดยใช้กลุ่มบำบัดเพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงตัวกระตุ้นที่ทำให้กลับไปเสพยาเฮโรอีนซ้ำ

2 ควรเสริมสร้างให้ผู้เข้ารับการบำบัดเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถในการหยุดเฮโรอีนด้วยตนเองได้ โดยใช้ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตน (Self – efficacy theory) เป็นแนวทางในการบำบัดรักษา

3 ส่งเสริมให้ครอบครัวผู้เข้ารับการบำบัดเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือ ดูแลไม่ให้ผู้เข้ารับการบำบัดกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ โดยใช้การให้คำปรึกษาคอรัวเพื่อให้ครอบครัวเข้าใจผู้เข้ารับการบำบัด ยอมรับและให้กำลังใจผู้เข้ารับการบำบัดในการเลิกเฮโรอีน

4 ควรมีการติดตามดูแลผู้ป่วยที่ผ่านการบำบัดรักษาแล้วเป็นระยะ ๆ ทุกรายอย่างน้อย 1 ปี เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ

กรณีศึกษาตอนที่ 3 นายพล ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่วันที่ 3 สิงหาคม 2547 - 30 พฤศจิกายน 2547 (รวม 120 วัน)

ลักษณะทั่วไป นายพลเป็นชายไทย อายุ 32 ปี ผิวเนื้อสองสี รูปร่างผอมสูง ส่วนสูง 168 เซนติเมตร น้ำหนัก 60 กิโลกรัม ผสมสั้นทรงทรงแดงสองชั้น นัยน์ตาสีดำ ใบหน้าเรียวยาว ผิวหน้าเรียบไม่มีสิวและรอยแผลเป็น จมูกโด่ง ขอบใสตางหูข้างซ้าย แต่งกายสะอาดเรียบร้อย หน้าตาอึดอัด อารมณ์ดี พูดจาสุภาพ มีหางเสียง จากการรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ สามารถสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดังนี้

1 การสังเกตและการบันทึกการสังเกต

จากการสังเกตนายพล ขณะที่มารับยาและขณะที่มารับบริการให้คำปรึกษา ทั้งหมด 8 ครั้ง พบว่า นายพลเป็นคนที่อึดอัด พูดน้อย มีสมาธิต่ำ พุดจาดี นายพลมักจะมารับยาเข้าเสมอ พอคลินิกเปิดบริการจะรับยาทันที นายพลมีความรับผิดชอบต่อการบำบัดรักษา และเป็นคนตรงต่อเวลา นายพลมีเพื่อนที่มารับการบำบัดรักษาด้วยกัน ขณะที่มารับยาแต่เช้านายพลมักจะนั่งพูดคุยกับผู้ป่วยที่มารับการบำบัดรักษาด้วยกันเสมอ ถ้าไม่มีเพื่อนนั่งคุยนายพลจะนอนหลับรอคลินิกเปิดให้บริการ หลังจากรับยาเรียบร้อยแล้ว นายพลก็จะนั่งคุยกับเพื่อนอีกประมาณ 10-15 นาที แล้วก็กลับบ้าน จากการสังเกตนายพลขณะที่พูดคุยกับเจ้าหน้าที่พยาบาลจ่ายยา ถ้าเจ้าหน้าที่พยาบาลพูดจาดีกับนายพล นายพลก็จะพูดจาดีด้วย แต่ถ้าพูดกับนายพลไม่ดี นายพลก็จะพูดไม่ดีตอบกลับทันที

2 การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ทั้งผู้รับการศึกษและผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 จากการสัมภาษณ์นายพลทั้งหมด 4 ครั้ง ได้ข้อมูลดังต่อไปนี้

ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวและสภาพทั่วไป ทำให้ทราบว่า นายพล อายุ 31 ปี นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาจิตรศิลป์ นายพลมีสถานภาพสมรส โสด เป็นบุตรคนเดียว ประกอบอาชีพเป็นพนักงานของไปรษณีย์ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 8,000 บาท บิดาของนายพลเสียชีวิตตั้งแต่นายพลอายุได้ 1 ปี เนื่องจากบิดาของนายพลเป็นตำรวจ โดนยิงเสียชีวิต ส่วนมารดาประกอบอาชีพช่างเสริมสวย มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 บาท นายพลมีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง ตอนที่นายพลกำลังเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 4 นายพลพักอาศัยอยู่กับบิดาของนายพลที่จังหวัดฉะเชิงเทรา เนื่องจากมารดาของนายพล ไปประกอบอาชีพช่างเสริมสวยที่ประเทศซาอุดีอาระเบีย นายพลอยู่กับบิดาจนกระทั่งเรียนจบระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มารดาจึงกลับมาจากต่างประเทศ มาประกอบอาชีพช่างเสริมสวยที่ประเทศไทย นายพลจึงได้พักอาศัยอยู่กับมารดาที่แฟลตตำรวจเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน นายพลมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับมารดามากเนื่องจากพักอาศัยอยู่ด้วยกัน 2 คนมาโดยตลอด เวลาที่นายพลมีปัญหา นายพลมักจะปรึกษามารดาเสมอ แต่ปัจจุบันนายพลไม่ค่อยมีเวลาพูดคุยกับมารดา เนื่องจากเวลาในการทำงานไม่ตรงกัน มารดาของนายพลทำงานตอนกลางวัน ส่วนนายพลทำงานตอนกลางคืน จะมีเวลาพูดคุยกันสัปดาห์ละ 1 วัน คือ วันพุธ ซึ่งเป็นวันหยุดของมารดา นายพลจะหาทางแก้เหงาด้วยการดูโทรทัศน์ ดูหนัง VCD

ประวัติการใช้ยาเสพติด

“ผมเริ่มสูบบุหรี่ตอนที่ผมเรียน ม 2 ต่อมาผมก็สูบกัญชาตอนผมเรียน ม 3 แต่นานๆ จะสูบกัญชาที่ ผมไม่ได้ติดกัญชา ผมสูบกัญชาเพราะอยากรลองดู เห็นเพื่อนสูบผมก็เลยลองดู และผมว่ากัญชามันไม่ติด พอผมเรียน ปวช ผมก็เห็นเพื่อนสูบเฮโรอีนผสมบุหรี่ ผมเลยทดลองดูครั้งแรกเพื่อนให้ลองสูบฟรี ผมสูบเฮโรอีนมาตลอดจนผมอายุ 24 ปี จึงเปลี่ยนมาเป็นฉีดแทน ผมกลัวเข็มเลยไม่กล้าฉีด ก็สูบมาเรื่อยๆ จนตอนหลังของมันแพงก็เลยต้องฉีดเพราะฉีดใช้ของน้อยกว่าสูบ”

การเริ่มเสพยาเฮโรอีนของนายพลประกอบด้วย ประการที่ 1 เจื่อนใจด้านบุคคลจากภูมิหลังและประสบการณ์ในชีวิต นายพลเริ่มจากการมีประสบการณ์สูบบุหรี่และสูบกัญชามาก่อน โดยพบเห็นการใช้ยาเสพติดจากเพื่อนในโรงเรียน ทำให้เกิดความอยากรลอง ประการที่ 2 เจื่อนใจด้านโรงเรียน นายพลเลือกคบเพื่อนที่เสพยาเสพติด มองว่าการเสพยาไม่ทำให้เกิดการเสพติดประกอบกับสภาพทั่วไปภายในโรงเรียนมีการใช้ยาเสพติด เมื่อนายพลอยู่ในสถานการณ์ที่โรงเรียนและเข้าไปพบเห็นทำให้เข้าไปเริ่มเสพยาเสพติด ประการที่ 3 เจื่อนใจเกี่ยวกับการได้เฮโรอีน นายพลได้ยาเสพติดมาฟรีทำให้เกิดแรงผลักดันในการอยากทดลอง โดยไม่ต้องลงทุนเสียเงินประกอบกับนายพลอยู่ในวัยอยากรู้อยากทดลอง และประการที่ 4 เกิดจากนายพลให้ความหมายต่อความรู้สึกที่ได้รับจากการเสพยาเฮโรอีนไปแล้วว่า ฤทธิ์ของเฮโรอีนทำให้เกิดความรู้สึกเคลิบเคลิ้มสุขสบาย (Euphoria) เป็นความรู้สึกทำให้เกิดความพึงพอใจ

การบำบัดรักษา

“ผมเข้ารับการบำบัดรักษาครั้งแรกที่โรงพยาบาลเพชรบุรี ปี 2536 แต่ก็หยุดไม่ได้ ผมจึงหักดิบเอาเอง ผมหยุดได้ 3 เดือน ก็กลับมาเสพยาเฮโรอีนอีก เจอเพื่อนที่เคยเสพยาก็เลยเสพยา ผมก็รักษาที่ศูนย์ฯ 22 วัดปากบ่อ 3 รอบ ก็ยังเลิกไม่ได้ จนปี 2545 ผมก็คิดจะเลิกอีก ไปหักดิบที่บ้านพี่ชายที่จังหวัดชัยภูมิ ที่ชัยภูมิหาซื้อเฮโรอีนไม่ได้ ผมหยุดเฮโรอีนได้ 2 ปี ผมก็กลับไปเสพยาเฮโรอีนอีก แต่ผมสูบไม่ได้ฉีด ผมสูบเฮโรอีนอยู่ 2 เดือนก็รู้สึกไม่ไหวแล้ว ไปรักษาที่โรงพยาบาลไทยนครินทร์ ผมเสียค่ารักษาไม่ไหว ก็เลยกลับมารักษาที่ศูนย์ฯ 22”

จากคำบอกเล่าของนายพล นายพลเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลเพชรบุรี 1 ครั้ง เข้ารับการรักษาที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ 4 ครั้ง เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลไทยนครินทร์ 1 ครั้ง ใช้วิธีการหักดิบเอาเอง 2 ครั้ง

การเลิกยาเสพติด

“ผมอยากหยุดเฮโรอีนให้ได้ เบื่อแล้ว ผมหมดเงินไปกับเฮโรอีนเยอะ แม่ผมซื้อรถให้ ผมก็เอาไปขาย ผมคิดอยากเลิกเพราะแม่ผมขอร้องอยากให้ผมเลิกยาเสพติด ผมคิดว่าถ้าผมเลิกได้แล้วผมจะเก็บเงินเอาไว้เลี้ยงดูแม่ให้สบาย ผมอยากที่จะเริ่มต้นชีวิตใหม่”

“ผมคิดว่าผมอยากที่จะรักษาที่ศูนย์ฯ 22 อีกสักพัก กินยาไม่นาน พออาการขาดยาผมน้อยลง ผมก็จะหักดิบเอาเองเพราะผมหักดิบแล้วเลิกได้ แต่ต้องเป็นช่วงวันหยุดที่ผมหยุดงานหลายวัน ไม่งั้นผมทำงานไม่ไหว”

จากคำบอกเล่าของนายพล นายพลมีความตั้งใจที่จะเลิกยาเสพติด เนื่องจากอยากที่จะหยุดยาเสพติดเพื่อมารดา และมีเป้าหมายในชีวิตอยากที่จะหยุดยาเพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่ และอยากที่จะเก็บเงินเพื่อดูแลมารดาให้สบาย

การใช้ชีวิตช่วงที่หยุดเสพยาเฮโรอีน

“ช่วงที่หยุดยาได้ ผมก็ดำเนินชีวิตตามปกติ ทำงาน พอเลิกงานก็กลับบ้านนอน อยู่บ้านก็ดูทีวี VCD ผมไม่ได้ใช้ยาเสพติดชนิดอื่นเลย”

การใช้ชีวิตช่วงที่หยุดเสพยาเฮโรอีนของนายพล นายพลใช้ชีวิตเหมือนคนปกติทั่วไปโดยไม่พึ่งพายาเสพติดชนิดอื่น

สาเหตุของการกลับมาเสพยาเฮโรอีนซ้ำ

“ทุกครั้งที่ผมกลับมาเสพยาเฮโรอีนเพราะเพื่อนมาหาผมที่ห้อง เพื่อนจะซื้อเฮโรอีนมาเผื่อผมด้วยแล้วก็มาเสพยาในห้องด้วยกัน เพื่อนผมคนนี้แต่ก่อนเค้าอยู่ห้องติดกับผม แต่ตอนนี้เค้าย้ายไปอยู่ลาดพร้าว เค้าจะอาศัยที่บ้านผมเสพยาเฮโรอีน”

“ผมคิดว่า เสพนิดหน่อยคงไม่ติด ที่เพื่อนเอามาก็แค่ตัวเดียว แต่พอได้เสพยาแล้วผมก็อดไม่ได้ก็ไปหาเสพยาอีก จนรู้สึกตัวเองติดอีกแล้ว”

จากคำบอกเล่าของนายพล สาเหตุที่นายพลกลับไปเสพยาเฮโรอีนซ้ำเกิดจากการปฏิสังสรรค์กับเพื่อนที่เคยเสพยาเสพติดด้วยกันประกอบกับนายพลเข้าไปอยู่ในสถานการณแวดล้อมที่ทำให้กลับไปเสพยาเฮโรอีนโดยที่นายพลไม่ได้ทันรับกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ครอบครัว

“พ่อผมเสียชีวิตตั้งแต่ผมอายุได้ 1 ปี ผมอยู่กับแม่จนผมเรียน ป 4 แม่ผมไปทำงานช่างเสริมสวยที่ซาอู แม่ให้ผมไปอยู่กับป้าที่ฉะเชิงเทราจนผมจบ ม 3 แม่กลับมาเมืองไทยผมจึงได้อยู่กับแม่”

“แม่ผมไม่ค่อยมีเวลาให้ผม ส่วนใหญ่ก็จะทำงาน แม่จะหยุดอาทิตย์ละ 1 วัน คือวันพุธ ตัวผมเข้างานกะดึก เวลาหยุดก็จะไม่ตรงกับแม่ จะเจอกันวันพุธวันเดียว ผมก็เหงา ผมก็จะหาอะไรทำ ดูทีวีบ้าง ดู VCD บ้าง”

จากคำบอกเล่าของนายพล นายพลอยู่ในสภาพครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ บิดาเสียชีวิต ตั้งแต่นายพลอายุ 1 ปี มารดาต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว จึงไม่ค่อยมีเวลาให้ลูกซึ่ง ความคาดหวังของลูกที่มีต่อบทบาทของพ่อแม่คือความเอาใจใส่ดูแลที่พ่อแม่ควรจะมีให้แก่ลูก แต่เมื่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกอยู่ในลักษณะต่างคนต่างอยู่ สถานการณ์ในครอบครัวทำให้นายพลเกิดความรู้สึกเหงา จนทำให้เกิดความรู้สึกติดเพื่อนนำไปสู่การใช้ยาเสพติด

การสัมภาษณ์มารดาของนายพล

“ลูกเคยเลิกยาเสพติดได้ เวลาที่เค้ากลับมาติดเค้าจะไม่บอกแม่หรือเพราะถ้าบอกแม่จะบ่นว่าเค้า จะบ่นเค้าเรื่องยาเสพติดนี่แหละ แม่อยากให้ลูกเลิกยาเสพติดให้ได้ พยายามช่วยเหลือให้เค้าเลิกได้ เวลาเค้านอนไม่หลับแม็ก็นอนหลับมาให้ ปกติจะไม่ค่อยได้คุยกัน ทำงานกันคนละเวลา แม่เลยไม่ค่อยมีเวลาเอาใจใส่ดูแลลูกเท่าที่ควร แต่แม็ก็นพยายามสอนเค้า นี่เค้าบอกแม่ว่ากลับมารักษาที่ศูนย์ฯ 22 วัดปากบ่อ แม็ก็นบอกให้เค้าตั้งใจพยายามเลิกให้ได้”

จากคำบอกเล่าของมารดานายพล มารดาพยายามให้กำลังใจนายพลอยู่เสมอเพื่อให้ นายพลสามารถที่จะหยุดยาเสพติดได้ มารดาเข้าใจดีว่าตนเองไม่ค่อยมีเวลาในการดูแลเอาใจใส่ ลูกเท่าที่ควร

2.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบแผนชีวิตของแอตเลอร์ ทราบว่า นายพลเป็นบุรุษคนเดียว เป็นคนใจเย็น ร่าเริงเป็นบางครั้ง นายพลเคยอาศัยอยู่กับบิดาตอนยังเด็ก ซึ่งบิดามีลูกสาว 2 คน นายพลจึงเรียงลำดับลักษณะต่างๆ กับพี่สาวอีก 2 คน ได้ข้อมูล ดังนี้ ในระหว่างพี่น้องทั้ง 3 คน นายพลฉลาดน้อยที่สุด ประสบความสำเร็จน้อยที่สุด ทำงานหนักน้อยที่สุด รุกรานน้อยที่สุด นายพลไม่มีเสน่ห์ คล้อยตาม เข้ากับผู้อื่นได้มากที่สุด มีระเบียบแบบแผนน้อยที่สุด แข็งแรงเป็นนักกีฬามากที่สุด ไม่เชื่อฟังมากที่สุด ถูกตามใจน้อยที่สุด บิดาจะตามใจพี่สาวทั้ง 2 คนมากกว่าเพราะเป็นลูกของตัวเอง ไม่มีลักษณะของการวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่น ไม่มีลักษณะของการบงการผู้อื่น ไม่มีลักษณะความเป็นหญิง มีความเป็นชายมากที่สุด เข้ากับคนอื่นง่ายมากที่สุด กล้าหาญมากที่สุด มีความรับผิดชอบน้อยที่สุด มีอุดมคติน้อยที่สุด วัตถุนิยมน้อยที่สุด รักสนุกสนุกสนานมากที่สุด ไม่มีลักษณะเรียกร้อง ไม่มีลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง ชอบเข้าสังคมพี่สาวคนที่ 2 มีลักษณะนี้มากที่สุด รองลงมาเป็นนายพล และพี่สาวคนโตมีลักษณะนี้น้อยที่สุด ออกจากสังคม นายพลมีน้อยที่สุด พี่สาวคนที่ 2 มีมากที่สุด อ่อนไหวง่ายน้อยที่สุด พี่น้องที่แตกต่างจากนายพลมากที่สุดคือพี่สาวคนโต มีความเป็นอยู่ต่างกัน มีระเบียบมากกว่า มีความรับผิดชอบมากกว่า ส่วนพี่สาวคนที่ 2 เหมือนนายพลมากที่สุด เหมือนตรงที่นิสัยเหมือนผู้ชาย ไม่ชอบจู้จี้จุกจิก นายพลมักจะเล่นกับพี่สาวคนที่ 2 และชอบต่อสู้อยู่เรื่อยๆ กับพี่สาวคนที่ 2 คนที่เอาใจใส่นายพล คือ พี่สาวคนโตเพราะจะไปโรงเรียนพร้อมกับนายพลทุกเช้าจะไปส่งนายพลก่อนแล้วพี่สาวถึงจะไปโรงเรียน พี่น้องจะประสบความสำเร็จในเรื่องการมีครอบครัวที่ดี การงานดี ประสบความสำเร็จด้านการเรียน นายพลไม่เคยประสบอุบัติเหตุ นายพลเป็นเด็กถูกตามใจ ชอบเล่นไปวันๆ ไม่มีจุดมุ่งหมาย เอาแต่ใจตนเองบ้างบางครั้ง สำหรับนายพลแล้ว

โรงเรียนเปรียบเหมือนกับสวนสนุก เพราะได้เจอเพื่อน ตอนเด็กนายพลเคยกลัวผี ตอนเด็กอยากจะทำอย่างเดียวนะ ไม่สนใจอะไร ในกลุ่มเพื่อนนายพลจะเป็นผู้ตาม พัฒนาการทางด้านร่างกาย ด้านเพศ ด้านสังคมของนายพลปกติ สิ่งที่มีคุณค่าที่สุดในครอบครัวของนายพล คือ มารดา สิ่งที่ดีแต่เดียวที่สุดในชีวิตครอบครัวของนายพลไม่มี ข้อมูลของบิดามารดา บิดาของนายพลเสียชีวิตตั้งแต่นายพลอายุ 1 ปี ส่วนมารดา อายุ 55 ปี ประกอบอาชีพช่างเสริมสวย มารดาเป็นคนดี ส่วนใหญ่จะดูนายพลเรื่องนี้นายพลติดยาเสพติด ความคาดหวังของมารดาต่อลูกๆ คือ ทำงานหาเลี้ยงตัวเองได้ ตอนเด็กนายพลมองว่ามารดาดีมาก รักลูกมากและตามใจลูกมาก นายพลเป็นลูกคนโปรดของมารดาเพราะเป็นลูกคนเดียว ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับลูกๆ ดี แต่มารดาไม่ค่อยมีเวลาให้นายพล นายพลเหมือนมารดาตรงที่นิสัยเป็นคนใจเย็น บางครั้งเอาแต่ใจบ้าง สมัยเด็กๆ ป้าเป็นผู้อุปการะนายพล นายพลไม่มีความทรงจำที่ฝังใจที่สุด

2 3 การวาดภาพคน (Draw a Person) พบว่านายพลมีปัญหาทางด้านอารมณ์แต่ชอบกลบเกลื่อน ไม่แสดงออก มีปัญหาด้านมนุษยสัมพันธ์ การติดต่อกับสังคม เป็นคนที่ใช้ตนเองเป็นศูนย์กลาง หนีปัญหา สับสนทางความคิด ก้าวร้าว เป็นคนดื้อเงียบ เศร้า มีความผิดปกติในความสมบูรณ์ของร่างกาย มีความผิดปกติในความมั่นคงในภาพพจน์เกี่ยวกับตนเอง

2 4 การวาดภาพครอบครัว (Kinetic Family Drawing) นายพลวาดภาพตนเองและมารดาขึ้นอยู่เฉยๆ แสดงถึงขาดการปฏิสัมพันธ์กันในครอบครัวระหว่างมารดากับนายพล ซึ่งจากการสอบถามนายพล นายพลบอกว่ามารดาไม่ค่อยมีเวลา ไม่ค่อยได้พบกับมารดาทำให้ไม่ทราบว่าวาดภาพครอบครัวออกมาอย่างไร ส่วนใหญ่นายพลมักจะอยู่บ้านเพียงลำพัง

2 5 ข้อมูลจากแบบสอบถามบุคลิกภาพ 16 PF (The Sixteen Personality Factor Questionnaire) ของเรย์มอนด์ บี แคทเทลล์ (Raymond B Cattell) เพื่อวัดบุคลิกภาพ 16 องค์ประกอบ ทราบว่า นายพลมีองค์ประกอบลักษณะนิสัย 16 ด้าน ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบด้านการเข้าสังคม (A) นายพลมีลักษณะชอบการเข้าสังคม ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้เร็ว มีไมตรีจิต มีความอบอุ่นเป็นกันเอง ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น มีเมตตากรุณา ซื่อสัตย์ และปรับตัวได้

องค์ประกอบด้านสติปัญญา (B) นายพลมีลักษณะมีแนวโน้มเป็นผู้ที่มีสติปัญญาด้อย ความคิดไม่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในสังคมและไม่มีความบากบั่น

องค์ประกอบด้านความมั่นคงทางอารมณ์ (C) นายพลมีลักษณะผู้ที่มีความวิตกกังวล วิตกกังวล เปลี่ยนแปลงง่ายและหงุดหงิด

องค์ประกอบด้านการกล้าแสดงออก (E) นายพลมีลักษณะนิสัยอ่อนน้อม โอนอ่อน ผ่อนตามผู้อื่น สุภาพ สงบเสถียร เยือกเย็น ระมัดระวังตนเองและไม่กล้าแสดงออก

องค์ประกอบด้านความร่าเริง (F) นายพลมีลักษณะนิสัยจริงจัง ระมัดระวัง เยือกเย็น ไม่ช่างพูด ครุ่นคิดและจริงจังต่อชีวิต

องค์ประกอบด้านการกล้าเผชิญ (H) นายพลมีลักษณะอาย ไม่กล้า หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับเพศตรงข้าม ขาดความมั่นใจในตนเอง และไม่ชอบติดต่อกับผู้อื่น

องค์ประกอบด้านจิตใจอ่อนโยน (I) นายพลมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะจิตใจอ่อนโยน อ่อนไหวง่าย ไม่อดทน ชอบพึ่งพาและขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์

องค์ประกอบด้านความระแวง (L) นายพลมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะไม่ไว้วางใจผู้อื่น ระมัดระวังไม่เชื่อใครง่าย ปรับตัวง่าย ถือความคิดของตนเป็นสำคัญ ช่างสงสัยและอิจฉา

องค์ประกอบด้านการจินตนาการ (M) นายพลมีลักษณะเป็นนักปฏิบัติ อยู่ในกฎเกณฑ์ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีและกระทำแต่สิ่งที่เป็นจริง

องค์ประกอบด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (N) นายพลมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะ เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ทนสมัย รู้เท่าทันเหตุการณ์และปรับตัวได้ดี

องค์ประกอบด้านความวิตกกังวล (O) นายพลมีลักษณะประสาทมั่นคง เชื่อมั่นในตนเอง จิตใจกล้าหาญ ปราศจากความกลัวหรือความวิตกกังวล

องค์ประกอบด้านความอิสระเสรี (Q₁) นายพลมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะเป็น นักอนุรักษ์ เกร็งครัดต่อความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง ไม่สนใจ การคิดวิเคราะห์วิจารณ์และไม่ชอบการใช้สติปัญญา

องค์ประกอบด้านการพึ่งตนเอง (Q₂) นายพลมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะพึ่งกลุ่ม ชอบ ทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นผู้ตามที่ดีและเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น

องค์ประกอบด้านการควบคุมอารมณ์ (Q₃) นายพลมีลักษณะควบคุมอารมณ์ตัวเองได้ รู้กาลเทศะ มีวินัยในตนเอง สนใจและเอาใจใส่ต่อสังคม

องค์ประกอบด้านความเครียด (Q₄) นายพลมีลักษณะมีความเครียด มีความขัดแย้งในใจ ตื่นเต้น ตกใจง่าย หงุดหงิด ใจร้อน มีปัญหาในเรื่องการตัดสินใจ

3 การวินิจฉัย

จากการรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ สามารถวินิจฉัยได้ว่า สาเหตุที่นายพลกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ เกิดจากองค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน หลายประการ ประการแรก เจื่อนไขด้านบุคลจากภูมิหลังและประสบการณ์ในชีวิตของนายพล ที่นำไปสู่การเสพเฮโรอีนครั้งแรกส่งผลให้นายพลเสพเฮโรอีน ประการที่ 2 เกิดจากการเลือกคบ เพื่อน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่เสพยาเสพติดทำให้เกิดแรงผลักดันให้กลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ ประกอบกับไม่ได้เตรียมรับมือกับสถานการณ์ที่ทำให้กลับไปเสพ ประการที่ 3 เกิดจากลักษณะ ครอบครัวยุคใหม่ที่ไม่สมบูรณ์ บิดาเสียชีวิต มารดาต้องหาเลี้ยงครอบครัวทำให้ขาดการดูแลเอาใจใส่ ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกอยู่ในลักษณะต่างคนต่างอยู่ ทำให้นายพลเหงาหงอยให้ติดเพื่อน แล้วกลับไปใช้ยาเสพติด ประการที่ 4 เกิดจากบุคลิกภาพของตัวนายพล จากการทำ แบบทดสอบ นายพลมีแนวโน้มมีปัญหาทางอารมณ์ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ต่ำ จิตใจอ่อนไหว ประการที่ 5 เกิดจากการให้ความหมายเฮโรอีนในเชิงบวก นายพลให้ความหมายต่อความรู้สึกที่ได้รับจากการเสพเฮโรอีนไปแล้วว่า ฤทธิ์ของเฮโรอีนทำให้เกิดความรู้สึกเคลิบเคลิ้มสุขสบาย (Euphoria) ทำให้เกิดความพึงพอใจ รูปแบบชีวิตของนายพลมีผลต่อการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ

คือ นายพลเป็นลูกคนเดียว บิดาเสียชีวิต ได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มารดาทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ ทำให้นายพลขาดที่พึ่งทางจิตใจ

4 การช่วยเหลือ

4.1 ผู้วิจัยให้คำปรึกษาแก่นายพล โดยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person – Centered Counseling) ทฤษฎีนี้เน้นความจริงของชีวิตว่า ผู้รับคำปรึกษามีความสามารถอยู่ในตนเองที่จะเข้าใจถึงองค์ประกอบของชีวิตอันเป็นสาเหตุที่ทำให้ตนเองไม่มีความสุข ผู้วิจัยให้คำปรึกษากับนายพล ให้นายพลเข้าใจถึงเหตุการณ์ที่ทำให้นายพลกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ เพื่อให้สามารถที่จะป้องกันตนเองไม่ให้กลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำอีก ให้คำแนะนำ ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ ให้นายพลใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ หากิจกรรมทำเพื่อคลายความเหงา ให้กำลังใจนายพลให้สามารถหยุดเฮโรอีนได้อย่างต่อเนื่อง สร้างเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองให้นายพล ผู้วิจัยให้คำปรึกษานายพล 3 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที ผลจากการให้คำปรึกษานายพลมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น

4.2 ผู้วิจัยให้คำปรึกษาแนะนำเรื่องการป้องกันการกลับไปเสพซ้ำแก่มารดานายพล เพื่อให้ครอบครัวมีส่วนในการให้กำลังใจ ช่วยเหลือให้นายพลสามารถที่จะหยุดใช้เฮโรอีนได้ ซึ่งมารดานายพลเข้าใจและให้ความช่วยเหลือนายพลเป็นอย่างดี

5 การติดตามผล

ผู้วิจัยติดตามผลหลังจากให้การช่วยเหลือนายพลโดยให้คำปรึกษา พบว่า นายพลมีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้นที่ไม่เสพเฮโรอีนระหว่างการบำบัดรักษา ซึ่งจากการสัมภาษณ์พยาบาลตลอดระยะเวลาที่ศึกษานายพล 4 เดือน มีการตรวจปัสสาวะทั้งหมด 8 ครั้ง ผลการตรวจปัสสาวะของนายพล ไม่พบสารเสพติดเฮโรอีนทั้งหมด 8 ครั้ง

6. การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษานายพล พบว่า สาเหตุที่ทำให้นายพลกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำเกิดจากองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันหลายประการ เกิดจากบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสมของนายพล จิตใจอ่อนไหวง่ายทำให้ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ มีปัญหาทางอารมณ์ นายพลอยู่ในสภาพครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวอยู่ในลักษณะต่างคนต่างอยู่ ทำให้นายพลเหงา เกิดจากการปฏิเสธสังคมกับเพื่อนที่เคยเสพ และเกิดจากความรู้สึกติดใจรสชาติของเฮโรอีน

ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันบำบัดรักษา

- 1 ควรมีการฝึกให้ผู้เข้ารับการบำบัดเข้าใจตนเองว่าเหตุการณ์อย่างไรที่ทำให้กลับไปเสพเฮโรइनซ้ำ โดยใช้กลุ่มบำบัดเพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงตัวกระตุ้นที่ทำให้กลับไปเสพเฮโรइनซ้ำ
- 2 ควรเสริมสร้างให้ผู้เข้ารับการบำบัดเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถในการหยุดเฮโรइनด้วยตนเองได้ โดยใช้ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตน (Self – efficacy theory) เป็นแนวทางในการบำบัดรักษา
- 3 ส่งเสริมให้ครอบครัวผู้เข้ารับการบำบัดเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือ ดูแลไม่ให้ผู้เข้ารับการบำบัดกลับไปเสพเฮโรइनซ้ำ โดยใช้การให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อให้ครอบครัวเข้าใจผู้เข้ารับการบำบัด ยอมรับและให้กำลังใจผู้เข้ารับการบำบัดในการเลิกเฮโรइन
- 4 ควรมีการติดตามดูแลผู้ป่วยที่ผ่านการบำบัดรักษาแล้วเป็นระยะ ๆ ทุกรายอย่างน้อย 1 ปี เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการป้องกันการกลับมาเสพติด

กรณีศึกษาตอนที่ 4 นายดำ ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่วันที่ 3 สิงหาคม 2547 -

30 พฤศจิกายน 2547 (รวม 120 วัน)

ลักษณะทั่วไป นายดำ เป็นชายไทย อายุ 32 ปี ผิวเนื้อสองสี รูปร่างผอมสูง ส่วนสูง 175 เซนติเมตร น้ำหนัก 55 กิโลกรัม ผมสั้นทรงทรง ใบหน้าเรียวยาว ตาสองชั้น นัยน์ตาสีดำ ผิวหน้ามีร่องรอยแผลเป็นจากสิว แก้มตอบ คิ้วหนา จมูกโตง ริมฝีปากเล็กน้อย ตามร่างกายมีรอยแผลเป็นเนื่องจากนายดำประสบอุบัติเหตุบ่อยครั้งจากรถมอเตอร์ไซด์ การแต่งกายสะอาดมักจะใส่เสื้อยืดกับกางเกงยีนส์ พูดจาสุภาพเรียบร้อย มีสัมมาคารวะ จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ สามารถสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดังนี้

1 การสังเกตและการบันทึกการสังเกต

จากการสังเกตนายดำ ขณะที่มารับยา และขณะที่มารับบริการให้คำปรึกษาทั้งหมด 8 ครั้ง พบว่า นายดำเป็นคนช่างพูด มีอารมณ์อ่อนไหว เปิดเผยความรู้สึกของตนเอง มักจะพูดคุยถึงความรู้สึกของตนเองตอบปัญหาต่าง ๆ อยู่เสมอ นายดำเป็นคนกล้าพูด กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง นายดำเป็นคนรักเพื่อนมาก มีเพื่อนเยอะ ส่วนใหญ่เป็นเพื่อนที่เสพยาเสพติดด้วยกัน นายดำมักจะมารับยาตอนเช้า และนั่งคุยกับเพื่อนที่มารับยาร่วมกันก่อนแล้วค่อยกลับบ้าน ถ้าเป็นวันอังคารกับวันศุกร์ มารดาของนายดำจะมาเข้าชมรมผู้สูงอายุที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ นายดำจะมารอพบมารดาจนถึงเวลา 12 00 น เพื่อพูดคุยกับมารดาเนื่องจากนายดำไม่ได้กลับบ้านเดียวกับมารดา มารดาอยู่บ้านญาติ เมื่อพบมารดาแล้วนายดำถึงจะกลับบ้าน จากการสังเกตนายดำขณะที่พูดคุยกับมารดา จะยิ้มบ่อยครั้ง สิ้นหน้าสดชื่น พูดคุยด้วยดี พูดจาสุภาพ มีความสนิทสนมกับมารดามาก

2 การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ทั้งผู้รับการศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 จากการสัมภาษณ์นายดำทั้งหมด 4 ครั้ง ได้ข้อมูลดังต่อไปนี้

ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวและสภาพทั่วไป ทำให้ทราบว่านายดำ อายุ 32 ปี นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากนายดำเริ่มเสพยาเฮโรอีนขณะที่เรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทำให้เรียนไม่จบในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สถานภาพสมรสของนายดำหย่าร้าง นายดำเคยมีภรรยาซึ่งภรรยาของนายดำเป็นผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีนเหมือนกับนายดำ แต่ภรรยาของนายดำเสียชีวิตไปแล้วเนื่องจากถูกจับคดีจำหน่ายเฮโรอีน แล้วผูกคอตายในโรงพัก นายดำมีบุตรกับภรรยา 1 คน เป็นบุตรชาย อายุ 4 ปี ปัจจุบันบุตรชายอยู่กับมารดาของภรรยา นายดำ ส่วนนายดำมีภรรยาใหม่ ภรรยาจำหน่ายยาเสพติด ปัจจุบันติดคุกคดีจำหน่ายเฮโรอีน นายดำจึงพักอยู่คนเดียวที่บ้านของมารดา มารดาของนายดำพักอาศัยอยู่กับน้องสาวของมารดา นายดำมีพี่สาว 1 คน มีครอบครัวแล้ว ปัจจุบันพี่สาวอยู่กับครอบครัวของพี่สาวที่ประเทศสิงคโปร์ นายดำมีรายได้จากการแบ่งบ้านให้คนเช่า มีรายได้จากค่าเช่าบ้าน 6,000 บาทต่อเดือน ส่วนบิดาเสียชีวิตแล้วด้วยโรคถุงลมโป่งพอง มารดาของนายดำ อายุ 75 ปี ไม่ได้ทำงานแล้ว มีรายได้จากพี่สาวของนายดำส่งเงินมาให้ใช้จ่าย มารดาของนายดำรักและเป็นห่วงนายดำมาก แต่ไม่สามารถอยู่ร่วมบ้านหลังเดียวกับนายดำได้ เนื่องจากนายดำเมายาแล้วอาละวาด มารดาจึงตัดสินใจไปอยู่บ้านน้องสาว จะมาพบกับนายดำวันอังคารและวันศุกร์ เนื่องจากมารดาจะมาเข้าร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ

ประวัติการใช้ยาเสพติด

“ผมเริ่มใช้เฮโรอีนตอนอายุ 13 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้น ม.1 ผมไปใช้เฮโรอีนเพราะพ่อผมมีเมียน้อยทำให้เกิดปัญหาครอบครัว ผมเสียใจมาก แม่ผมก็เสียใจ เวลาที่แม่โมโหก็จะมาใส่อารมณ์กับผมตลอด ทำให้ผมเครียด เป็นเด็กเก็บกด และที่โรงเรียนผมเพื่อนใช้เฮโรอีนกัน เอาอัดใส่บุหรี่แล้วสูบ ผมก็เลยทดลองดู ครั้งแรกเมายากเลยแต่มันทำให้ผมลืมความทุกข์”

“แม่ผมเป็นคนเจ้าระเบียบ เจ้าอารมณ์ อารมณ์ไม่ดีบ่อย โกรธพ่อแล้วก็มาด่าผม ทำให้ผมเบื่อบ้านไปใช้เฮโรอีน ผมฉีดทุกวัน ถ้ามีมากก็ฉีดมาก ประมาณวันละ 1 บิ๊ก”

“ผมเคยถูกจำคุกคดีครอบครองและจำหน่ายเฮโรอีน 2 ครั้ง ตอนที่ถูกจำคุกอยู่ผมก็เลิกได้ แต่พอออกมาผมก็กลับมาเสพยาอีก”

การเริ่มเสพยาของนายดำประกอบด้วย ประการที่ 1 เจอนักด้านโรงเรียน นายดำเลือกคบเพื่อนที่เสพยาเสพติดประกอบกับสภาพทั่วไปของโรงเรียนมีการใช้ยาเสพติด เมื่อนายดำเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ในโรงเรียนและได้พบเห็น ทำให้เริ่มเข้าไปเสพยาเสพติด ประการที่ 2 นายดำอยู่ในสภาพครอบครัวแตกแยก การแสดงออกของพ่อแม่ที่มีต่อกันส่งผลไปยังการแสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ของลูกด้วย ทำให้นายดำมีพฤติกรรมการเสพยาเสพติด อันเนื่องมาจาก พ่อมีครอบครัวใหม่ ไม่เอาใจใส่ดูแล พ่อแม่ทะเลาะกันส่งผลต่อความรู้สึกของลูก

ทำให้ความผูกพันในครอบครัวลดน้อยลง และจากการที่มารดาใส่อารมณ์กับลูกทำให้นายดำเกิดความเก็บกดทางอารมณ์จึงเลือกเสพยาเสพติดประกอบกับลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด ทำให้นายดำไปเสพยาเสพติด ประการที่ 3 เจื่อนใจเกี่ยวกับการได้เฮโรอีน กรณีนายดำได้ทดลองจากเพื่อนฟรี ทำให้เกิดแรงผลักดันในการอยากทดลอง โดยไม่ต้องลงทุนเสียเงิน ประการที่ 4 เกิดจากการให้ความหมายในเชิงบวกต่อการเสพยาเฮโรอีนไปแล้วว่า ฤทธิ์ของเฮโรอีนทำให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจ รู้สึกเคลิบเคลิ้มสุขสบาย (Euphoria) เป็นความรู้สึกที่ทำให้เกิดความพึงพอใจต่อตนเองทำให้ตัดสินใจเสพยาเฮโรอีน

การบำบัดรักษา

“ผมรักษาที่ศูนย์ฯ 22 วัดปากบ่อแห่งเดียว ไม่เคยรักษาที่ไหนเลย จนครั้งที่ 5 ผมไปหักดิบต่อหลังจากที่ตัดยาแล้ว ผมก็หยุดได้ 3 ปี แล้วผมก็กลับมาเสพยาอีก จิตทุกวัน วันละ 2 ครั้ง ซ้ำประมาณวันละ 400 บาท เสพได้ 4 เดือน ผมก็ตัดสินใจกลับมารักษาอีก”

จากคำบอกเล่าของนายดำ นายดำเข้ารับการบำบัดรักษาที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ แห่งเดียวทั้งหมด 6 ครั้ง ด้วยกัน สามารถหยุดเสพยาเสพติดได้ 3 ปี

การเสพยาเสพติด

“เพื่อนผมที่รักกันมากตายเพราะเล่นเฮโรอีนมากเกินไป เพื่อนเล่นเฮโรอีนและกินยานอนหลับไปด้วยที่บ้านผมแล้วน็อคไปเลย ผมพาส่งโรงพยาบาลไม่ทัน ผมเสียใจมากเลยคิดอยากจะหยุดยา ผมไม่อยากมีสภาพแบบเพื่อนผม”

“อีกอย่าง แม่ผมก็แก่มากแล้ว ปีนี้รู้สึกอายุ 75 ปีแล้ว ผมเลยอยากจะเลิกเพื่อแม่ แม่ค้าขอร้องให้ผมเลิก เจ้าเป็นห่วงผม ถึงแม่จะบ่นยังงั้นแม่ก็ไม่เคยทิ้งผม ช่วงที่ผมหักดิบ ผมทรมานมากนอนปากแห้ง ก็มีแต่แม่ที่มาคอยดูแลผม แม่เอาน้ำแดงหยอดปากผม ผมรู้สึกว่าแม่ดีกับผมมาก แม่เห็นผมปวดกระดูกแม่ก็เก็บกัญชาแถวบ้านนำมาให้ผมกินลดอาการ ผมก็ว่าแม่ว่าไม่กลัวตำรวจจับเหรอ แม่บอกว่าฉันแก่แล้วตำรวจไม่จับหรอก”

“ผมอยากจะเลิกแล้วอยากจะไปเปิดร้านรับซื้อของเก่าเพราะรายได้ดี”

จากคำบอกเล่าของนายดำ นายดำเป็นคนที่มีความตั้งใจที่จะเสพยาเสพติดเนื่องจากไม่อยากจะอยู่ในสภาพที่เพื่อนของนายดำเป็น อยากจะหยุดยาเสพติดเพื่อมารดาและมีเป้าหมายในชีวิตอยากจะมีกิจการของตนเอง

การใช้ชีวิตช่วงที่หยุดเสพยาเฮโรอีน

“ช่วงที่หยุดเสพยาผมใช้ชีวิตปกติ ทำงานขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง รายได้ดี อย่างน้อยๆ ก็วันละ 400 บาท ผมหาเงินส่งไปให้ภรรยาผม เจ้าติดคุกอยู่ เจ้าอยากได้อะไรผมก็คอยหาไปให้ เจ้า ตอนเช้าผมจะไปเยี่ยมเจ้าทุกวันแล้วก็กลับมาขับมอเตอร์ไซด์”

“ผมกินเหล้ากับเพื่อนบ้าง แต่ไม่ได้ใช้ยาเสพติดอะไรเลย ยานอนหลับผมก็ไม่ได้ใช้”

ข้อมูลจากนายดำเกี่ยวกับสาเหตุของการกลับมาเสพยาเฮโรอีนซ้ำ

“ในชีวิตผม ผมใช้เฮโรอีนมา 19 ปี เกือบ 20 ปี ใช้บ้างหยุดบ้าง ผมหยุดเสพได้เวลาอยู่ในคุกเพราะมันไม่มีให้ใช้ และก็หยุดได้ 3 ปี ช่วงที่แฟนผมติดคุกเนี่ยแหละ”

“ผมเสพเฮโรइनเพราะผมเห็นทุกวัน แฟนผมขายเฮโรइनและก็เสพด้วย ผมเสพกับแฟนของมันมีเยอะ แล้วก็ไม่ได้เสียเงินเพราะเจ๊ที่ให้ขายเค้าแบ่งให้เล่นเป็นค่าแรงขาย แล้วเพื่อนผมก็รู้ว่าผมกับแฟนขาย ก็จะมาหาผมตลอดชวนกันไปเสพ”

“ผมเสพเฮโรइनมาตลอด สมัยก่อนเฮโรइनถูกมาก ผมขึ้นไปเชียงใหม่เพื่อไปซื้อเฮโรइनมาเสพ ผมยังจำได้ไม่ลืม มีความสุขที่สุดในชีวิต ตอนนั้นผมก็พยายามจะลืมเหตุการณ์ครั้งนั้น มันทำให้ผมยังเลิกไม่ได้ซะที”

จากคำบอกเล่าของนายดำ สาเหตุที่นายดำกลับมาเสพเฮโรइनซ้ำเกิดจาก ประการแรก นายดำอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งยาเสพติดทำให้เกิดแรงผลักดัน เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเสพซ้ำได้ง่าย ประการที่ 2 การปฏิสังสรรค์กับเพื่อนที่เสพเฮโรइनทำให้กลับไปเสพ ประการที่ 3 เกิดจากความรู้สึกติดใจในรสชาติของฤทธิ์เฮโรइनทำให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจ

ครอบครัว

“ผมมีพี่สาว พี่สาวผมตอนนี้อยู่ที่สิงคโปร์เค้ามีครอบครัวแล้ว พี่ผมเค้าประสบความสำเร็จในทุกเรื่อง ชีวิตครอบครัว การงาน เค้าห่วงผม ห่วงแม่อด้วย พี่สาวผมเคยเอาแม่ผมไปอยู่ที่สิงคโปร์ด้วย 3 เดือน แต่แม่ผมไม่ยอมอยู่ แม่บอกเป็นห่วงผม กลับมาอยู่เมืองไทยดีกว่า แต่ตอนนี้แม่ผมอยู่บ้านหน้าของผมแถวมีนบุรี ส่วนผมอยู่คนเดียวที่บ้าน บ้านผมแบ่งให้คนเช่า ผมก็มีรายได้จากบ้านเช่า ผมจะเจอกับแม่วันอังคารและวันศุกร์ที่มีชมรมผู้สูงอายุ เวลาผมไม่มีเงินซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ ผมก็ขอแม่ แม่ผมบอกเลี้ยงลูกไม่โตซักที จะคอยบ่นผมให้ผมเลิกยา ทำตัวให้ดี”

จากคำบอกเล่าของนายดำ นายดำแตกต่างจากพี่สาวมาก พี่สาวประสบความสำเร็จในชีวิต ส่วนนายดำประสบความสำเร็จล้มเหลวในชีวิตเนื่องจากมาติดยาเสพติด แต่นายดำยังมีมารดาที่คอยดูแลห่วงใยนายดำเสมอ

การสัมภาษณ์มารดานายดำ

“ฉันเป็นห่วงแต่ลูกคนนี้นั่นแหละ เลี้ยงลูกไม่โตสักที ไม่รู้เมื่อไหร่จะเลิกได้ จะได้หมดห่วง เวลามาชมรมผู้สูงอายุแล้วไม่เจอลูก ฉันก็เป็นห่วงกลัวไปถูกตำรวจจับบ้าง อะไรบ้าง เจอก็ขอเงินตลอด 20-30 บาทบ้าง”

“ตอนนี้ฉันอยู่บ้านน้องสาว อยู่บ้านเดียวกับเค้าไม่ได้ เวลาเมาแล้วอาละวาด ฉันกลัวก็เลยไปอยู่บ้านน้องสาวดีกว่า ตัวฉันได้เงินจากลูกสาวส่งมาให้ใช้ ตอนนี้ที่บ้านก็ให้คนเช่ารายได้ ค่าเช่าก็ให้ลูกไว้กินใช้ อาทิตย์ที่แล้วฉันกลับไปบ้าน ในบ้านไม่เหลืออะไรเลย ข้าวของในบ้านลูกเอาไปขายหมด”

จากการสังเกตมารดาเวลามารดามาทำกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุแล้วไม่พบนายดำนั่งรอ มารดาจะถามหานายดำทุกครั้ง เป็นห่วงนายดำว่าเป็นอะไรไปหรือเปล่า กลัวไปถูกตำรวจจับ มารดาจะคอยพูดอบรมสั่งสอนให้นายดำเลิกยาเสพติด

2.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบแผนชีวิตของแอดเลอร์ ทราบว่า นายดำเป็น บุตรคนที่ 2 นายดำมีพี่สาว 1 คน พี่สาวของนายดำเป็นคนเจ้าระเบียบ พุดจริงทำจริง ส่วน นายดำเป็นคนโกรธง่ายหายเร็ว เป็นคนเจ้าระเบียบเหมือนกับพี่สาวเพราะพี่สาวสอนมาตลอด แต่นายดำแตกต่างกับพี่สาวตรงที่พี่สาวมีอาชีพมีครอบครัวที่ดี ส่วนนายดำติดยาเสพติดตั้งแต่ วัยรุ่น ไม่มีงานทำ ไม่มีครอบครัวที่ดี ในระหว่างที่น้องนายดำฉลาดน้อยที่สุด ประสบความสำเร็จ น้อยที่สุด ทำงานหนักมากที่สุด นายดำเคยทำงานบริษัทของพี่ชายต้องเดินตลอด รู้สึกว่า ตนเองเหนื่อยมาก ส่วนพี่สาวทำงานสบาย ดูแลกิจการ นายดำเป็นที่พอใจน้อยที่สุด ครอบครัวรู้สึกพอใจพี่สาวมากกว่า นายดำสามารถที่จะเข้ากับผู้อื่นได้มากกว่าพี่สาว พี่สาวมี ระเบียบแบบแผนมากกว่านายดำ นายดำมีลักษณะแข็งแรงเป็นนักกีฬามากกว่าพี่สาว ไม่เชื่อ ฟังมากที่สุดเพราะพี่สาวของนายดำมีเหตุผล พุดน้อย มีลักษณะเหมือนมารดา นายดำถูก ตามใจมากที่สุด เป็นคนเอาแต่ใจตนเอง ชอบวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุด ไม่มีลักษณะบงการ ผู้อื่น มีความเป็นหญิงน้อยที่สุด มีความเป็นชายมากที่สุด เข้ากับคนอื่นง่ายมากที่สุด กล้าหาญ มากที่สุด มีความรับผิดชอบน้อยที่สุด มีอุดมคติน้อยที่สุด วัตถุนิยมน้อยที่สุด รักสนุกสนาน เท่ากับพี่สาว นายดำเรียกร้องมากกว่าพี่สาว นายดำมีลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ตนเองมากกว่า พี่สาว ชอบเข้าสังคมน้อยกว่าพี่สาว ออกจากสังคมมากกว่าพี่สาว อ่อนไหวง่ายมากกว่าพี่สาว นายดำแตกต่างจากพี่สาว คือ พี่สาวประสบความสำเร็จในชีวิต ส่วนนายดำประสบแต่ความ ล้มเหลวเพราะใช้ยาเสพติดมาตลอด ดังนั้นพี่สาวกับนายดำจึงไม่เหมือนกันเลย ตอนเด็กๆ นายดำกับพี่สาวเล่นด้วยกันเนื่องจากมีพี่น้องกันแค่ 2 คน มารดาไม่ให้ออกไปเล่นนอกบ้านกับ คนอื่น นายดำกับพี่สาวไม่เคยทะเลาะกันรุนแรง มีทะเลาะกันบ้างเล็กน้อยตามประสาเด็ก พี่สาวจะคอยเอาใจใส่นายดำตลอด พี่สาวของนายดำประสบความสำเร็จเรื่องงาน ด้าน ครอบครัว นายดำเคยประสบอุบัติเหตุทั้งหมด 3 ครั้ง ทุกครั้งเกิดจากอุบัติเหตุมอเตอร์ไซด์ เนื่องจากเมายาขับรถเบลอ นายดำเป็นเด็กเก๋กตมาตลอด ทางบ้านจะวางระเบียบทั้งด้าน การเรียน ชีวิตความเป็นอยู่ มารดาห้ามออกไปเล่นกับเพื่อนนอกบ้าน สำหรับนายดำแล้ว โรงเรียนเปรียบเหมือนกับเรือที่ส่งคนถึงฝั่งก็ถือว่าหมดหน้าที่แล้ว ตอนเด็กนายดำใฝ่ฝันอยาก ทำงานดีๆ ในกลุ่มเพื่อนนายดำมีบทบาทเป็นผู้นำ ไม่ก้าวร้าวและให้เกียรติเพื่อน ตอนที่นายดำ ติดคุกอยู่ นายดำเป็นครูฝึกเป็นหัวหน้าห้องคุมคน 800 คน พัฒนาการทางด้านร่างกาย ด้านเพศ ปกติ พัฒนาการด้านสังคมพัฒนาน้อยที่สุด สิ่งที่มีคุณค่าที่สุดในครอบครัวนายดำ คือ บิดามารดา สิ่งที่โหดเหี้ยมที่สุดในชีวิตครอบครัวของนายดำ คือ การที่มารดาเสียใจที่บิดามี ภรรยาใหม่ นายดำก็แถมมาตลอดทำให้มารดาใส่อารมณ์กับนายดำตลอด ส่งผลให้นายดำใช้ ยาเสพติด ข้อมูลบิดามารดา บิดาของนายดำเสียชีวิตแล้วด้วยโรคถุงลมโป่งพอง มารดาอายุ 75 ปี ไม่ได้ทำงานแล้ว พักอยู่บ้านน้องสาวของมารดา บิดาเป็นคนรักสนุก ไม่เจ้าระเบียบ ไม่บีบบังคับลูก ให้อิสระกับลูกอยากทำอะไรก็ทำ จะคอยสอนถ้าลูกทำไม่ถูก ส่วนมารดาเป็น คนเจ้าระเบียบ เจ้าอารมณ์ เครียดเรื่องบิดาก็มาลงที่ลูก ความคาดหวังของบิดาต่อลูกๆ คือ อยากให้นายดำเลิกยาเสพติดให้ได้ ทำงานดีๆ ตอนที่บิดายังมีชีวิตอยู่ทำงานที่กองทะเบียนรด

ซึ่งถ้านายดำไม่ติดยาเสพติดบิดาสามารถฝากงานให้ได้ ความคาดหวังของมารดาต่อลูกๆ คืออยากให้เรียนดี มีครอบครัวดี มีอาชีพที่มั่นคง สามารถหาเลี้ยงตนเองได้ ตอนเด็กนายดำมองว่าบิดาเป็นเพลย์บอย ชอบเที่ยวกลับดึก ตอนเด็กนายดำมองว่ามารดาเจ้าระเบียบ อารมณ์รุนแรง นายดำเป็นลูกคนโปรดของบิดาและมารดา เนื่องจากพี่สาวไม่ค่อยยุ่งเกี่ยวกับบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับลูกๆ ช่วงแรกเริ่มห่างเหินเพราะบิดามีครอบครัวใหม่ กลับบ้านดึก แยกกันนอนกับมารดา มีปากเสียงกันประจำแต่ไม่มีการทุบตี ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับลูกๆ รักใคร่กันดี พี่น้องที่เหมือนบิดามากที่สุด คือ นายดำ เหมือนตรงที่ชอบเที่ยว จะเที่ยวเก่ง พี่สาวจะเหมือนมารดามากที่สุด นายดำขออะไรถ้าให้ได้พี่สาวก็จะให้ ถ้าไม่ให้ก็คือไม่ให้เหมือนมารดา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดาต่างคนต่างอยู่ บิดากลับดึก แยกห้องกันนอน พุดคุยกันเล็กน้อย มารดาเคยขอร้องให้บิดาเลิกกับภรรยาบ่อยแต่บิดาไม่ยอมเลิก พี่สาวและนายดำมองบิดามารดาว่าข้อดีก็มีบิดามีความรับผิดชอบ ข้อเสียก็มี นายดำไม่มีผู้ปกครองคนอื่น บิดามารดาเลี้ยงดูนายดำและพี่สาวมาโดยตลอด ความทรงจำเก่าและความฝันที่นายดำจำฝังใจที่สุด คือ ตอนเด็กขณะนั้นนายดำเรียนอยู่ประถมศึกษาปีที่ 6 นายดำไปเล่นน้ำกับเพื่อน ทำให้กลับบ้านผิดเวลา พอถึงบ้านมารดาก็ตีนายดำ นายดำหลบมารดาตีไปโดนแฉ่งทำให้ฟันแท้ข้างหน้าหักไป 1 ซี่ นายดำมีความรู้สึกที่ว่าทำไมมารดาโหดร้ายกับนายดำมาก มารดาไม่รักนายดำ นายดำรู้สึกเก็บกดมาโดยตลอด จนปัจจุบันนายดำก็ยังรู้สึกอย่างนี้อยู่

2.3 การวาดภาพคน (Draw a Person) พบว่านายดำเป็นคนที่ไม่ขาดความมั่นใจในตนเอง มีลักษณะพึงพา ติดมารดา ก้าวร้าว อารมณ์ฉุนเฉียว อารมณ์แปรปรวน มีลักษณะผู้หญิง หลงตนเอง มีความเก็บกด ต้องควบคุมอารมณ์ตนเอง

2.4 การวาดภาพครอบครัว (Kinetic Family Drawing) นายดำวาดภาพพี่สาวกับบิดากำลังตีแบดมินตันกัน ส่วนนายดำนั่งดูอยู่เฉยๆ ส่วนมารดาทำกับข้าวอยู่ในครัว แสดงถึงบิดากับพี่สาวมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ส่วนมารดาและนายดำไม่มีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว แยกตนเองจากครอบครัว บิดากับพี่สาวเป็นผู้ควบคุมสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน นายดำเป็นคนที่มีความก้าวร้าว แกล้งมองไม่เห็น ใช้ตนเองเป็นศูนย์กลาง มีปัญหาในการปรับตัว มีลักษณะพึงพิง ติดมารดา

2.5 ข้อมูลจากแบบสอบถามบุคลิกภาพ 16 PF (The Sixteen Personality Factor Questionnaire) ของเรย์มอนด์ บี แคทเทลล์ (Raymond B Cattell) เพื่อวัดบุคลิกภาพ 16 องค์ประกอบ ทราบว่า นายดำมีองค์ประกอบลักษณะนิสัย 16 ด้าน ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบด้านการเข้าสังคม (A) นายดำมีลักษณะเป็นผู้มีลักษณะนิสัยสำรวจ ชอบทำอะไรคนเดียว ไม่สนใจใคร ไม่ชอบแสดงออก ไม่ชอบมีกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น แยกตัวจากผู้อื่นและปรับตัวยาก

องค์ประกอบด้านสติปัญญา (B) นายดำมีลักษณะเป็นผู้ที่มีสติปัญญาด้อย ความคิดไม่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในสังคมและไม่มี ความบากบั่น

องค์ประกอบด้านความมั่นคงทางอารมณ์ (C) นายดำมีลักษณะเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ต่ำ อารมณ์ไม่มั่นคง ขาดความอดทน วิตกกังวล เปลี่ยนแปลงง่ายและหงุดหงิด

องค์ประกอบด้านการกล้าแสดงออก (E) นายดำมีลักษณะนิสัยอ่อนน้อม โอนอ่อน ผ่อนตามผู้อื่น สุภาพ สงบเสถียร เยียบ ระมัดระวังตนเอง และไม่กล้าแสดงออก

องค์ประกอบด้านความร่าเริง (F) นายดำมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะนิสัยจริงจัง ระมัดระวัง เยียบขรึม ไม่ช่างพูด ครุ่นคิดและจริงจังต่อชีวิต

องค์ประกอบด้านการกล้าเผชิญ (H) นายดำมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะอาย ไม่กล้า หลีกเลียงการเผชิญหน้ากับเพศตรงข้าม ขาดความมั่นใจในตนเอง และไม่ชอบติดต่อกับผู้อื่น

องค์ประกอบด้านจิตใจอ่อนโยน (I) นายดำมีลักษณะจิตใจอ่อนโยน อ่อนไหวง่าย ไม่อดทน ชอบพึ่งพา และขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์

องค์ประกอบด้านความระแวง (L) นายดำมีลักษณะไม่ไว้วางใจผู้อื่น ระมัดระวังไม่เชื่อใครง่าย ถือความคิดของตนเองเป็นสำคัญ ข้างสงสัยและอิจฉา

องค์ประกอบด้านการจินตนาการ (M) นายดำมีลักษณะเป็นนักปฏิบัติ อยู่ในกฎเกณฑ์ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีและกระทำแต่สิ่งที่เป็นจริง

องค์ประกอบด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (N) นายดำมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะไม่ทันโลก ไม่ทันคน ไม่ทันสมัย ตรงไปตรงมา และไม่มีเล่ห์เหลี่ยม

องค์ประกอบด้านความวิตกกังวล (O) นายดำมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะหวาดกลัว ตื่นเต้น วิตกกังวล ตกใจง่าย มีความรู้สึกไม่ปลอดภัยและท้อแท้ใจ

องค์ประกอบด้านความอิสระเสรี (Q₁) นายดำมีลักษณะเป็นนักทดลอง ชอบทดลอง ชอบวิเคราะห์วิจารณ์ ชอบการเปลี่ยนแปลง สนใจการใช้สติปัญญาและเป็นนักปฏิรูป

องค์ประกอบด้านการพึ่งตนเอง (Q₂) นายดำมีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง เชื่อในความสามารถของตนเอง ตัดสินใจได้ มีลักษณะพึ่งตนเอง

องค์ประกอบด้านการควบคุมอารมณ์ (Q₃) นายดำมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ค่อยได้ ไม่มีระเบียบ ไม่มีวินัยในตนเอง ไม่ชอบปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม และทำตามความต้องการของตนเอง

องค์ประกอบด้านความเครียด (Q₄) นายดำมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะมีความเครียด มีความขัดแย้งในใจ ตื่นเต้น ตกใจง่าย หงุดหงิด ใจร้อน มีปัญหาในเรื่องการตัดสินใจ

3 การวินิจฉัย

จากการรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ สามารถวินิจฉัยได้ว่า สาเหตุที่นายดำกลับมาเสพเฮโรอีนซ้ำเกิดจากองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันหลายประการ ประการที่ 1 เจือ้นไขด้านบุคคลจากภูมิหลังและประสบการณ์ในชีวิตของนายดำที่นำสู่การเสพเฮโรอีนครั้งแรกส่งผลให้นายดำมีโอกาสได้เสพเฮโรอีน ประการที่ 2 เกิดจากการเลือกคบเพื่อน การปฏิสังสรรค์กับเพื่อนที่เสพยาเสพติด ทำให้เกิดแรงผลักดันให้กลับไปเสพ

เฮโรอินซ้ำอีก ประการที่ 3 เกิดจากบุคลิกภาพของนายดำเป็นคนจิตใจอ่อนไหวง่าย ซึ่งจากการทำแบบทดสอบพบว่า นายดำมีแนวโน้มมีลักษณะเก็บกดทางอารมณ์ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม ประการที่ 4 นายดำอยู่ในสภาพครอบครัวแตกแยก ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของมารดาเป็นแบบเข้มงวด ประการที่ 5 นายดำอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งยาเสพติด ทำให้กลับมาเสพติดซ้ำได้ง่าย รูปแบบชีวิตของนายดำมีผลต่อการกลับไปเสพติดเฮโรอินซ้ำ คือ นายดำเป็นลูกคนเล็ก ได้รับการเลี้ยงดูจากแบบเข้มงวด เนื่องจากบิดามีครอบครัวใหม่ ทำให้นายดำรู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย และเมื่อเปรียบเทียบกับพี่สาวของนายดำแล้ว พี่สาวประสบความสำเร็จในชีวิตทุกด้าน ส่วนนายดำประสบความสำเร็จล้มเหลวในชีวิตเพราะติดเฮโรอินตั้งแต่วัยรุ่น

4 การช่วยเหลือ

4.1 ผู้วิจัยให้คำปรึกษาแก่นายดำ โดยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person – Centered Counseling) ทฤษฎีนี้เน้นความจริงของชีวิตว่า ผู้รับคำปรึกษามีความสามารถอยู่ในตนเองที่จะเข้าใจถึงองค์ประกอบของชีวิตอันเป็นสาเหตุที่ทำให้ตนเองไม่มีความสุข ผู้วิจัยให้คำปรึกษาในเรื่องการป้องกันการกลับไปเสพติดเฮโรอินซ้ำ ให้นายดำเข้าใจตนเองถึงเหตุการณ์ที่ทำให้ตนเองกลับไปเสพติดเฮโรอินซ้ำ ให้กำลังใจให้นายดำมีความเชื่อมั่นในตนเองในการเลิกเฮโรอิน ให้นายดำพัฒนาตนเองเพื่อจะได้บรรลุเป้าหมายที่นายดำตั้งไว้ คือ การเลิกเฮโรอินและนายดำอยากจะมีกิจการรับซื้อของเก่าเป็นของตนเอง ผู้วิจัยให้คำปรึกษานายดำ 3 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที ผลจากการให้คำปรึกษา นายดำมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น

4.2 ผู้วิจัยให้คำปรึกษาแนะนำเรื่องการป้องกันการกลับไปเสพติดซ้ำแก่มารดานายดำ เพื่อให้ครอบครัวมีส่วนในการให้กำลังใจ ช่วยเหลือให้นายดำสามารถที่จะหยุดใช้เฮโรอินได้ ซึ่งมารดาเข้าใจและให้ความช่วยเหลือนายดำเป็นอย่างดี

5 การติดตามผล

ผู้วิจัยติดตามผลหลังจากให้การช่วยเหลือนายดำ โดยให้คำปรึกษา พบว่า นายดำมีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้นเนื่องจากนายดำมีพฤติกรรมการเสพติดเฮโรอินระหว่างการบำบัดรักษาน้อยลง ซึ่งจากการสัมภาษณ์พยาบาล ทราบว่า ผลการตรวจปัสสาวะหาสารเสพติดเฮโรอิน ตลอดระยะเวลาที่ศึกษานายดำ มีการตรวจปัสสาวะทั้งหมด 8 ครั้ง ไม่พบสารเสพติดเฮโรอิน 7 ครั้ง พบสารเสพติดเฮโรอิน 1 ครั้ง และนายดำมารับยาสม่ำเสมอ

6 การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาของนายดำ พบว่า สาเหตุที่ทำให้นายดำกลับไปเสพติดเฮโรอินซ้ำเกิดจากองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันหลายประการ เกิดจากนายดำมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม เก็บกดทางอารมณ์ มีลักษณะพึ่งพา ขาดความมั่นใจในตนเอง จิตใจอ่อนไหวง่าย นายดำอยู่ในสภาพ

ครอบครัวที่แตกแยก ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดทำให้เกิดความเก็บกด ขาดที่พึ่งทางจิตใจ แบบแผนชีวิตของนายดำทำให้เกิดปมด้อยไม่ทัดเทียมกับพี่น้อง การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่เคยเสพ อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งยาเสพติด และความรู้สึกติดใจรสชาติของเฮโรइन

ข้อเสนอแนะสำหรับสถานบำบัดรักษา

- 1 ควรมีการฝึกให้ผู้เข้ารับการบำบัดเข้าใจตนเองว่าเหตุการณ์อย่างไรที่ทำให้กลับไปเสพเฮโรइनซ้ำ โดยใช้กลุ่มบำบัดเพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงตัวกระตุ้นที่ทำให้กลับไปเสพเฮโรइनซ้ำ
- 2 ควรเสริมสร้างให้ผู้เข้ารับการบำบัดเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถในการหยุดเฮโรइनด้วยตนเองได้ โดยใช้ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตน (Self – efficacy theory) เป็นแนวทางในการบำบัดรักษา
- 3 ส่งเสริมให้ครอบครัวผู้เข้ารับการบำบัดเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือ ดูแลไม่ให้ผู้เข้ารับการบำบัดกลับไปเสพเฮโรइनซ้ำ โดยใช้การให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อให้ครอบครัวเข้าใจผู้เข้ารับการบำบัด ยอมรับและให้กำลังใจผู้เข้ารับการบำบัดในการเลิกเฮโรइन
- 4 ควรมีการติดตามดูแลผู้ป่วยที่ผ่านการบำบัดรักษาแล้วเป็นระยะ ๆ ทุกรายอย่างน้อย 1 ปี เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการป้องกันการกลับมาเสพซ้ำ

กรณีศึกษา รายที่ 5 นายแดง ระยะเวลาศึกษาดังแต่วันที่ 3 สิงหาคม 2547 - 30 พฤศจิกายน 2547 (รวม 120 วัน)

ลักษณะทั่วไป นายแดง เป็นชายไทย อายุ 40 ปี ผิวเนื้อสีดำแดง รูปร่างสูงใหญ่ ส่วนสูง 175 เซนติเมตร น้ำหนัก 65 กิโลกรัม ผมหยักตกร ไร้ผมสั้นทรงทรง ใบหน้าเรียว ยาว คิ้วหนา ตาโตสองชั้น นัยน์ตาดำ จมูกโด่ง ไร้หนวดเคราเล็กน้อย ริมฝีปากหนา ผิวหน้าบริเวณโหนกแก้มทั้งข้างซ้ายและข้างขวามีรอยแผลเป็นจากการที่มอดอร์ไฮด์ชันกับรถมอดอร์ไฮด์ บริเวณข้อพับมีร่องรอยการฉีดเฮโรइन มีรอยแผลเป็นจากการฉีดเฮโรइन การแต่งกายสะอาด มักจะใส่เสื้อยืดสีขาว กางเกงขาสั้น พุดจาสุภาพ จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ สามารถสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1 การสังเกตและการบันทึกการสังเกต

จากการสังเกตนายแดงขณะที่มารับยา และขณะที่มารับบริการให้คำปรึกษา ทั้งหมด 8 ครั้ง พบว่า นายแดงมักจะรับยาที่คลินิกยาเสพติดช่วงเช้า หลังจากที่นายแดงเลิกงานช่วงกะดึกแล้ว นายแดงจะมารับยาทันทีที่เลิกงานแล้ว นายแดงเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ดี เป็นคนที่ผู้ป่วยที่มารับบริการบำบัดรักษารู้จักกันแทบจะทุกคน เนื่องจากนายแดงใช้ยาเสพติดมานาน ทำให้รู้จักคนเยอะ แต่นายแดงไม่ค่อยยุ่งเกี่ยวกับใคร มารับยาเสร็จแล้วจะกลับบ้านทันที

นายแดงเป็นคนพูดจาสุภาพ แต่ถ้านายแดงโกรธหรือไม่พอใจจะแสดงความก้าวร้าว สีหน้าไม่พอใจ นายแดงเป็นคนพูดจาดีหลักการ มีความคิดเป็นของตนเอง และจะยึดมั่นในความคิดของตนเอง ไม่เชื่อความคิดของผู้อื่น

2 การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ทั้งผู้รับการศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 จากการสัมภาษณ์ นายแดง ทั้งหมด 4 ครั้ง ได้ข้อมูลดังต่อไปนี้

ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวและสภาพทั่วไป ทำให้ทราบว่า นายแดง อายุ 40 ปี นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) บิดาของนายแดงเสียชีวิตตั้งแต่นายแดง อายุ 11 ปี เนื่องจากอุบัติเหตุรถชน มารดาของนายแดงเสียชีวิตด้วยโรคอัมพาต เมื่อ พ.ศ. 2532 ขณะนั้นนายแดงอายุ 24 ปี นายแดงมีพี่น้องทั้งหมด 7 คน นายแดงเป็นบุตรคนที่ 7 ปัจจุบันพี่น้องเหลือ 4 คน เนื่องจากเสียชีวิตไป 3 คน คือ มีพี่สาวคนโต อายุ 66 ปี พี่ชายคนที่ 2 อายุ 62 ปี พี่สาวคนที่ 3 อายุ 48 ปี และนายแดง นายแดงสนิทสนมกับพี่สาวคนโตและพี่สาวคนที่ 3 ไม่ค่อยสนิทกับพี่ชายคนที่ 2 เนื่องจากติดต่อกับพี่ชายคนที่ 2 ไม่ได้ อยู่ที่ไหนก็ไม่ทราบ นานๆ จะมาหาที่บ้าน หลังจากที่มารดาเสียชีวิตแล้ว พี่สาวคนโตของนายแดง เป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูนายแดงมาโดยตลอด นายแดงเคยมีภรรยา แต่ภรรยาของนายแดงเสียชีวิตแล้ว นายแดงมีบุตรสาวกับภรรยา 1 คน นายแดงจึงยกบุตรสาวให้เป็นบุตรบุญธรรมของพี่สาวและพี่ชาย ตั้งแต่มารดาเสียชีวิตได้ 9 ปี ปัจจุบันนายแดงพักอาศัยอยู่กับพี่สาวคนโต ส่วนบุตรสาวอยู่กับพี่สาวคนที่ 3 ซึ่งบ้านของนายแดงเป็นบ้าน 2 หลัง ในพื้นที่เดียวกัน ทำให้นายแดงได้พบกับบุตรสาวเสมอ ความสัมพันธ์ของนายแดงกับบุตรสาวรักใคร่กันดี ปัจจุบันบุตรสาวของนายแดง อายุ 15 ปี กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 นายแดงประกอบอาชีพช่างเครื่องเรือเดินทะเล ทำงานกะดึก ต้องออกทะเลทุกวัน เวลา 17.00 น. และจะกลับเข้าฝั่งตอนเช้า นายแดงมีรายได้จากการประกอบอาชีพเดือนละ 27,000 บาท ปัจจุบันนายแดงกำลังศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ฐานะทางครอบครัวของนายแดงอยู่ในระดับดี นายแดงรักและห่วงใยพี่สาวคนโตมาก เนื่องจากเปรียบเสมือนมารดาคนที่ 2 ของนายแดง คอยดูแลเอาใจใส่นายแดงมาโดยตลอด ซึ่งปัจจุบันพี่สาวอายุมากแล้ว และมีปัญหาทางสุขภาพ ป่วยด้วยโรคต่อกระฉก ความดันสูง และโลหิตจาง

ประวัติการใช้ยาเสพติด

“ผมเริ่มจากใช้กัญชา ก่อน ใช้กัญชาตอนอายุ 14 ปี ผมเห็นตากินกัญชา ตาจะป่นกัญชาเป็นผงใส่กระป๋องเอาไว้ แล้วก็ดักกิน ผมเห็นตากินเป็นประจำทุกวัน ผมก็อยากทดลองดูบ้าง ก็ลองกินดู รสชาติขมๆ แต่ก็มันๆดี”

“ผมใช้เฮโรอีนอายุ 16 ปี เพราะสมัยก่อนบ้านผมอยู่ในสลัม หน้าบ้านผมจะมีตุ่มน้ำอยู่ แล้วมีคนมาฉีดเอาน้ำในตุ่มหน้าบ้านผมผสมเฮโรอีนฉีดให้เห็นอยู่เป็นประจำ และพวกผู้ใหญ่คนแก่นั้นให้ผมเป็นเด็กส่งเฮโรอีน เวลาผมเห็นเค้าสูบกันในกลุ่ม ผมก็ได้กลิ่น ผมลองเอาสวนที่

เค้าเหลือไว้มาสูบบุหรี่ แล้วผมก็สูบบุหรี่จนควันจากบ้อง ต่อมาผมเปลี่ยนเป็นฉีดเพราะมันใช้ของน้อยกว่าและก็ให้ความรู้สึกแตกต่างกัน ฉีดยาได้นานกว่าสูบ”

“ผมติดยาตอนใกล้จะจบ ม.ต้น รู้สึกเป็นช่วงที่สนุกที่สุดสำหรับผมเลย พอติดผู้หญิงก็ต้องติดยาตามแบบฉบับ เป็นธรรมชาติ แต่มันสนุกนะสุดๆเลย สุดท้ายผมก็ต้องออกจากโรงเรียน ต้องหางานทำด้วยตัวเอง ช่วงนี้ผมใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นเพราะผมหาเงินได้ด้วยตัวเองโดยไม่ต้องขอใคร”

การเริ่มเสพยาเฮโรอีนของนายแดงประกอบด้วย ประการที่ 1 เจื่อนไขด้านบุคคลจากภูมิหลังและประสบการณ์ในชีวิต นายแดงเริ่มจากการมีประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดชนิดอื่นมาก่อน โดยพบเห็นการใช้ยาเสพติดจากสมาชิกในครอบครัวทำให้คิดว่าเป็นพฤติกรรมปกติไม่ใช่พฤติกรรมเบี่ยงเบน ทำให้อยากลอง ประการที่ 2 นายแดงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งยาเสพติด ประการที่ 3 เจื่อนไขเกี่ยวกับการได้เฮโรอีน กรณีนายแดงได้ยาเสพติดในการเสพยาครั้งแรกฟรี ทำให้เกิดความอยากลองโดยที่ไม่ต้องลงทุนเสียเงิน ประการที่ 4 เกิดจากการให้ความหมายของเฮโรอีนในเชิงบวก นายแดงให้ความหมายต่อความรู้สึกที่ได้รับจากการเสพยาเฮโรอีนไปแล้วว่า ฤทธิ์ของเฮโรอีนทำให้เกิดความรู้สึกเคลิบเคลิ้มสุขสบาย (Euphoria) เป็นความรู้สึกที่ทำให้เกิดความพึงพอใจต่อตนเอง ทำให้ตัดสินใจเสพยาเฮโรอีน

การบำบัดรักษา

“ผมรักษาที่ศูนย์ฯ 22 วัดปากบ่อ แห่งเดียว ผมไม่เคยไปรับการรักษาที่อื่นเลย รักษาามาตั้งแต่ปี 2535 หยุดได้ไม่กี่เดือนก็กลับมาเสพยาอีก รวม 8 รอบ ผมกินยาเมธาโดนแบบระยะยาว พอตัดยาแล้ว ผมก็กลับมาเสพยาอีก ผมเคยหยุดเสพยาได้นานที่สุด 4 ปี แล้วก็มาเสพยาอีก ผมคิดว่าผมก็พยายามที่จะรักษาตัวเอง คืออย่างน้อยไม่กินยาไปด้วยเสพยาไปด้วย ช่วงที่ผมรักษาผมจะกินยาอย่างเดียว มีอาการบ้ำงผมก็ทนเอา ไม่ไปเสพยา”

จากคำบอกเล่าของนายแดง นายแดงเข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติดที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อแห่งเดียว รวมทั้งหมด 8 ครั้ง

การเลิกยาเสพติด

“ผมเบื่อหน่ายกับการใช้ยาเสพติดแล้ว ผมใช้มันมานาน 20 กว่าปีแล้ว ชีวิตไม่มีอะไรดีขึ้น สงสัยคงถึงจุดอิมตัว จำเจ ใช้ไปก็ไม่มีประโยชน์ ตอนนี้อีกสาวผมก็โตขึ้นทุกวัน ผมอยากจะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูก ที่จริงผมคิดว่าเฮโรอีนเป็นยารักษาโรคนะ สามารถรักษาได้ทุกโรค เวลาที่ใช้จะไม่เจ็บปวด แต่มีผลเสียเหมือนกันทำให้ฟันของผมกร่อนไป กระดูกกร่อนไป”

“ตอนนี้ผมยังเลิกไม่ได้ ผมคิดว่าผมติดยาเมธาโดนมานาน ยาซึมเข้าไปในกระดูกผมทำให้เลิกยาก และผมต้องออกไปทำงานเร่เดินทะเล เวลาไม่ใช้ผมก็ทำงานไม่ได้ ผมจะต้องดูเข็มทิศทางเรือ คมลูกน้อง แต่ผมก็ยังอยากเลิกและพยายามอดทน ผมเคยเสียนยาแล้วพยายามไม่เสพยา จนต้องกระโดดลงทะเลเพื่อลดอาการเสียนยา”

จากคำบอกเล่าของนายแดง นายแดงเป็นคนที่มีความตั้งใจที่จะเลิกยาเสพติด อยากจะหยุดยาเสพติดเพื่อลูก อยากจะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูก

การใช้ชีวิตช่วงที่หยุดเสพยาเฮโรइन

“ช่วงที่ผมหยุดเสพยาเฮโรइनได้ 4 ปี ผมก็ใช้ชีวิตปกตินะ ก็ทำงาน มีกินเหล้ากับเพื่อนบ้าง ทางด้านร่างกายก็ไม่มีอาการอะไร แต่มันก็เหมือนขาดอะไรไปอย่างหนึ่ง ก็พยายามจะไม่คิดถึงมัน แล้วก็หาอะไรทำ”

สาเหตุของการกลับมาเสพยาเฮโรइनซ้ำ

“ผมคิดว่าเฮโรइनเป็นยารักษาโรค ใช้เฮโรइनแล้วไม่เป็นโรคอะไรเลย พอหยุดใช้มีโรคตามมาเยอะมากเลย ปวดเมื่อย ความดันสูง”

“ผมกลับมาเสพยาอีกเพราะตอนหลังผมได้งานเป็นช่างเครื่องเรือเดินทะเล อยู่บนเรือก็มีแต่คนใช้เฮโรइन ผมต้องช่วยดูเข็มทิศด้วย พอผมได้ลองใช้ไปแล้วต้องใช้ตลอดเพราะต้องทำงาน ถ้าไม่ใช้ผมทำงานไม่ไหว ผมมีภาระต้องรับผิดชอบต้องให้เงินลูกเรียนหนังสือด้วย ผมกลัวเสียงานก็เลยต้องใช้ ถ้าผมไม่ได้ทำงานแล้ว ผมเชื่อว่าผมหยุดเฮโรइनได้แน่นอน ผมว่าผมทนไหว”

จากคำบอกเล่าของนายแดง สาเหตุที่นายแดงกลับไปเสพยาซ้ำเกิดจาก ประการแรก นายแดงแปลความหมายของการใช้เฮโรइनในเชิงบวกคือเป็นยารักษาโรค ทำให้รู้สึกว่าเฮโรइनมีคุณมากกว่าโทษ ประการที่ 2 นายแดงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งยาเสพติด ปฏิสัมพันธ์กับคนที่ใช้ยาเสพติด ทำให้เกิดแรงผลักดันให้กลับไปเสพยาเฮโรइनอีก ประการที่ 3 เป็นการให้คำอธิบายให้เกิดความสมเหตุสมผลของพฤติกรรม นายแดงพยายามอธิบายเหตุผลว่าการที่นายแดงกลับมาเสพยาเฮโรइनอีกเพราะจะทำให้นายแดงสามารถทำงานได้ ต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่การทำงาน

ครอบครัว

“ผมมีพี่สาวคอยดูแล ตั้งแต่พ่อแม่ผมเสีย ก็มีพี่สาวคนโตที่คอยดูแลเอาใจใส่ ผมรักพี่สาวผมเหมือนแม่ของผม ผมยังคิดเลยว่าถ้าไม่มีพี่สาวผมจะทำยังไง ครอบครัวของผมเป็นครอบครัวใหญ่ ลูกหลานอยู่เยอะ ลูกสาวของผมตอนนี้เรียนอยู่ ม 5 ผมยกให้เป็นลูกบุญธรรมของพี่สาวกับพี่ชาย เพราะผมต้องออกเรือเดินทะเล ไม่ค่อยมีเวลาดูแลลูก แต่ผมก็รู้สึกว่าคุณยังรักผมเหมือนเดิม”

“สมัยผมเป็นเด็ก ผมรู้สึกว่าพ่อผมรักผมแต่ขาดการเอาใจใส่ เวลาผมมีการบ้าน พ่อไม่เคยถามผมเลยสักครั้งว่า ลูกมีการบ้านมั้ย”

จากคำบอกเล่าของนายแดง นายแดงคาดหวังอยากให้บิดาเอาใจใส่ตนเองเป็นความคาดหวังของลูกที่มีต่อบทบาทของพ่อแม่ คือความเอาใจใส่ดูแลที่พ่อแม่ควรมีให้แกลูก

การสัมภาษณ์พี่สาวนายแดง

“สมัยที่เป็นเด็ก เค้าเป็นเด็กที่ไม่เชื่อฟัง ดื้อมาก ตอนที่เรียนเดี๋ยวกก็มีเรื่องทะเลาะกับเพื่อน เดี๋ยวกก็แซ่บๆ เดี๋ยวกก็แกล้ง พอโตขึ้นก็ดีขึ้นหน่อยยังเชื่อฟังบ้าง ฉันเสียใจที่ไม่รู้เรื่องยาเสพติดเลย ไม่มีประสบการณ์ ทำให้เค้าติดยา ถ้าฉันมีความรู้เรื่องนี้บ้างว่ามันเป็นยังไง น้องก็คงไม่ติดยาถึงขนาดนี้ ฉันก็พยายามพูดกับเค้าให้เค้าเลิกให้ได้”

จากคำบอกเล่าของพี่สาวนายแดง พี่สาวนายแดงให้กำลังใจนายแดงเสมอ ขณะที่พูด พี่สาวร้องไห้ โทษตัวเองที่ดูแลน้องไม่ดี ทำให้น้องติดยาเสพติด

2.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบแผนชีวิตของแอดเลอร์ ทราบว่า นายแดงเป็น บุตรคนสุดท้ายในจำนวนพี่น้องที่เหลืออยู่ทั้งหมด 4 คน พี่สาวคนแรกเป็นคนที่คอยให้คำแนะนำ แต่บางครั้งมากเกินไปเหมือนจ้องจับผิด ให้กำลังใจเสมอ พี่ชายคนที่ 2 เป็นคนง่าย ๆ ตีแม่เหล้า พี่สาวคนที่ 3 เหมือนกับพี่สาวคนแรก คือ จะคอยให้คำแนะนำ และให้กำลังใจนายแดงเสมอ ส่วนนายแดงมีลักษณะร่าเริง แต่เวลามีปัญหาจะไม่ปรึกษาใคร เก็บไว้ในใจคนเดียว ใน ระหว่างพี่น้องทั้ง 4 คน นายแดงมีลักษณะฉลาดเป็นลำดับที่ 3 รองจากพี่สาวคนโตและพี่สาว คนที่ 3 พี่ชายคนที่ 2 น้อยที่สุด ผลสัมฤทธิ์เบื้องต้น นายแดงประสบความสำเร็จเป็นลำดับที่ 3 รองจากพี่สาวคนโตและพี่สาวคนที่ 3 พี่ชายคนที่ 2 มีลักษณะนี้น้อยที่สุด ทำงานหนักนายแดง มีลักษณะนี้น้อยที่สุดแต่เท่าๆ กับพี่ชายคนที่ 2 พี่สาวคนโตทำงานหนักมากที่สุดเพราะต้อง ทำงานหาเงินเลี้ยงน้องหมดทุกคน ส่วนพี่สาวคนที่ 3 มีลักษณะนี้ร้องลงมาเพราะออกไปสร้าง ครอบครัวด้วยตนเอง ลักษณะเป็นที่พอใจ นายแดงมีลักษณะนี้น้อยที่สุด ไม่มีใครมีลักษณะ การรุกราน นายแดงมีเสน่ห์มากที่สุดเพราะเป็นบุตรคนเล็ก มีลักษณะคล้อยตาม เข้ากับผู้อื่น เท่าๆ กันกับพี่น้อง มีลักษณะมีระเบียบแบบแผนเป็นลำดับที่ 3 รองจากพี่สาวคนโตและพี่สาว คนที่ 3 แข็งแรงเป็นนักกีฬา มีลักษณะนี้เป็นลำดับที่ 2 รองจากพี่ชายคนที่ 2 ไม่เชื่อฟังมากที่สุด ถูกตามใจมากที่สุด ไม่มีใครมีลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่น นายแดงมีลักษณะบงการผู้อื่นมาก ที่สุด มีความเป็นหญิงน้อยที่สุด มีความเป็นชายมากที่สุด เข้ากับคนอื่นง่ายมากที่สุด กล้าหาญ มากที่สุด มีความรับผิดชอบเป็นลำดับที่ 3 รองจากพี่สาวคนโตและพี่สาวคนที่ 3 มีอุดมคติเป็น ลำดับที่ 2 รองจากพี่สาวคนโต นายแดงมีอุดมคติว่าทำอะไรไม่ได้ก็ไม่ทำ แต่ถ้าคิดจะทำอะไร ต้องทำให้เต็มที่ความสามารถ ไม่มีลักษณะวัตถุนิยม รักสนุกสนานมากที่สุด ไม่มีลักษณะ ของการเรียกร้อง มีลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ตนเองมากที่สุดเพราะนายแดงต้องการประชด วิพากษ์วิจารณ์ตนเองให้ทางบ้านรู้ว่าตนเองเป็นแบบนี้ พี่น้องทุกคนไม่ชอบเข้าสังคม รวมทั้ง นายแดงด้วย แต่ก็ไม่ได้ถึงกับออกจากสังคม นายแดงมีลักษณะอ่อนไหวง่ายมากที่สุด ร้องลงมา พี่สาวคนโต, พี่สาวคนที่ 3 และพี่ชายคนที่ 2 ตามลำดับ พี่สาวคนโตแตกต่างจากนายแดงมาก ที่สุด คือ จะคิดกันคนละแบบแทบจะทุกเรื่อง ความคิดไม่ตรงกัน พี่น้องที่เหมือนกันนายแดงไม่ มีเลย สมัยที่นายแดงเป็นเด็กนายแดงจะเล่นกับหลาน ๆ ซึ่งวัยใกล้เคียงกับนายแดง ไม่เคย เล่นกับพี่น้อง ในระหว่างพี่น้องไม่เคยทะเลาะเบาะแว้งกัน พี่สาวคนโตจะเอาใจใส่นายแดง เสมอ พี่สาวทั้ง 2 คนประสบความสำเร็จด้านการทำงานและครอบครัว พี่สาวคนโตเป็นผู้จัดการ การเงินแผนกทันตกรรม โรงพยาบาลมิชชัน พี่สาวคนที่ 3 เป็นครู นายแดงบอกว่านายแดง ประสบความสำเร็จครั้งเดียวเรื่องการทำงาน นายแดงเคยประสบอุบัติเหตุรถชน ปี 2547 รถ มอเตอร์ไซด์ชน 2 ครั้ง ครั้งแรกได้รับบาดเจ็บ กระดูกหน้าแข้ง ขากระดูกหัก ต้องผ่าตัดใส่ เหล็ก ครั้งที่ 2 ได้รับบาดเจ็บ แขนกระดูก ไหล่ปลาร้าหัก 2 ข้าง พักรักษาตัวที่โรงพยาบาล เล็ดสิน นาน 1 เดือน 12 วัน นายแดงเป็นเด็กสนุกสนานร่าเริง ไม่กลัวใคร สำหรับนายแดง

แล้วโรงเรียนเปรียบเหมือนสถานที่ที่ไปพบเพื่อน ตอนเด็กนายแดงกลัวถูกบิดาเตะมาก เพราะหนักกว่าที่บิดาตี นายแดงคิดว่าทำไมบิดาต้องทำร้ายตัวเราด้วย ตอนเด็กไม่เคยคิดว่าอยากจะทำอะไร ในกลุ่มเพื่อนนายแดงมีบทบาทบางที่ก็เป็นผู้นำบางที่ก็เป็นผู้ตาม ออกคำสั่งได้ พัฒนาการทางด้านร่างกาย ทางด้านเพศ ทางด้านสังคมของนายแดงปกติ สิ่งที่มีคุณค่าที่สุดในครอบครัวของนายแดง คือ ความสามัคคีระหว่างพี่น้องและลูกหลาน สิ่งที่น่าเศร้าใจที่สุดในชีวิตครอบครัว คือ พี่สาวสุขภาพไม่ดี ป่วยด้วยโรคความดันสูง ตาต้อกระจก และโลหิตจาง ข้อมูลของบิดามารดา บิดาของนายแดงเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุรถชน ส่วนมารดาเสียชีวิตด้วยโรคอัมพาต บิดาเป็นคนดีมาก รักลูก แต่ขาดการดูแลเอาใจใส่ ไม่สนใจการบ้านลูก มารดาเป็นคนดี เอาใจใส่ลูกหลาน ความคาดหวังของบิดาต่อลูกๆ ไม่มี ความคาดหวังของมารดาต่อลูกๆ อยากเห็นลูกลิ้มดอ้าปากได้ ตอนเด็กนายแดงไม่เคยคิดว่าบิดาเป็นคนอย่างไร ตอนเด็กมองมารดาว่ามารดาเป็นผู้ให้ชีวิต มารดาเหมือนยารักษาโรค ตั้งแต่มารดาเสียชีวิตก็ไม่อยากทำอะไร ดัดสันใจไปทำงานทะเล ลูกคนโตของบิดาคือพี่สาวคนที่ 3 เพราะบิดารักลูกสาว ลูกคนโตของมารดาคือพี่ชายคนโตที่เสียชีวิตไปแล้วเพราะมารดารักลูกคนแรกมาก ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับลูกๆ ดี พี่น้องที่เหมือนบิดามากที่สุด คือ พี่ชายคนโต เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุราเรื้อรัง พี่น้องที่เหมือนมารดามากที่สุด คือ พี่สาวคนโต เหมือนทั้งหน้าตา รูปร่าง และนิสัยใจคอ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดาก็ดี ปฏิบัติต่อกันดี นายแดงมีพี่สาวคนโตคอยดูแลซึ่งพี่สาวเหมือนกับมารดาทุกอย่าง คอยจ้ำจี้จ้ำไช เป็นห่วงนายแดง ในส่วนของความทรงจำเก่าและความฝัน นายแดงมีความทรงจำหลายเรื่องแต่ไม่สามารถจดจำได้ แต่มี 1 เรื่องที่นายแดงจำได้ไม่ลืม คือ นายแดงหนีออกจากบ้านไป 3 ปี เพราะติดยาเสพติด นายแดงไม่อยากให้ทางบ้านทราบ จะได้ไม่มีใครคอยมาด่าว่า มารดาก็ไม่ตามนายแดงกลับบ้าน นายแดงหนีไปอยู่วัดกับเพื่อนที่ขายยาเสพติดด้วยกัน จากความทรงจำนี้ทำให้นายแดงรู้สึกว่าคุณเองไม่น่าจะหนีออกจากบ้านในครั้งนั้น เพราะถ้าไม่หนีออกมาก็คงไม่ต้องติดยาจนถึงทุกวันนี้

2.3 การวาดภาพคน (Draw a Person) พบว่า นายแดงเป็นคนขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นคนแคร์สังคม มีความวิตกกังวล สับสนทางความคิด มีความรู้สึกผิด มีความต้องการทางเพศที่อยากให้ผู้อื่นหลงใหล มีความขัดแย้งทางด้านสมรรถภาพทางเพศ ก้าวร้าว อ่อนแอ กลัวต่อการรับผิดชอบ พยายามที่จะควบคุมตนเอง มีปัญหาการติดต่อกับสังคม การปรับตัว มีความสับสนไม่มั่นใจในการดำเนินชีวิต

2.4 การวาดภาพครอบครัว (Kinetic Family Drawing) นายแดงวาดรูปพี่สาวของนายแดงยืนอยู่เฉยๆ และวาดรูปหลานชายนายแดงกำลังทำกับข้าว ส่วนภรรยาของหลานชายกำลังเล่นกับบุตรสาว แสดงถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ค่อยดี นายแดงไม่มีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว หลานชายเป็นผู้ควบคุมสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน นายแดงมีความคิดยุ่งเหยิง มีความสับสนทางความคิด นายแดงไม่วาดรูปตัวเอง แสดงถึงการไม่เห็นความสำคัญของตัวเอง ไม่เห็นวาดตนเองเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว

2 5 ข้อมูลจากแบบแบบสอบถามบุคลิกภาพ 16 PF (The Sixteen Personality Factor Questionnaire) ของเรย์มอนด์ บี แคทเทลล์ (Raymond B Cattell) เพื่อวัดบุคลิกภาพ 16 องค์ประกอบ ทราบว่า นายแดง มีองค์ประกอบลักษณะนิสัย 16 ด้าน ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบด้านการเข้าสังคม (A) นายแดงมีลักษณะนิสัยโดยรวม ชอบทำอะไรคนเดียว ไม่สนใจใคร ไม่ชอบแสดงออก ไม่ชอบมีกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น แยกตัวจากผู้อื่นและปรับตัวยาก

องค์ประกอบด้านสติปัญญา (B) นายแดงมีลักษณะเป็นผู้ที่มีสติปัญญาดี ความคิดไม่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในสังคมและไม่มีความบากบั่น

องค์ประกอบด้านความมั่นคงทางอารมณ์ (C) นายแดงมีลักษณะเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ต่ำ อารมณ์ไม่มั่นคง ขาดความอดทน วิตกกังวล เปลี่ยนแปลงง่ายและหงุดหงิด

องค์ประกอบด้านการกล้าแสดงออก (E) นายแดงมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะนิสัยอ่อนน้อม โอนอ่อนผ่อนตามผู้อื่น สุภาพ สงบเสถียร เจียม ระวังระวังตนเองและไม่กล้าแสดงออก

องค์ประกอบด้านความร่าเริง (F) นายแดงมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะนิสัยจริงจัง ระวังระวัง เจียมขี้น ไม่ช่างพูด ครุ่นคิดและจริงจังต่อชีวิต

องค์ประกอบด้านมโนธรรม (G) นายแดงมีลักษณะเป็นผู้ที่มีมโนธรรม มีความรับผิดชอบ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ อดทน รอบคอบ มีจรรยาบรรณ และสามารถรักษาความลับได้

องค์ประกอบด้านการกล้าเผชิญ (H) นายแดงมีลักษณะอาย ไม่กล้า หลีกเลียง การเผชิญหน้ากับเพศตรงข้าม ขาดความมั่นใจในตนเอง และไม่ชอบติดต่อกับผู้อื่น

องค์ประกอบด้านจิตใจอ่อนโยน (I) นายแดงเป็นผู้ที่มีลักษณะจิตใจอ่อนโยน อ่อนไหวง่าย ไม่อดทน ชอบพึ่งพาและขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์

องค์ประกอบด้านความระแวง (L) นายแดงมีลักษณะผู้ที่มีลักษณะไม่ไว้วางใจผู้อื่น ระวังระวัง ไม่เชื่อใครง่าย ปรับตัวง่าย ถือความคิดของตนเป็นสำคัญ ข้างสงสัยและอิจฉา

องค์ประกอบด้านการจินตนาการ (M) นายแดงมีลักษณะเป็นนักปฏิบัติ อยู่ในกฎเกณฑ์ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีและกระทำแต่สิ่งที่จริง

องค์ประกอบด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (N) นายแดงมีลักษณะแน่วแน่มเป็น ผู้มีลักษณะไม่ทันโลก ไม่ทันคน ไม่ทันสมัย ตรงไปตรงมา และไม่มีเล่ห์เหลี่ยม

องค์ประกอบด้านความวิตกกังวล (O) นายแดงมีลักษณะหวาดกลัว ตื่นเต้น วิตกกังวล ตกใจง่าย มีความรู้สึกไม่ปลอดภัยและท้อแท้ใจ

องค์ประกอบด้านความอิสระเสรี (Q₁) นายแดงมีลักษณะชอบทดลอง ชอบวิเคราะห์ วิจัย ชอบการเปลี่ยนแปลง สนใจการใช้สติปัญญาและเป็นนักปฏิรูป

องค์ประกอบด้านการพึ่งตนเอง (Q₂) นายแดงมีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง เชื่อในความสามารถของตนเอง ตัดสินใจได้ มีลักษณะพึ่งตนเอง

องค์ประกอบด้านการควบคุมอารมณ์ (Q3) นายแดงมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะควบคุมตนเองไม่ค่อยได้ ไม่มีระเบียบ ไม่มีวินัยในตนเอง ไม่ชอบปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม และทำตามความต้องการของตนเอง

องค์ประกอบด้านความเครียด (Q4) นายแดงมีลักษณะเป็นผู้ที่มีลักษณะชอบทำตามสบาย ไม่เคร่งครัด ไม่วิตกกังวล ไม่คับข้องใจ ผ่อนคลาย และควบคุมอารมณ์ของตนเองได้

3 การวินิจฉัย

จากการรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ สามารถวินิจฉัยได้ว่า สาเหตุที่นายแดงกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ เกิดจากองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันหลายประการ ประการแรก เจ็บใจด้านบุคคลจากภูมิหลังและประสบการณ์ในชีวิตของนายแดง ที่นำไปสู่การเสพเฮโรอีนครั้งแรก ส่งผลให้นายแดงมีโอกาสดูแลตัวเอง ประการที่ 2 เจ็บใจที่เกิดจากการเลือกคบเพื่อน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่เสพยาเสพติด อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีผู้ขายยาเสพติด ทำให้ผลักดันให้กลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำอีก ประการที่ 3 เกิดจากบุคลิกภาพของตัวนายแดงเอง จากการทำแบบทดสอบพบว่า นายแดงเป็นคนที่จิตใจอ่อนไหวง่าย ขาดความมั่นใจในตนเอง ประการที่ 4 นายแดงอยู่ในครอบครัวที่มีลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด มารดาจู้จี้ขี้บ่น พี่สาวคอยจับผิดนายแดง ไม่ให้ความไว้วางใจ ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดและการกระทำของนายแดง รูปแบบชีวิตของนายแดงมีผลต่อการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ คือ นายแดงเป็นลูกคนเล็ก มีความรู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย

4 การช่วยเหลือ

4.1 ผู้วิจัยให้คำปรึกษาแก่นายแดง โดยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person – Centered Counseling) ทฤษฎีนี้เน้นความจริงของชีวิตว่า ผู้รับคำปรึกษามีความสามารถอยู่ในตนเองที่จะเข้าใจถึงองค์ประกอบของชีวิตอันเป็นสาเหตุที่ทำให้ตนเองไม่มีความสุข ผู้วิจัยได้ให้คำปรึกษากับนายแดงให้นายแดงเข้าใจตนเองในเรื่องการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ เหตุการณ์ที่ทำให้นายแดงกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ เพื่อให้นายแดงสามารถหลีกเลี่ยงการกลับไปเสพซ้ำได้ ผู้วิจัยให้คำแนะนำ ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการเสพซ้ำ ให้กำลังใจให้นายแดงสามารถหยุดเฮโรอีนได้อย่างต่อเนื่อง ให้นายแดงพัฒนาตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง ผู้วิจัยให้คำปรึกษานายแดง 3 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที ผลจากการให้คำปรึกษา นายแดงมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น

4.2 ผู้วิจัยให้คำปรึกษาแนะนำเรื่องการป้องกันการกลับไปเสพซ้ำแก่พี่สาวนายแดง เพื่อให้ครอบครัวมีส่วนในการให้กำลังใจ ช่วยเหลือให้นายแดงสามารถที่จะหยุดใช้เฮโรอีนได้ ซึ่งพี่สาวนายแดงเข้าใจ ให้โอกาสนายแดงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองเสมอ และให้ความช่วยเหลือนายแดงเป็นอย่างดี

5 การติดตามผล

ผู้วิจัยติดตามผลหลังจากให้การช่วยเหลือนายแดง โดยให้คำปรึกษา พบว่า นายแดงมีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้นเนื่องจากนายแดงมีพฤติกรรมการเสพติดเฮโรอีนระหว่างการรักษาลดลง ซึ่งจากการสัมภาษณ์พยาบาล ทราบว่า ผลการตรวจปัสสาวะหาสารเสพติดเฮโรอีน ตลอดระยะเวลาที่ศึกษานายแดง มีการตรวจปัสสาวะทั้งหมด 8 ครั้ง ไม่พบสารเสพติดเฮโรอีน 8 ครั้ง และนายแดงมารับยาสม่ำเสมอ

6 การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา นายแดง พบว่า สาเหตุที่ทำให้นายแดงกลับมาเสพติดเฮโรอีนซ้ำเกิดจากองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันหลายประการ เกิดจากบุคลิกภาพนายแดงไม่เหมาะสม มีลักษณะพึ่งพิง ขาดความมั่นใจในตนเอง จิตใจอ่อนไหวง่าย ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ก้าวร้าว เกิดจากนายแดงอยู่ในสภาพครอบครัวที่มีลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด เกิดจากนายแดงกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งยาเสพติด และเกิดจากความรู้สึกติดใจรสชาติของเฮโรอีน

ข้อเสนอแนะสำหรับสถานบำบัดรักษา

- 1 ควรมีการฝึกให้ผู้เข้ารับการบำบัดเข้าใจตนเองว่าเหตุการณ์อย่างไรที่ทำให้กลับไปเสพติดเฮโรอีนซ้ำ โดยใช้กลุ่มบำบัดเพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงตัวกระตุ้นที่ทำให้กลับไปเสพติดเฮโรอีนซ้ำ
- 2 ควรเสริมสร้างให้ผู้เข้ารับการบำบัดเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถในการหยุดเฮโรอีนด้วยตนเองได้ โดยใช้ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตน (Self – efficacy theory) เป็นแนวทางในการบำบัดรักษา
- 3 ส่งเสริมให้ครอบครัวผู้เข้ารับการบำบัดเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือ ดูแลไม่ให้ผู้เข้ารับการบำบัดกลับไปเสพติดเฮโรอีนซ้ำ โดยใช้การให้คำปรึกษาคอรัวเพื่อให้ครอบครัวเข้าใจผู้เข้ารับการบำบัด ยอมรับและให้กำลังใจผู้เข้ารับการบำบัดในการเลิกเฮโรอีน
- 4 ควรมีการติดตามดูแลผู้ป่วยที่ผ่านการบำบัดรักษาแล้วเป็นระยะ ๆ ทุกรายอย่างน้อย 1 ปี เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการป้องกันการกลับไปเสพติด

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาถึงเหตุการณ์ สาเหตุที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ และเป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือในการบำบัดรักษาให้สามารถเลิกเฮโรอีนได้ โดยศึกษาเป็นรายกรณี

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ เป็นผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีน เพศชาย ที่มีอายุระหว่าง 25 - 40 ปี ซึ่งเป็นผู้ติดยาเสพติดที่เคยรับการบำบัดรักษายาเสพติดในสถานพยาบาลมาแล้ว กลับไปใช้ชีวิตในชุมชน แล้วหวนกลับมาติดยาเสพติดซ้ำตั้งแต่ครั้งที่ 5 ขึ้นไป โดยคัดเลือกจากแฟ้มประวัติผู้เข้ารับการบำบัดรักษา และเป็นผู้ที่สมัครใจเข้ามารับการบำบัดรักษายาเสพติดในชั้นถอนพิษยา ที่คลินิกยาเสพติด 8 ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากผู้เสพเฮโรอีนซ้ำทั้งหมด 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

- 1 การสังเกตและการบันทึกการสังเกต
- 2 การสัมภาษณ์
- 3 แบบสอบถาม
 - 3 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล
 - 3 2 แบบสอบถามแบบแผนชีวิตของแอลเลอร์
 - 3 3 แบบสอบถามบุคลิกภาพ 16 PF (The Sixteen Personality Factor Questionnaire)
- 4 แบบทดสอบ
 - 4 1 การวาดภาพคน (Draw a Person)
 - 4 2 การวาดภาพครอบครัว (Kinetic Family Drawing)

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 คน เป็นรายกรณี โดยใช้กระบวนการศึกษารายกรณี 6 ขั้นตอน ดังนี้

- 1 กำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐาน
- 2 การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
- 3 การวินิจฉัย
- 4 การช่วยเหลือ
- 5 การติดตามผล
- 6 การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1 กรณีศึกษาของ นายตัน

1.1 ประวัติ

นายตันเป็นบุตรคนที่ 3 ในจำนวนพี่น้อง 3 คน บิดามารดาเป็นคนจังหวัดกระบี่ บิดามารดาอายุมากแล้ว มีกิจการสวนยางอยู่ที่จังหวัดกระบี่ นายตันมีพี่ชาย 2 คนต่างมีครอบครัวกันหมดแล้ว ปัจจุบันนายตันอายุ 32 ปี มาศึกษาต่อระดับปริญญาตรีที่กรุงเทพมหานคร นายตันพักการศึกษาไว้ก่อน ต้องการหยุดเฮโรอีนให้ได้ก่อนแล้วค่อยกลับไปศึกษาต่อ นายตันเช่าอพาร์ทเมนต์อยู่กับภรรยาซึ่งกำลังตั้งครรภ์ได้ 3 เดือน ภรรยาประกอบอาชีพผู้ช่วยทันตแพทย์ นายตันมีรายได้จากบิดามารดาส่งเงินมาให้ใช้จ่าย ลักษณะทั่วไป ผิวสีน้ำตาล รูปร่างผอมสูง คิ้วหนา นัยน์ตาสองชั้นสีดำโต จมูกโด่ง ริมฝีปากคล้ำ ใบหน้ายาว เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายสะอาด พูดติดๆขัดๆ นายตันเป็นผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีน เริ่มจากการสูบกัญชาเมื่ออายุ 14 ปี สาเหตุจากอยากทดลอง เริ่มใช้เฮโรอีนเมื่ออายุได้ 20 ปี นายตันใช้ยาเสพติดมาทั้งหมด 12 ปี เข้ารับการรักษายาเสพติดที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์ 8 ครั้ง โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ 8 ครั้ง หลังจากที่ทำบำบัดรักษาครบตามกำหนด นายตันกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำทุกครั้ง นายตันสามารถหยุดเสพเฮโรอีนได้นานที่สุด 3 ปี ปัจจุบันเข้ารับการบำบัดรักษาที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ

1.2 ปัญหา

จากการศึกษา พบว่า นายตันมีปัญหาเรื่องการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ หลังจากบำบัดรักษาที่สถานบำบัดครบตามกำหนดแล้ว นายตันกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำทุกครั้ง นายตันไม่สามารถควบคุมตนเองไม่ให้กลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำได้ ทั้งๆ ที่ทราบว่าเฮโรอีนไม่มีผลดีกับนายตันเลย ทำให้เกิดผลกระทบต่างๆ ในครอบครัว สังคมรังเกียจ นายตันมีความตั้งใจที่จะหยุดใช้เฮโรอีนให้ได้จึงเข้ามารับการบำบัดรักษาในครั้งนี้ สาเหตุที่มารับการบำบัดรักษา เนื่องจากเกิดความเบื่อหน่ายการใช้ยาเสพติดและต้องการหยุดยาเสพติดให้ได้เพื่อครอบครัว

1.3 การวินิจฉัย

จากการศึกษา พบว่า สาเหตุที่ทำให้นายตันกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำเกิดจากองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันหลายประการ ซึ่งเกิดจากนายตันมีบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสม เป็นคนจิตใจอ่อนไหว ขาดความมั่นใจในตนเอง มีความวิตกกังวลสูง เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่เคยเสพยาเสพติด นายตันอยู่ในสภาพครอบครัวที่เลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย พ่อแม่ไม่มีเวลาในการเอาใจใส่ดูแลชีวิตและความเป็นอยู่ของนายตัน แบบแผนชีวิตของนายตันทำให้เกิดปมด้อยไม่ทัดเทียมกับพี่น้อง และเกิดจากความรู้สึกติดใจรสชาติของเฮโรอีน

1.4 การช่วยเหลือ

ความช่วยเหลือให้นายตัน คือ ให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person – Center Counseling) จำนวน 3 ครั้ง ให้คำแนะนำนายตันและภรรยาเรื่องการป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ขอความร่วมมือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจเพื่อให้นายตันสามารถหยุดเฮโรอีนให้ได้

1.5 การสรุปและติดตามผล

หลังจากให้ความช่วยเหลือแล้ว นายตันได้พยายามปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองโดยไม่เสพเฮโรอีนระหว่างการบำบัดรักษา สามารถควบคุมตนเองได้มากขึ้น มีความตั้งใจในการบำบัดรักษา มารับยาสม่ำเสมอ มีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น

2 กรณีศึกษาของ นายเจต

2.1 ประวัติ

นายเจตเป็นบุตรคนที่ 2 ในจำนวนพี่น้อง 2 คน พี่ชายมีครอบครัวแล้ว บิดามารดาเป็นคนกรุงเทพมหานคร บิดาประกอบอาชีพค้าขาย มารดาประกอบอาชีพรับเหมาก่อสร้าง นายเจตจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ลักษณะทั่วไป ผิวขาวเหลือง รูปร่างผอมสูง ตาสองชั้น จมูกโด่ง ใบหน้ารูปไข่ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายสะอาด พูดจาสุภาพ นายเจตเป็นผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีน เริ่มเสพเฮโรอีนเมื่ออายุ 14 ปี โดยวิธีการสูบ สาเหตุที่ไชยาเสพติดเพราะอยากทดลอง นายเจตใช้เฮโรอีนมาทั้งหมด 14 ปี เข้ารับการรักษาที่ถ้ำกระบอก 1 ครั้ง, ศูนย์เกิดใหม่ จังหวัดราชบุรี 2 ครั้ง, ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ 2 ครั้ง หลังจากที่ทำบำบัดรักษาครบตามกำหนด นายเจตกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำทุกครั้ง นายเจตสามารถหยุดเสพเฮโรอีนได้นานที่สุด 1 ปี ปัจจุบันเข้ารับการบำบัดรักษาที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ

2.2 ปัญหา

จากการศึกษา พบว่า นายเจตมีปัญหาเรื่องการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ หลังจากบำบัดรักษาที่สถานบำบัดครบตามกำหนดแล้ว นายเจตกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำทุกครั้ง นายเจตไม่สามารถควบคุมตนเองไม่ให้กลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำได้ นายเจตมีปัญหาครอบครัว บิดามีภรรยาน้อย ครอบครัวแตกแยก มารดาเป็นคนอารมณ์ฉุนเฉียว มักดุด่าว่ากล่าวเรื่อง

การใช้ยาเสพติดของนายเจต และโทฮวาบิดาอยู่บ้านไม่ได้เป็นเพราะนายเจต นายเจตรู้สึก เบื่อหน่ายที่ถูกมารดาคร่ำครวญว่ากล่าว ต้องการมีชีวิตที่ดีขึ้นจึงเข้ารับการบำบัดรักษา

2.3 การวินิจฉัย

จากการศึกษา พบว่า สาเหตุที่ทำให้นายเจตกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำเกิดจาก องค์ประกอบที่สัมพันธ์กันหลายประการ จากบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสมของนายเจต จิตใจ อ่อนไหวง่าย ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้นายเจตไม่สามารถควบคุมตนเองได้ นายเจตอยู่ในสภาพครอบครัวที่แตกแยก ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด ควบคุมมากเกินไป และจากความรู้สึกติดใจในรสชาติของเฮโรอีน เฮโรอีนช่วยให้ลืมความทุกข์

2.4 การช่วยเหลือ

ความช่วยเหลือที่ให้แก่นายเจต คือ ให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person – Centered Counseling) จำนวน 3 ครั้ง ให้คำแนะนำนายเจตและมารดาเรื่อง การป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ให้คำปรึกษาแก่มารดานายเจต เพื่อให้มารดาเข้าใจและยอมรับในตัวนายเจต เพื่อช่วยเหลือนายเจตในการเลิกเฮโรอีน ขอความร่วมมือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจเพื่อให้ นายเจตสามารถหยุดเฮโรอีนให้ได้

2.5 การสรุปและติดตามผล

หลังจากให้ความช่วยเหลือแล้ว นายเจตได้พยายามปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมตนเองโดยไม่เสพเฮโรอีนระหว่างการบำบัดรักษา มีความตั้งใจในการรับการ บำบัดรักษา มารับยาสม่ำเสมอ สามารถควบคุมตนเองได้มากขึ้น มีความสุขในครอบครัวบ้าง พอสมควร เข้าใจบุคคลในครอบครัวมากขึ้น สามารถใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวได้อย่างมีความสุข และมีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น

3 กรณีศึกษาของ นายพล

3.1 ประวัติ

นายพลเป็นบุตรคนเดียว บิดาเป็นตำรวจ เสียชีวิตแล้ว เนื่องจากโดนยิง ตั้งแต่ นายพลอายุได้ 1 ปี มารดาประกอบอาชีพช่างเสริมสวย ในวัยเด็กนายพลได้รับการดูแล จากป้า นายพล อายุ 31 ปี ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นพนักงานไปรษณีย์ นายพลยังเป็นโสด จบการศึกษาระดับ ปวช. ลักษณะทั่วไป ผิวเนื้อสองสี รูปร่างผอมสูง ดาโต จมูกโด่ง ชอบใส่ ต่างหูข้างซ้าย ใบหน้าเรียวยาว แต่งกายสะอาดเรียบร้อย พูดจาสุภาพ นายพลเป็นผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีน เริ่มจากการสูบกัญชาเมื่ออายุ 15 ปี สาเหตุจากอยากทดลอง หลังจากนั้น ใช้เฮโรอีนโดยวิธีการสูบ นายพลใช้เฮโรอีนมาทั้งหมด 15 ปี เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล เพชรบุรี 1 ครั้ง, ศูนย์บริการสาธารณสุข 21 วัดธาตุทอง 1 ครั้ง, โรงพยาบาลไทยนครินทร์ 1 ครั้ง, ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ 4 ครั้ง หลังจากที่ถูกบำบัดรักษาครบตามกำหนด นายพลกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำทุกครั้ง นายพลสามารถหยุดเฮโรอีนได้นานที่สุด 1 ปี ปัจจุบันเข้ารับการบำบัดรักษาที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ

3.2 ปัญหา

จากการศึกษา พบว่า นายพลมีปัญหาเรื่องการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ หลังจากบำบัดรักษาที่สถานบำบัดรักษาครบตามกำหนดแล้ว นายพลกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำทุกครั้ง นายพลไม่สามารถควบคุมตนเองไม่ให้กลับมาเสพซ้ำได้ทั้งๆ ที่นายพลมีความตั้งใจที่จะเลิกเสพให้ได้อย่างต่อเนื่องเพื่อมารดา รู้สึกเบื่อหน่ายกับการใช้ยาเสพติด นายพลมีความตั้งใจที่จะหยุดเสพเฮโรอีนให้ได้จึงตัดสินใจกลับเข้ามารับการบำบัดรักษาครั้งนี้

3.3 การวินิจฉัย

จากการศึกษา พบว่า สาเหตุที่ทำให้นายพลกลับมาเสพเฮโรอีนซ้ำเกิดจากองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันหลายประการ เกิดจากบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสมของนายพล จิตใจอ่อนไหวง่ายทำให้ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ มีปัญหาทางอารมณ์ นายพลอยู่ในสภาพครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวอยู่ในลักษณะต่างคนต่างอยู่ ทำให้นายพลเหงา เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่เคยเสพ และเกิดจากความรู้สึกติดใจรสชาติของเฮโรอีน

3.4 การช่วยเหลือ

ความช่วยเหลือให้นายพล คือ ให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person – Center Counseling) จำนวน 3 ครั้ง ให้คำแนะนำนายพลและมารดาเรื่องการป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ขอความร่วมมือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจเพื่อให้นายพลสามารถหยุดเฮโรอีนให้ได้

3.5 การสรุปและติดตามผล

หลังจากให้ความช่วยเหลือแล้ว นายพลได้พยายามปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองโดยไม่เสพเฮโรอีนระหว่างการบำบัดรักษา สามารถควบคุมตนเองได้มากขึ้น มีความตั้งใจในการรับการบำบัดรักษา มารับยาสม่ำเสมอ และมีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น

4 กรณีศึกษาของ นายดำ

4.1 ประวัติ

นายดำเป็นบุตรคนที่ 2 ในจำนวนพี่น้อง 2 คน บิดาเสียชีวิตด้วยโรคถุงลมโป่งพอง มารดาอายุ 75 ปี พี่สาวนายดำมีครอบครัวแล้ว อยู่กับครอบครัวที่ประเทศสิงคโปร์ นายดำอายุ 32 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ไม่ได้ศึกษาเนื่องจากติดยาเสพติด ปัจจุบันนายดำว่างงาน มีรายได้จากการเก็บค่าเช่าบ้าน นายดำมีภรรยา 2 คน คนแรกเสียชีวิตแล้ว ผูกคอตายในโรงพัก มีบุตรชายกับภรรยาคนแรก 1 คน อายุ 4 ปี ภรรยาคนปัจจุบันติดคุกคดีจำหน่ายยาเสพติด ลักษณะทั่วไป ผิวเนื้อสองสี รูปร่างผอมสูง ตาสองชั้น นัยน์ตาสีดำ จมูกโด่ง ผมหักคก แก้มตอบ ใบหน้าเรียวยาว การแต่งกายสะอาด นายดำเป็นผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีน เริ่มใช้เฮโรอีนตั้งแต่อายุ 13 ปี สาเหตุที่ใช้ยาเสพติดเนื่องจากมีปัญหาครอบครัว บิดามีภรรยาน้อย เกิดความเครียดในครอบครัว นายดำใช้เฮโรอีนมาทั้งหมด 19 ปี เข้ารับ

การบำบัดรักษาที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ 5 ครั้ง หลังจากเข้ารับการบำบัดรักษาครบกำหนดนายดำกลับไปเสพซ้ำทุกครั้ง นายดำสามารถหยุดเสพเฮโรอีนได้นานที่สุด 3 ปี ปัจจุบันรับการบำบัดรักษาที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ

4.2 ปัญหา

จากการศึกษา พบว่า นายดำมีปัญหาเรื่องการกลับมาเสพเฮโรอีนซ้ำ หลังจากบำบัดรักษาที่สถานบำบัดครบกำหนดแล้ว นายดำกลับมาเสพเฮโรอีนซ้ำทุกครั้ง นายดำติดใจรสชาติของการเสพเฮโรอีน มีความคิดว่าเฮโรอีนเป็นสุดยอดของชีวิต นายดำมีปัญหาครอบครัว บิดามีภรรยาน้อย ครอบครัวแตกแยก ทำให้มารดาใส่อารมณ์กับนายดำตลอด นายดำจึงเป็นเด็กเก็บกด ไม่มีความสุข

4.3 การวินิจฉัย

จากการศึกษา พบว่า สาเหตุที่ทำให้นายดำกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำเกิดจากองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันหลายประการ เกิดจากนายดำมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม เก็บกดทางอารมณ์ มีลักษณะพึ่งพา ขาดความมั่นใจในตนเอง จิตใจอ่อนไหวง่าย นายดำอยู่ในสภาพครอบครัวที่แตกแยก ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดทำให้เกิดความเก็บกด ขาดที่พึ่งทางจิตใจ แบบแผนชีวิตของนายดำทำให้เกิดปมด้อยไม่ทัดเทียมกับพี่น้อง การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่เคยเสพ อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งยาเสพติด และความรู้สึกติดใจรสชาติของเฮโรอีน

4.4 การช่วยเหลือ

ความช่วยเหลือให้นายดำ คือ ให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person – Center Counseling) จำนวน 3 ครั้ง ให้คำแนะนำนายดำและมารดาเรื่องการป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ขอความร่วมมือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจเพื่อให้ นายดำสามารถหยุดเฮโรอีนให้ได้

4.5 การสรุปและติดตามผล

หลังจากให้ความช่วยเหลือแล้ว นายดำได้พยายามปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองโดยเสพเฮโรอีนระหว่างการบำบัดรักษาลดลง สามารถควบคุมตนเองได้มากขึ้น มีความตั้งใจในการรับการบำบัดรักษา มารับยาสม่ำเสมอ และมีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น

5 กรณีศึกษาของ นายแดง

5.1 ประวัติ

นายแดงเป็นบุตรคนที่ 7 ในจำนวนพี่น้อง 7 คน พี่น้องเสียชีวิตไป 3 คน เหลือพี่น้องอยู่ทั้งหมด 4 คน บิดาเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุรถชน มารดาเสียชีวิตด้วยโรคอัมพาต นายแดงอายุ 40 ปี ประกอบอาชีพช่างเครื่องเรือเดินทะเล นายแดงเคยมีภรรยา แต่ภรรยาเสียชีวิตแล้ว มีบุตรสาวกับภรรยา 1 คน ปัจจุบันบุตรสาวอายุ 15 ปี กำลังศึกษาอยู่ระดับ

มัธยมศึกษาปีที่ 5 ลักษณะทั่วไป ผิวสีดําแดง รูปร่างสูงใหญ่ ผมหักศก ดาสองชั้น นัยน์ตาสีดํา จมูกโด่ง ไร้วัดเคราเล็กน้อย ริมฝีปากหนา มีแผลเป็นบริเวณแก้ม เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายสะอาด นายแดงเป็นผู้ติดยาเสพติดเฮโรอีน เริ่มเสพยาเฮโรอีนเมื่ออายุ 16 ปี สาเหตุที่ใช้เพราะอยากทดลอง นายแดงใช้ยาเสพติดมาทั้งหมด 24 ปี เข้ารับการบำบัดรักษาที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 ทั้งหมด 8 ครั้ง หลังจากบำบัดรักษาครบตามกำหนด นายแดงกลับไปเสพยาเฮโรอีนซ้ำทุกครั้ง นายแดงสามารถหยุดยาเสพติดได้นานที่สุด 4 ปี ปัจจุบันรับการบำบัดรักษาที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ

5.2 ปัญหา

จากการศึกษา พบว่า นายแดงมีปัญหาเรื่องการกลับไปเสพยาเฮโรอีนซ้ำ หลังจากบำบัดรักษาที่สถานบำบัดรักษาครบกำหนดแล้ว นายแดงกลับไปเสพยาเฮโรอีนซ้ำทุกครั้ง นายแดงไม่สามารถควบคุมตนเองไม่ให้กลับไปเสพยาเฮโรอีนซ้ำได้ ตีใจสขาดความเมามีความเชื่อว่าเฮโรอีนเป็นยารักษาโรค นายแดงอยู่ในสภาพครอบครัวที่เลี้ยงดูแบบเข้มงวด ทำให้นายแดงไม่มีความสุข นายแดงเข้ามารับการบำบัดรักษาเนื่องจากเบื่อหน่ายกับการใช้ยาเสพติด ต้องการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุตรสาว

5.3 การวินิจฉัย

จากการศึกษา พบว่า สาเหตุที่ทำให้นายแดงกลับมาเสพยาเฮโรอีนซ้ำเกิดจากองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันหลายประการ เกิดจากบุคลิกภาพนายแดงไม่เหมาะสม มีลักษณะฟุ้งฟิง ขาดความมั่นใจในตนเอง จิตใจอ่อนไหวง่าย ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ก้าวร้าว เกิดจากนายแดงอยู่ในสภาพครอบครัวที่มีลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด เกิดจากนายแดงกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งยาเสพติด และเกิดจากความรู้สึกตีใจสขาดของเฮโรอีน

5.4 การช่วยเหลือ

ความช่วยเหลือให้นายแดง คือ ให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person – Center Counseling) จำนวน 3 ครั้ง ให้คำแนะนำนายแดงและพี่สาวเรื่องการป้องกันการกลับไปเสพยา การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ขอความร่วมมือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจเพื่อให้ นายแดงสามารถหยุดเฮโรอีนให้ได้

5.5 การสรุปและติดตามผล

หลังจากให้ความช่วยเหลือแล้ว นายแดงได้พยายามปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองโดยเสพยาเฮโรอีนระหว่างการบำบัดรักษาลดลง สามารถควบคุมตนเองได้มากขึ้น มีความตั้งใจในการรับการบำบัดรักษา มารับยาสม่ำเสมอ และมีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น

การอภิปรายผล

จากการวินิจฉัยผู้ติดยาเสพติดทั้ง 5 ราย ที่กลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ ผลจากการศึกษา รายกรณี สรุปได้ว่า การกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำของผู้ติดยาเสพติด เกิดจากองค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน ดังนี้

1 สาเหตุจากตัวของผู้ติดยาเสพติด

จากการศึกษาพบว่า การกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำมีผลมาจากผู้ติดยาเสพติดจิตใจสับสนของเฮโรอีน ไม่เคยลืม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนายแพทย์ ภาณุพงษ์ จิตะสมบัติ (2542

4) ว่าอาการอยากใช้ (Craving) เป็นผลมาจากยาเสพติดออกฤทธิ์ที่กระตุ้นให้คนอยากกลับไปใช้ยาเสพติดใหม่เรื่อยๆ ซึ่งเป็นฤทธิ์ที่มีผลกระทบต่อสมองและจิตใจผู้ป่วย ทำให้เกิดอาการอยากใช้ ผู้ติดยาเสพติดมีบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสม คือ ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ จิตใจอ่อนไหว มีความเก็บกดอารมณ์ ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ ต้องการพึ่งพาผู้อื่น ดังที่ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2524 : 146) ได้กล่าวไว้ว่า สาเหตุของการติดยาเสพติดมักมีพื้นฐานเดิมของบุคลิกภาพที่อ่อนแอและต้องการพึ่งพาผู้อื่น หรือหาที่ยึดเหนี่ยวไม่ได้ก็พึ่งยาเสพติดแทน แบบแผนชีวิตของผู้ติดยาเสพติดมีผลต่อการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ คือ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 ราย เป็นลูกคนเล็ก 4 ราย เป็นลูกคนเดียว 1 ราย ซึ่งถูกตามใจจากบิดามารดา และพบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 ราย มีความรู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย

2 สาเหตุจากครอบครัว

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 ราย อยู่ในสภาพครอบครัวที่ไม่เหมาะสม ขาดความรักความอบอุ่น ขาดการดูแลเอาใจใส่จากบิดามารดา สมาชิกในครอบครัว ไม่ให้ความเชื่อถือและไว้วางใจ สภาพครอบครัวแตกแยก สัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างบิดามารดาไม่ดี สภาพครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ บิดาเสียชีวิต ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยหรือเข้มงวดมากเกินไป ซึ่งสภาพครอบครัวที่ไม่เหมาะสมมีผลต่อการติดยาเสพติดและมีผลต่อการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ติดยาเสพติดรู้สึกว่าคุณค่าความรักความอบอุ่น รู้สึกว่าตนเองว่าเหว ไร้ที่พึ่ง วิตกกังวลสูง ไม่มั่นใจ จึงหาทางออกด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง

3 สาเหตุจากสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 ราย เป็นผู้ใช้เฮโรอีนมานานมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป ทำให้มีประสบการณ์ในการซื้อขายยาเสพติด ทราบแหล่งค้ายาเสพติด บางรายสภาพที่พักอาศัยอยู่ในแหล่งชุมชนที่มีการระบาดของยาเสพติด เพื่อนที่คบหาส่วนใหญ่เป็นผู้ติดยาเสพติดด้วยกัน แม้ว่าจะสามารถหยุดยาเสพติดได้แล้ว เมื่อได้พบกับเพื่อนที่เคยเสพทำให้มีโอกาสในการกลับไปเสพเฮโรอีนซ้ำ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับสถานบำบัดรักษา

1 ควรมีการฝึกให้ผู้เข้ารับการบำบัดเข้าใจตนเองว่าเหตุการณ์อย่างไรที่ทำให้กลับไปเสพเฮโรइनซ้ำ โดยใช้กลุ่มบำบัดเพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงตัวกระตุ้นที่ทำให้กลับไปเสพเฮโรइनซ้ำ

2 ควรเสริมสร้างให้ผู้เข้ารับการบำบัดเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถในการหยุดเฮโรइनด้วยตนเองได้ โดยใช้ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตน (Self – efficacy theory) เป็นแนวทางในการบำบัดรักษา

3 ส่งเสริมให้ครอบครัวผู้เข้ารับการบำบัดเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือ ดูแลไม่ให้ผู้เข้ารับการบำบัดกลับไปเสพเฮโรइनซ้ำ โดยใช้การให้คำปรึกษาคณะครอบครัวเพื่อให้ครอบครัวเข้าใจผู้เข้ารับการบำบัด ยอมรับและให้กำลังใจผู้เข้ารับการบำบัดในการเลิกเฮโรइन

4 ควรมีการติดตามดูแลผู้ป่วยที่ผ่านการบำบัดรักษาแล้วเป็นระยะ ๆ ทุกรายอย่างน้อย 1 ปี เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการป้องกันการกลับมาเสพซ้ำ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจจะศึกษารายกรณีต่อไป

สำหรับผู้สนใจจะศึกษารายกรณีต่อไปนั้น ควรจะต้องสร้างสัมพันธภาพที่ดี เพื่อให้ผู้รับการศึกษาก่อเกิดความรู้สึกไว้วางใจ เกิดความเชื่อมั่น กล้าที่จะระบายความรู้สึกที่แท้จริงออกมา ซึ่งจะทำให้การแก้ไขและการวางแผนทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ถูกต้อง อีกทั้งผู้ศึกษาจะต้องมีเวลาในการศึกษาอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง และควรศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงในอนาคตหลังจากให้ความช่วยเหลือไปแล้ว

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

การใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลกับผู้ติดยาเสพติด ควรเลือกแบบสอบถามให้เหมาะสม จำนวนข้อคำถามไม่ควรมากเกินไป เช่น แบบสอบถามบุคลิกภาพ 16 PF มีจำนวน 187 ข้อ เพราะผู้ติดยาเสพติดอาจไม่ตั้งใจทำซึ่งอาจทำให้ผลการวิเคราะห์ผิดพลาดได้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกพรรณ กัลยาณสูตร (2532) การวิเคราะห์แนวทางการบำบัดรักษาของผู้ติดยาเสพติดให้
โทษในระบบคุมประพฤติผู้ใหญ่ วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต,
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2524) สุขภาพจิตในโรงเรียน กรุงเทพฯ ภาควิชาจิตวิทยาการแนะแนว
และจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- (2527) การศึกษาบุคคลเป็นรายกรณี กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
กองป้องกันและบำบัดการติดยาเสพติด (2541) ข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดรักษาที่คลินิกยาเสพติด
สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร เอกสารวิชาการ
- คมเพชร จัตรศุภกุล (2530) ทฤษฎีการให้คำปรึกษา กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- จำเนียร ช่วงโชติ (2518) เทคนิคการแนะแนว นนทบุรี โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด
- ชาญคณิต ก สุริยะมณี และคณะ (2529) รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการติด
ยาเสพติดซ้ำของวัยรุ่น กรุงเทพฯ สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
- ดวงกมล วงศ์ศรีหัส (2541) การศึกษารายกรณีของนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวในครอบครัว
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนชุมชนวัดบางขัน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
ปริญญาโท กศ ม (จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ
- ทศพร มณีศรีขำ (2539) การเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล กรุงเทพฯ ภาควิชาการแนะแนวและ
จิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ทิพาวิดี เอมะวรรณะ (2545) จิตวิทยาการปรึกษาสำหรับผู้ติดยาเสพติด กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ธัญชนก ศิริสุขชัยวุฒิ (2542) การศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีปัญหา
การปรับตัวกับเพื่อน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร
ปริญญาโท กศ ม (จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ธำรง ทศนาญชลี (2538) การบำบัดรักษาผู้ติดยาและสารเสพติด ระบบ รูปแบบและระบบวิทยา
วารสารกรมการแพทย์, 20(10), 373-380
- ธีรวุฒิ ประทุมพนรัตน์ (2520) การเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล กรุงเทพฯ ภาควิชาแนะแนวและ
จิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา
- นวลละอ อสุภานล (2527) ทฤษฎีบุคลิกภาพ กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- นันทิกา แยมสรวล (2529) การศึกษาเฉพาะกรณี กรุงเทพฯ ภาควิชาจิตวิทยาและการ
แนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

- นิธิภา สุวนิช (2538) การศึกษารายกรณีของวัยรุ่นที่ติดยาเสพติด คลินิกยาเสพติด 8
ศูนย์บริการสาธารณสุข ปรินญาณิพนธ์ กศ ม (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- นิวรา เสงศรีแดง (2543) สาเหตุการหวนกลับมาติดยาเสพติดซ้ำของผู้ที่เคยผ่านการบำบัด
ครบกำหนด กรณีศึกษาโรงพยาบาลนราธิวาสราชนครินทร์ จังหวัดนราธิวาสภาคนิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม), สถาบันกิตติพัฒน์บริหารศาสตร์
- ประภาสิ สุขทรงสนีย์ (2536) ลักษณะการใช้และปัจจัยที่ความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติด
ของวัยรุ่น ศึกษาเฉพาะเขตชุมชนแออัดคลองเตย วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยา
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พนม ลิมอารีย์ (2530) การเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล พิษณุโลก มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม
- พรศิริ ชาติยานนท์ และคณะ (2520) ภาวะการติดยาและสารเสพติดซ้ำ กรุงเทพฯ คณะ
สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พรหมธิดา แสนคำเครือ (2529) การแนะแนวเบื้องต้น พิษณุโลก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิษณุโลก
- ภาณุพงษ์ จิตะสมบัติ (2542) สิ่งเสพติด 2000 กรุงเทพฯ สำนักงานป้องกันและปราบปราม
ยาเสพติด
- ภา สารสิน (2540) สัมพันธภาพในครอบครัวกับปัญหาเสพติดของนิสิต มหาวิทยาลัย
บูรพา วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล อุดรธานี
- วัชร มีศิลป์ (2543) ปัจจัยคัดสรรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การบำบัดรักษาในระยะ
ก่อนพิษยาของผู้เสพเฮโรอีน โรงพยาบาลธัญญารักษ์ วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์), สาขาพยาบาลสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล
- วิชัย โปษยะจินดา (2522) การศึกษาปัญหาเสพติดในผู้มารับการรักษาที่โรงพยาบาล
ธัญญารักษ์ เมษายน – พฤษภาคม 2519 รายงานการวิจัยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์
การแพทย์ กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศักดิ์นา บุญเปี่ยม (2534) ทศนคติของผู้ป่วยยาเสพติดที่มีต่อการเปิดรับข่าวสารเรื่องการ
บำบัดรักษา ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลธัญญารักษ์ กระทรวงสาธารณสุข
วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ศิริรัตน์ สาโพธิสิงห์ (2540) วาไรตี้ เดลินิวส์ 26 มิถุนายน หน้า 5
- สมบูรณ์ ชมภูทอง (2536) สาเหตุการติดยาเสพติดซ้ำ และการติดยาใน 5 จังหวัดชายแดน
ภาคใต้ รายงานการวิจัย, กองสาธารณสุขภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข

- สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2539ก) สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศไทย ศึกษาในกรณีข้อมูลของผู้เข้ารับการบำบัดรักษา ในสถานบำบัดรักษาทั่วประเทศ กรุงเทพมหานคร ส่วนพัฒนาระบบข้อมูล
- (2539ข) ข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดรักษาปีปฏิทิน 2538 ประเทศไทย รายงาน
- (2541) ข้อมูลพื้นฐานยาเสพติดในประเทศไทย กรุงเทพมหานคร สำนักนายกรัฐมนตรี
- (2545) ข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดรักษาปีปฏิทิน 2544 ประเทศไทย รายงาน
- สุกัญญา เจียมประชา (2543) การศึกษารายกรณีการเสพยาบ้า ปัญหา สาเหตุ และแนวทางในการแก้ไข สารนิพนธ์ กศ ม (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพ ฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สุพจน์ ชุติดำรง การติดซ้ำ (Relapse) วารสารสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 เดือนมีนาคม – เดือนสิงหาคม 2545 หน้า 57 – 62
- สุภาภรณ์ จันทวานิช (2531) รวบรวมความที่ว่าด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ กรุงเทพ ฯ สถาบันวิจัยจุฬาลงกรณ์
- สุภาพรณ โคตรจรัส (2528) การศึกษาเฉพาะรายและการให้คำปรึกษา กรุงเทพ ฯ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุวิไล แสงวันฉัตร (2533) ความรู้และการรับรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์และการติดยาเสพติดที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการกินเมธาโดน วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์การแพทย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- เสมอจันทร์ อะนะเทพ (2533) ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับโรค ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองกับพฤติกรรมป้องกันโรคเอดส์ของผู้ติดยาเสพติดทางเส้นเลือดที่ได้รับการรักษาด้วยเมธาโดน วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสุขศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- อรุณ เชาวนาครีย์ และ ละออ พงษ์พานิช (2521) การรักษาคนไข้ติดยาเสพติดให้โทษด้วยเมธาโดนในประเทศไทย กรมการแพทย์, กระทรวงสาธารณสุข (เอกสารอัดสำเนา)
- อังสนา เปตะนันท์ (2536) การศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนวัดบางโพธิ์มาวาส สังกัดกรุงเทพมหานครที่มีพฤติกรรมสูดดมสารระเหย ปริญญานิพนธ์ กศ ม กรุงเทพ ฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- อารีย์ ดันท์เจริญรัตน์ (2526) การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล พิษณุโลก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก
- อำนวย อินทุภูติ (2544) สารจากประธาน ศ อ ส วารสารต่อต้านยาเสพติด (JOURNAL OF ANTINARCOTICS) มกราคม – มิถุนายน ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 หน้า 9

- Bischof, Ledford J (1970) *Interpreting Personality Theories* New York Harper & Row
- Ch'ien , James M N (1977) "*Episode Relapse of Drug Dependence & Readdiction Prevention*", ASEAN Training Courses for Drug Rehabilitation Composite Curricula and Training Materials
- Corey, Gerald (1985) *Theory and Practice of Group Counseling* California Cole Publishing
- Daley , Dennis C (1998) *Relapse Prevention* Human service Institute USA
- Dinkmeyer, Don C and Don C Dinkmeyer, Jr (1979) *Adlerian Counseling and Psychotherapy* Monterey Cole Publishing
- Gilliland, Burl E and others (1984) *Theories and Strategies in counseling and Psychotherapy* NewJersey Prentice Hall
- Gorski ,Terence T (1989) *Passages Through Recovery – An Action Plan for Preventing Relapse* Minnesota Hazelden
- Hall, Calvin S and Gardner Lindzey (1970) *Theories of Personality* New York John Wiley & Son
- Krokar, M el al (1998) *College on problem of drug dependence* Arizona Scottsdale Princess
- Lesch, Goy C (1989,January) "The Differential Effectiveness of Adlerian Versus Behavioral Social Skill Training with Emotionally and Behaviorally Disturbed Preadolescent Youth", *Dissertation Abstracts International* 49(7) 1703-A
- Marlatt G Alan Gordon, Judith R (1985) *Relapse Prevention* New York, USA The Guilford Press
- Myer, Richy Alan (1989,May) "The Effect of Adlerian confrontation Counseling Techniques on Multiple Referred Students," *Dissertation Abstracts International* 48(1) 2811-A
- Wallace, William A (1986) *Theories of Counseling and Psychotherapy* Boston Allyn and Bacon

ภาคผนวก

แบบฟอร์มการบันทึกการสังเกต

ชื่อผู้ถูกสังเกต

อายุ

ปี เพศ

วัน เวลาที่สังเกต

สถานที่

พฤติกรรม

ความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะ

ลงชื่อ

ผู้สังเกต

ตำแหน่ง

แบบฟอร์มการบันทึกการสัมภาษณ์
การสัมภาษณ์ ครั้งที่

ชื่อ		นามสกุล	อายุ	ปี
วัน	เดือน	พ ศ		
เวลา	น	สถานที่		

จุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์

สรุปผลจากการสัมภาษณ์

ความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะ

นัดสัมภาษณ์ครั้งต่อไป วันที่	เวลา	น
สถานที่		

ลงชื่อ
ตำแหน่ง

ผู้สัมภาษณ์

แบบสอบถามแบบแผนชีวิตของแอดเลอร์

- 1 ให้ออกถึงพี่น้องจากพี่คนโตสุดไปถึงคนเล็กสุด ให้ออกคำจำกัดความสั้นๆถึงพวกเขาด้วย (รวมตัวคุณเองด้วย) อะไรคือความแตกต่างระหว่างพี่น้อง

- 2 ในระหว่างพี่น้องใครมีลักษณะต่างๆดังต่อไปนี้มากที่สุดและน้อยที่สุด เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย

ฉลาด	มีความเป็นหญิง
ผลสัมฤทธิ์เบื้องต้น	มีความเป็นชาย
ทำงานหนัก	เข้ากับคนอื่นง่าย
เป็นที่พอใจ	กล้าหาญ
รุกราน	มีความรับผิดชอบ
มีเสน่ห์	อุดมคติ
คล้อยตาม, เข้ากับผู้อื่น	วัตถุนิยม
มีระเบียบแบบแผน	รักสนุกสนาน
แข็งแรง, เป็นนักกีฬา	เรียกร้อง
ไม่เชื่อฟัง	วิพากษ์วิจารณ์ตนเอง
ถูกตามใจ	ชอบเข้าสังคม
วิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่น	ออกจากสังคม
บงการผู้อื่น	อ่อนไหวง่าย

- 3 พี่น้องคนใดที่แตกต่างจากคุณมากที่สุด และแตกต่างอย่างไร

- 4 ใครเหมือนคุณมากที่สุดและเหมือนอย่างไร

- 5 ใครที่เล่นด้วยกัน

- 6 ใครที่ต่อสู้กันหรือชอบทะเลาะกัน

- 7 ใครเอาใจใส่ใคร

- 8 พี่น้องคุณประสบความสำเร็จเรื่องใดบ้าง

- 9 คุณเคยเจ็บป่วยหรือประสบอุบัติเหตุหรือเปล่า

- 10 คุณเป็นเด็กแบบไหน
 - 11 สำหรับคุณแล้วโรงเรียนเปรียบเหมือนกับอะไร
 - 12 ตอนเด็กคุณเคยกลัวอะไร
 - 13 ตอนเด็กคุณอยากทำอะไร
 - 14 คุณมีบทบาทอย่างไรในกลุ่มเพื่อน
 - 15 พัฒนาการทางด้านร่างกายของคุณเป็นอย่างไร
 - 16 พัฒนาการทางด้านเพศของคุณเป็นอย่างไร
 - 17 พัฒนาการทางสังคมของคุณเป็นอย่างไร
 - 18 อะไรคือสิ่งที่มีคุณค่าที่สุดในครอบครัวคุณ
 - 19 อะไรคือสิ่งที่โดดเด่นที่สุดในชีวิตครอบครัวคุณ
- ข้อมูลของบิดามารดา
- 1 อายุปัจจุบันของบิดา
อายุมารดา
 - 2 อาชีพบิดา
อาชีพมารดา
 - 3 บิดาคุณเป็นคนอย่างไร
มารดาคุณเป็นคนอย่างไร
 - 4 ความคาดหวังของบิดาต่อลูกๆ คือ
ความคาดหวังของมารดาต่อลูกๆ คือ
 - 5 ตอนเด็กคุณมองว่าพ่อของคุณ
ตอนเด็กคุณมองว่าแม่ของคุณ
 - 6 ใครเป็นลูกคนโปรดของพ่อ เพราะอะไร
ใครเป็นลูกคนโปรดของแม่ เพราะอะไร
 - 7 ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูกๆ
ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกๆ
 - 8 พี่น้องที่เหมือนพ่อกที่สุดคือ อยากรู้
พี่น้องที่เหมือนแม่มากที่สุดคือ อยากรู้
 - 9 อธิบายลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่ว่าทั้งคู่มีการปฏิบัติต่อกันอย่างไร
 - 10 โดยปกติแล้วพี่น้องแต่ละคน มองพ่อแม่ และปฏิบัติต่อพวกเขาอย่างไร
 - 11 โดยปกติแล้วสัมพันธ์ภาพระหว่างพ่อแม่ของคุณกับลูกๆเป็นอย่างไร

- 12 นอกจากพ่อแม่ของคุณแล้ว คุณยังมีผู้ปกครองอื่นอีกหรือเปล่า พวกเขาเป็นใคร และพวกเขามีผลต่อคุณอย่างไรบ้าง

ความทรงจำเก่าและความฝัน

- 1 อะไรคือความทรงจำที่ฝังใจคุณที่สุด
- 2 ยังมีความทรงจำเรื่องอื่นๆอีกไหม เขียนรายละเอียดเท่าที่จะเป็นไปได้
- 3 จากความทรงจำเหล่านั้นคุณมีความรู้สึกอย่างไร
- 4 คุณสามารถจำความฝันในวัยเด็กของคุณได้บ้างไหม
- 5 คุณเคยฝันซ้ำๆบ้างไหม

Dinkmeyer, Don C and Don C Dinkmeyer, Jr (1979) *Adlerian Counseling and Psychotherapy* Monterey Cole Publishing pp 265 -267

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวรุจิรา แก้วสอาด
วันเดือนปีเกิด	31 ตุลาคม 2519
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ที่อยู่ปัจจุบัน	50/49 ซอยลาดพร้าว114 ถนนลาดพร้าว แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร 10310 โทร 0-2934-2258
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	นักสังคมสงเคราะห์ 4
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร โทร 0-2321-2566
ประวัติการศึกษา	
พ ศ 2534	มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร
พ ศ 2537	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนดินทรเดชา (สิงห์ - สิงห์เสนี) กรุงเทพมหานคร
พ ศ 2541	สังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ ศ 2548	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ ม) จิตวิทยาการแนะแนว จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ